

ROBERTI BELLARMINI POLITIANI

SOCIETATIS IESV

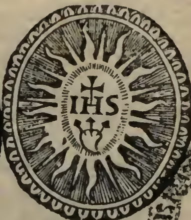
S. R. E. CARDINALIS.

Institutiones linguæ Hebraicę.

Postremò recognita, ac aucta Methodo facillima, præceptis eruditioribus, Indice præceptorum alphabetico,

A FRANCISCO PAVONIO CATACENSI Theologo Societatis IESV.

Vt nihil præterea requiratur, vt quisque per se accipiat omnem Hebraicæ Grammaticæ eruditionem.

NEAPOLI

Apud Lazarum Scorigium. M.DC.XXIV.

ADMONITIO AD LECTOREM.

*ABES, studiose Lector, in hoc libello Institutiones ab eruditissimo, & ingeniosissimo Auctore, licet in confutãdis hæresibus occupato, ad communem Ecclesiæ utilitatem elaboratas. Habes illa, quæ artificiosus auctor admonuit non simul cum rudimentis addiscenda, seiunctim in alterum librum distincta, ac separata. Habes quas uiri doctissimi additiones adiunxère ad maiorem hebraicarum litterarum eruditionem, hac postrema editione methodo breui, clara, facillima concinnatas. Vt nihil iam requiratur ad addiscendum paruo labore, tempore quam breuissimo, sine præceptore, quicquid necessarium est ad linguam hebraicam, qua multi sacri libri conscripti sunt, intelligendam. *Quæ lingua, cum ualde utilis sit ad uulgatam editionem latinam percipiendam, ad sensus uarios eruendos, ad consolationem,*

*De laudib⁹ linguæ Hebraicæ vid. Alphons. al-

meron. Proē leg. 14. in princ.

quæ oritur ex maiore, ac penitiore intelligentia: ne, quæso, otiosos esse permittas tantos labores: & sacrarum litterarum iucunditas, qua ipse fruebere; & utilitas, quam è tua in diuinis scripturis eruditione percipiet Ecclesia Catholica, alliciat te, & compellat ad tantulum hunc Grammaticæ laborem exhauriendum. Neapoli IIII. *Non. Septemb. M. DC. XXI.*

Lazarus Scoriggius Typographus.

INSTI-

INSTITVTIONVM LINGVÆ HEBRAICÆ Liber Primus.

DE PRIMIS RVDIMENTIS.

PRIMVS liber prima tantum Hebraicæ linguæ rudimenta continebit: eruditiora pręcepta ſecundus liber complectetur. Liber autem quatuor partes habebit. Prima erit de ratione legendi, ſecunda de nomine, tertia de verbo, quarta de reliquis orationis partibus, & mutatione punctorum.

PRIMA PARS.

De ratione legendi.

LEctio Hebręorum, & ſcriptura eſt à dextra in ſiniſtram. Non habent Hebręi litteras vocales: ſed omnes eorum litterę ſunt conſonantes. De vocalium notis infra dicetur cap. 2.

DE LITTERIS.

Cap. I.

Itteræ, quas Hebræi * *Othijòth* appellant, sunt vigintiduę. Habent duplicem characterum formam: alteram, qua ad priuata negotia vtuntur, & dicitur littera cursiua; alteram, quę adhibetur in Biblijs sacris, & dicitur quadrata; de qua nunc agimus. Litterarum numerum, & ordinem, qui ex Threnis Hieremię, alijsq́; similibus Alphabeticis libris colligitur, nec non figuras, nomina, & ipsorum nominum significationem, denique potestatem, siuè sonum ipsarum, subiecta tabella indicabit.

*אוֹתִיּוֹת

Fig.

Fig.	Poteſtas.	Nomen.	Significatio.
א	Aſpiratio lenis. Non habet aliũ ſonũ, quã vocalium, quæ ei adiungũtur, a, e, i, o, u.	*Aleph* אָלֶף	Quaſi * *Allúph*, ideſt, princeps: quod ſit principium Alphabeti. * אַלּוּף
בּ ב	Sine puncto, bh; ſiue, β, Græcorũ; ſiue, v, conſonans. cum pũcto ſonat, B.	*Beth* בֵּית	Domus, quod figura ſua domum imitetur. ſumma enim linea tectum, ima pauimẽtum, media parietem, vacuitas è regione portam refert.
גּ ג	Sine puncto, gh. cũ pũcto dẽſiorẽ ſonũ habet. Profertur, vt g, latinum i Gabriel, & Gubernator.	*Gimel* גִּימֶל	Quaſi * *Gamàl*, ideſt, Camelus: propter gibbum, quem in dorſo gerit. * גָּמָל
דּ ד	ſine pũcto eſt, dh. cũ pũcto eſt, D, denſius pronunciatum.	*Dàleth* דָּלֶת	Quaſi * *De'leth*, ideſt, porta: quod eam ſuis lineis aliqua ex parte referat. * דֶּלֶת

	Fig.	Poteſtas.	Nomen.	Significatio.
5	ה	Aſpiratio maior,quã Aleph. videt reſpõdere,H, aſpirationi latinorũ, & ſpiritui denſo gręcorum.	*He* הֵא	A ſono, quem exprimit, nomen accepit.
6	ו	V, conſonans.	*Vàu* וָו	Vncinus, quod eius ſimilitudinem præſeferat.
* אָזֶן 7	ז	Z, Græcum, vel latinum.	*Zajin* זַיִן	Quaſi * *Azèn*, genus armorum: quod claua eſſe videatur.
8	ח	H h. Aſpiratio bis deſior,quã H, noſtrũ formatur in nodo gutturis.	*Hhèth* חֵית	A ſono proprio ſic vocatur.
9	ט		*Tèth* טֵית	Item à ſono.
* יַד 10	י	j, conſonans.	*Iòd* יוֹד	Quaſi * *Iad*, ideſt, medium, & locus. quia ſua exiguitate locum, & ſpatium vacuum relinquit.

Fig.

Fig.	Potestas.	Nomen.	Significatio.		
כ כ ך	Sine pūcto in medio est, ch; & χ gręcum. cum pun cto asperi⁹ sonat, vt k secūda ei⁹ figura scri bit in fine dictionis.	*Caph* כַּף	A curuitate sic dicitur. nam *Caphàph incuruare significat, & *Caph rem curuam, & volam.	*כָּפַף *כַּף	20
ל	l	*Làmed* לָמֶד.	A *Malmàd, idest, stimulo, seu veru, cuius similitudinem refert.	*מַלְמַד	30
מ ם	m secunda figura scribitur in fine dictio nis.	*Mem* מֵם	A sono, vt in alijs linguis.		40
נ ן	n	*Nun* נוּן	Item à sono.		50
ס	S, nostrum densum.	*Sàmech* סָמֶךְ	Quasi *Samùch, idest, continuatum, & in se ductum.	*סָמוּךְ	60
ע	Aspiratio desissima, vt triplex, hhh. Formatur sub nodo gutturis.	*Hbbàiju* עַיִן	Oculus, quod eius figuram imitetur.		70

Fig.

	Fig.	Potestas.	Nomen.	Significatio.
	פּ פ ף	Cū pūcto in medio sonat, P. sine pūcto, Ph. secūda figura scribitur in fine dictionis.	*Pe* פֵּא	Os, seu vultus, à figura.
	צ ץ	ts	*Tsadè* צָדִי	Venabulum, quod ei non dissimile videatur.
קוֹף *	ק	q, vel K.	*Koph* קוֹף	Vel à sono proprio sic dicitur, vel à circulo quem describit: nam * *kuph* circuire est.
ראש *	ר	r	*Resh* רֵישׁ	Quasi * *Rosc*, idest, caput, quod ex parte illius figuram imitetur.
Vid. Iudicu c.12. v.6. שֵׁן *	שׁ שׂ	cū puncto in dextro cornu sonat, sh, vel sc, in Scio, Scipio. cū puncto in sinistro, s.	*Shin* שִׁין	Quasi * *Shen*, idest, dens: quod dentata sit littera.
	ת תּ	cū puncto in medio est, T. sine pūcto th; vel, θ, græcum.	*Tàu* תָּו	Signum, siue terminus, quod alphabetū terminet: vel q̃a signi Crucis figuram olim habebat.

De

De nominibus litterarum Hebraicarum.

NOmina harum litterarum vetuſtiſſima eſſe, atque ex his veluti fontibus quibuſdam deriuata eſſe nomina omnium aliarũ literarum, veteres omnes docent, Hebręi, Græci, Latini. Vide Ioſephum lib. 1. antiquit. cap. 4. Eupolemum apud Clementem Alexandrinum lib. 1. Strom. Auguſtinum lib. 18. de ciuitate Dei cap. 39. ac precipuè Euſebium lib. 9. cap. 4. & lib. 10. cap. 2. de præparatione Euangelica, qui ex eo demonſtrat primas omnium litterarum Hebraicas fuiſſe, quod ſolæ Hebraicę litteræ nomina habeant ſignificatiua. Cur enim Græci litteras ſuas vocent, alpha, beta, gamma, delta; & Latini, a, b, c, d, &c. nullam rationẽ aliam reddere poſſumus, quàm quod Hebræos imitati ſint, qui litteris ſuis nomina poſuerunt, Aleph, beth, gimel, daleth. Cur autem Hebræi litteras ſuas ita vocauerint, rationem à propria ſignificatione ductam reddit Euſebius loco notato; item S. Hieronymus in Epiſt. ad Paulam vrbicam, & in commentario in

Threnos

Threnos Hieremiæ : nos quoque aliam ab illis non parum diuerſam paulò ante reddidimus .

De poteſtate earundem litterarum .

PRæter ea , quæ in Alphabeto ipſo annotauimus,ſciendum quoque eſt , litteras omnes Hebraicas in quinque diuiſas eſſe claſſes, pro numero videlicet inſtrumentorum vocis. Quędam enim dicũtur litterę gutturales, videlicet א ה ח ע . Aliæ dicuntur litteræ labiales, videlicet, ב ו ם פ . Alię dicuntur litterę palati, videlicet, ג י כ ק . Alię dicuntur litteræ lingue, videlicet, דטלנת . Alię denique dicuntur litterę dentium, videlicet , זסצרש . Ex quibus omnibus ſolę gutturales dubiam , & difficilem pronunciationẽ habent. & quidẽ, א , Aleph, in ſummo gutture, ſiue in ipſo ore formatur, reſpondetq́; ſpiritui leni Gręcorum ; ita vt nihil addat ad vocalem , cum qua ſyllabam efficit , niſi ſpiritum illum , qui minimus requiritur ad quamlibet vocem proferendam . ה He reſpondet ſpiritui denſo Gręcorum, & noſtrę aſpirationi h, forma-

formaturq; in gutture, sed paulò inferius quàm Aleph. ח Hheth est quasi duplex aspiratio densa, & in ipso nodo gutturis, hoc est inferius, quàm he, formari debet. ע Aijn, aspiratio est densissima (etsi alij aliter sentiant) fitq; dum spiritus narium adiumēto in imo gutture quodammodo strangulatur. Itaque pronunciatio harum quatuor litterarum à summo gutture vsq; ad imum quasi quibusdam gradibus descendit.

De figuris, seù characteribus litterarum.

HOs litterarum characteres non esse eos, quibus initio sacri libri scripti sunt; sed alios, quos Esdras post captiuitatem excogitauit, testatur D. Hieronymus in prologo galeato, qui etiam in comment. ad cap. 9. Ezechielis docet, literam ת olim crucis figuram expressisse. Sed his omissis, primum diligenter intuendę sunt figuræ, & discrimen notandum similium litterarum, ne inter legendum vnam accipiamus pro alia. Sunt autem hę litterę similes:

שׁ ע ס ט ו ה ד ג ב
שׂ ץ כ מ פ ח ר נ כ

Deinde ſciendum eſt, quinque litteras dupliciter ſcribi, videlicet, צ פ נ מ כ
Quarum priores, ideſt, cõtra- ץ ף ן ם ך
ctiores, ſcribuntur in principio, & in medio dictionis, poſteriores autem, quę etiam longiores ſunt, ſcribuntur ſolum in fine. Inuenitur tamen extra ordinem Iſa.9.v.7. ם, in medio in illa dictione,
לְםַרְבֵּה * * *lemarbè* ad multiplicationem. & lib.2. Eſdrę cap.2. v.13. מ in fine in dictione
הֵם * * *hem* illi.

Poſtremo aduertendum ſex eſſe litteras duabus dictionibus comprehenſas,
בגד כפת * * *Begàdh*, *Cephàth*: quę cum puncto in medio denſiorem, et aſperiorem pronunciationem habent; ſine puncto leniorem, et molliorem, vt in ſuperiore litterarum tabella indicatum eſt.

DE PVNCTIS, quæ vocalium loco ſunt apud Hebręos.

Cap. II.

VEteres Hebręi cum nullas haberent propriè vocales litteras, vtebantur interdum earũ loco quatuor conſonantibus, elicet, * *Aleph*, *he*, *vau*, *jod*. et quidem Aleph, et he, exprimebant, a, et intern alias vocales : per vau, o, et, u : per ,e, et, i. Erat autem difficillimus harũ caliũ vſus, tribus potiſſimum de cauſis. mum enim eędem litterę interdum ngebãtur munere ſuo, ideſt, conſonanm; interdum alieno, ideſt, vocalium : c facile dijudicari poterat, quando vno icio, et quando altero fungerentur. einde cum eadem littera diuerſarum calium locum obtinere poſſet, vt jod, et, i; vau, o, et, u; quis facile diuinaret, iius ne, an illius potius locũ obtineret? ccedebat poſtremo quòd ſępè nulla haim quatuor litterãrum expreſsè in vocius Hebraicis habebatur, ſed ſubintelligenda

* אהוי

genda erat. Itaq; magis vsu loquentium, quàm prȩceptis doctrinæ, ratio legendi, vel pronunciãdi apud Hebrȩos olim conseruabatur. quod non obscure indicat B. Hieronymus in Epistola 126. quæ est ad Euagrium. Quapropter posteriores Hebrȩi, tum ad minuẽdam difficultatem, tũ etiam ne paulatim scientia linguȩ Hebraicȩ penitus interiret: quæ ipsi traditione maiorum, et vsu didicerant, ad artẽ reuocare conati sunt, certis quibusdam excogitatis punctis, quȩ vbique locum vocalium obtinerent. et quamquam non est omnino exploratum, quo primũ tempore eiusmodi puncta litteris Hebraicis addita fuerint: tamen probabilis est sententia Heliæ Leuitæ Germani, qui in præfatione Massoreth affirmat id factum esse apud Tiberiadem Palestinæ ann. 436. ab euersione templi, idest, anno salutis nostræ 476.

Sunt igitur puncta decem, pro longis vocalibus quinque, et quinque pro breuibus, quorum characteres, potestatem, nomina, et significationes subiecta tabella indicabit.

Tabula

Tabula punctorum uocalium.

Fig.	Poteſtas.	Nomen.	Significatio.	
◌ָ	a, longum	*Camèts* קָמֵץ	Dicitũ à verbo * *kamàts*, quod eſt colligere: quia collecto ore obſcurè pronunciatur, ſono quodam medio inter a, & o.	* קָמַץ
◌ַ	a, breue	*Pàthahh* פַּתַח	Dicitũ à verbo * *Pàthahh* quod eſt aperire: quia aperto ore clariſſimè pronunciatur, plane, vt a, latinum.	* פָּתַח
◌ֵ	e, longum	*Tſerè* צֵירֵי	A verbo * *Tsùr*, quod eſt coarctare: quia proferri debet obſcurè, vt e, Italicum in vocibus, pena, & penna.	* צוּר
◌ֶ	e, breue	*Segòl* סֶגוֹל	A nomine Chaldęo * *Segulà*, quod botrum ſignificat: quia eius formam imitari videtur. profertur autem clarè, vt, e, latinum in voce penna.	* סְגוּלָא
◌ִי	i, longum	*Hhirìk gadòl* חִירִיק גָּדוֹל	*Hhirik* magnũ, a ſono, quem edit nomen accepiſſe videtur.	

Fig.	Potestas.	Nomen.	Significatio.
ִ	i, breue	*Hbirìk Katòn* חִירִק קָטֹן	*Hbirìk* paruum: similiter à sono nomen accepit.
ֹ וֹ	o, longum	*Hbòlem* חוֹלֶם	A sono, quē efficit priore syllaba, nomen habet.
* חֲטַף ֳ	o, breue	*Kamèts hhatèph* קָמֵץ חֲטַף	*Kamèts* raptum, nam *Hhatàph* rapere significat.
וּ	u, longum	*Shurèk* שׁוּרֶק	A sono, quem edit priore syllaba: profertur autem vt, u, magnum Italicum, & Germanicum.
* קִבֵּץ ֻ	u, breue	*Kibbùts* קִבֻּץ	A verbo *Kabàts*, quod est congregare: quia labijs collectis effertur, vt, u, Gallicum.

Quo

Quo pacto litteræ cum punctis syllabam efficiant, subiecta exempla docebunt.

ba	ba	bhe	bhe	bhi	bhi	bo	bo	bo	bu	bu.
בָּ	בַּ	בֶּ	בֵּ	בִּי	בִּ	בוֹ	בֹּ	בֳּ	בוּ	בֻּ
da	dha	dhe	de	dhi	dhi	dho	dho	dho	dhu	dhu
דָּ	דַ	דֶ	דֵ	דִי	דִ	דוֹ	דֹ	דֳ	דוּ	דֻ
ha	ha	he	he	hi	hi	ho	ho	ho	hu	hu
הָ	הַ	הֶ	הֵ	הִי	הִ	הוֹ	הֹ	הֳ	הוּ	הֻ

Obseruationes circa lectionem.

1 OBserua omnia puncta subscribi litteris cõsonantibus, exceptis hhirìk magno, hhòlem, & shurèk, quę ad latus scribi debent.

2 Obserua * *Hhòlem* dupliciter notari, vno modo cum littera vau, altero modo sine vau, & tunc punctum notari supra consonantem, cum qua facit syllabam, non in medio, sed ad latus sinistrum, vt distinguatur ab accentu reuia, de quo infra dicemus. * בֹ בוֹ

3 Obserua *Kamèts hhatùph*, sæpissimè scribi sine illis duobus punctis additis ad * בָ בֳ

Kamèts, ita vt figura non distinguatur à Kamèts longa vocali. Vt ergo possit intelligi quando eiusmodi punctum sit Kamèts, & quando Kamèts hhatùph, hæ regulæ obseruandæ sunt.

Prima, Si in syllaba, in qua est punctũ, sit aliquis accentus; illud punctum est *Kamèts*, a, longum: non *Kamèts hhatùph*, o, breue. Secunda, Si nullum habeat accentum, semper est, a, longum: nisi in tribus casibus. Si immediate sequatur in eadem dictione littera habens daghèsh, idest punctum in medio; aut sub se sheuà, idest duo puncta perpendiculariter, vt *a* כָּלּוּ *collù*, finitæ sunt, non *càllù*; *b* חָכְמָה *Hhochmà*, sapientia, nõ *Hhàchmà*. 2. Si punctũ ּ sit in fine dictionis, & vltima littera illius dictionis non sit *Aleph*, vel *hè*; א ה si illa dictio coniungitur cum sequente dictione accentu, qui appellatur *Makkàph*, qui est linea coniungens vnam dictionem cum altera. illud est Kamèts hhatùph, vt *c* כָּל־אֶרֶץ *col-èrets* omnis terra, non *cal-èrets*. Si punctum ּ sit in fine dictionis, quæ non sit nomẽ, sed verbũ, *d* וַיָּקָם *Vaijàkom*, & surrexit, non *Vaijàkam*. ad dignoscendum autẽ, ân dictio sit verbum oportet nosse rationẽ coniugãdi.

4 Obferua in pronunciatione litterarum, cum fuis punctis, prius fonare, & audiri debere litteram, quam punctum litteræ fubiectum. non enim dicimus *e ab*, fed *ba*. excipiuntur tamen duæ litteræ gutturales *f hheth*, & *g hhàjin*, quando in fine dictionis exiftentes fub fe habent pàthahh. tunc enim prius proferri debet punctum, quam littera. Itaque dicemus *h Iehoshùahhh*, non *Iehoshùhhha*; *i Mashìahh*, non *Mashìhha*. Idem accidit litteræ k *hè* cum habet punctum in ventre: dicimus enim *l Elòah*, non *Elòha*. Præterea punctum *m shurèk* in principio dictionis (quod dicitur copulatiuum, quia fignificat copulam, Et,) ipfum legitur ante omnem confonantem, vt *n Vlchì*, & veni.

e בַ
f ח
g ע
h יְהוֹשֻׁעַ
i מָשִׁיחַ
k הּ
l אֱלוֹהַּ
m וּ
n וּלְכִי

DE SEMIPVNCTIS, Cap. III.

PRæter illa decem puncta, quæ locum obtinẽt vocalium tàm longarum, quàm breuium; funt alia tria puncta, quæ breuiffimarum vocalium vices gerant, nimirum *a Sheuà*, *b Hhatèph* pà-

a שְׁוָא *vel* שְׁבָא
b חָטֵף

פַּתַח *pàthahh*, & c *Hhatèph segòl*,: de quibus
c חָטֵף ordine dicemus.
סְגוֹל Sheuà conſtituitur ex duobus punctulis vno ſuper aliud perpendiculariter poſito, hoc modo, *d* :, Quod quidem
d בְ interdum quieſcit, interdum ſonat. Quando quieſcit, nullum ſonum exhibet auribus, neq; ſyllabam conſtituit, ſed potius trahit litteram ſibi ſuperpoſitam ad pręcedentē, vt cum ea ſyllabā componat, vt cum dici-
e לִמְדוּ mus *e limdù* diſcite, non *limedù*.

Quando ſonat, idem valet, quod, e, breuiſſimū: & tunc ſyllabam conſtituit cum ſua littera conſonante ad morem aliarum
f דְבָר vocalium, vt cū dicimus *f deuàr* verbū.

Ad internoſcendum autē quando sheuà ſonet, & quando quieſcat, hę regulæ ſeruandæ ſunt. Prima, Sheuà in initio di-
g לְמוֹד ctionis ſemper pronunciatur, vt *g lemòd* diſce, non *lmòd*. Secunda, In fine dictio-
h וַיֵּשְׁתְּ nis nunquam pronunciatur, vt *h vajjèſt*, & bibit, non *vajjèſte*. Tertia, In medio dictionis pronunciatur. 1. Si eadem littera bis ponatur, & prima habeat ſub ſe
i הַלְלוּ sheuà, vt *i halelù*, laudate, non *hallù*;
k רִבְבָן k *riueuàn*, non *riuuàn*. 2. Sub littera, quę
l לִמְּדוּ habet punctum in ventre, vt *l limmedù*, docue-

docuerunt, non *limmdù*. 3. Post alterum sheuà, vt *m jilmedù*, docebũt, non *jilmdù*. m ילמדו
4 Post vocalem longam, vt *n lamedà*, didicit, non *lamdà*. Sunt autem hìc duę exceptiones: Vna, quando duo sheuà sunt in fine; tunc enim vtrumq; quiescit, etiam si primum sit post longam vocalem, & secundum sit post alterum sheuà, vel sub littera habente punctum in ventre, vt *o jèbbch*, flebit, non *jèbbeche*. Altera exceptio est, quando vocalis longa notata est accentu grãmatico: tunc enim sheuà sequens quiescit, vt *p lemòdna*, discite, non *lemòdena*.

n למדה

o יבך

p ילמודנה

Hęc de sheuà simplici: nunc de composito, & punctis raptis dicamus. Hhatèph pàthahh, est punctumcompositũ ex sheuà, & pàthahh, hoc modo -: & sonat, a, breuissimum. Hhatèph segòl, est punctum compositum ex sheuà, & segòl, hoc modo ∴: & sonat, e, breuissimum.

DE DAGHES, ET RAPHE. Cap. IIII.

Vpersunt adhuc alia duo puncta, quę etsi vocalium litterarũ munere nequaquam funguntur: suo modo tamen pronunciationem non parum iuuant. Ea sunt *a Daghèsh*, & *b Raphè*. Daghèsh, est punctum in medio litterę impressum: cuius officium est vim quandam addere ipsi litterę. Est tamen duplex Daghèsh, lene, & forte. Lene roborat litteram: Forte duplicat. Exemplum lenis, *c beth*, domus, nõ *bheth*: Exemplum fortis, *d shibbèr* confregit, nõ *shibèr*. Porrò Daghèsh forte inueniri potest in omnibus litteris, exceptis gutturalibus אהחע, & ר.

a דָּגֵשׁ
b רָפֶה
c בַּיִת
d שִׁבֵּר

Daghèsh lene non reperitur nisi in his sex litteris, בגד כפת: quia tamen etiam hę litterę daghèsh forte habere possunt: ideo, vt sciamus vtrum daghèsh in his litteris infixum sit forte, vel lene, hęc regula notanda est. In principio, & in fine dictionis nunquam est nisi daghèsh lene; & similiter in medio post sheuà quiescẽs. Itaque in hac dictione *e tizcòr* recordaberis

e תִּזְכּוֹר

beris, vtrumque daghèsh eſt lene: in hac vero *f dibbàrta* locutus es, primum eſt lene, ſecundum forte, tertium lene. f דִּבַּרְתָּ

Raphè Hebraice, ideſt lene, eſt virgula quędam litterę ſupraſcripta hoc modo ˉ, quę linea ſignificat litteram eſſe mollius pronunciandã, quàm ſi haberet daghèsh. Itaque litterę בגד כפת cum daghèsh leni pronunciãtur aſperius, vt latinę litterę b, g, d, c, p, t. Si vero habeant raphè בֿ בֿגֿדֿ כֿפֿתֿ pronunciantur lenius, vt bh, gh, dh, ch, ph, th. Eſt autem ſciendum in pleriſq; libris non exprimi iſtam virgulam raphè, tamen ſemper ſubintelligi, vbi nullũ eſt daghèsh.

DE LITTERIS QVIESCENTIBVS.

Cap. V.

HAe quatuor litteræ, א ה ו י quieſcentes dicuntur, quia interdum deſinunt fungi officio conſonantium, nullàmque ſonum edunt. Ergo

א Quieſcit in medio, & in fine dictionis, cum nullum ſub ſe punctum habet.

ה Solum quieſcit in fine; niſi habeat

in

in medio,vel ſub ſe punctum, qui dicitur Mappìk, הּ.

ו Semper quieſcit in Hhòlē, & Shurèk.

י Quieſcit in *Hhirìk*, ִ,& poſt *Tſerè*, ֵ, & *Segòl* ֶ.

Quieſcit etiam poſt, *Kamèts*, ָ, & *Pàthahh* ַ in fine dictionis, ſi poſt jod in eadem ſyllaba ſit ו, vt in hac dictione, ſ

a דְּבָרָיו a *Deuaràu*, verba eius, non *Deuaràju*. Sonat etiam jod,licet ſit in Hhirìk, quādo habet poſt ſe immediate punctum, nulla alia mediante conſonante; & tunc intra

b גָּפְרִיּוֹת b jod ponitur punctū mappìk, vt b *Gophrijoth*, ſulphura.

ו In fine dictionis poſt kamèts,pàthahh, tſerè,& hhirìk magnum, coaleſcit cū præcedente ſyllaba. & licet ſonare deberet, vt,v, conſonans: ſecundum tamen communem loquendi vſum ſonat,vt,v, vocalis in diphtongo latina,au,eu,etiam ſi in-

c קָו c tercedat jod quieſcens,vt c *Kàu*, linea,

d דְּבָרָיו d *Deuaràu* verba eius, e *Shalèu* quietus,

e שָׁלֵו f *Piu* os eius.

Iod in fine dictionis poſt Kamèts,pà-

f פִּיו f thahh,Hhòlem,shurèk.coaleſcit cum præcedente ſyllaba ſicut vocalis in diphthongo; & pronunciatur, vt, I, vocalis, vt *Ado-*

g *Adonài* Dominus, &c. Sed si post ׳ sequatur ו pronomen tertię personæ, jod quiescit post ־, & ו coalescit in diphtongum vt supra de vau dictum est, vt *b Deuaràu* verba eius.

g אֲדוֹנָי

b דְּבָרָיו

DE ACCENTIBVS. Cap. VI.

ACcentus triplex, Rhetoricus, Grammaticus, Musicus, de quibus in lib.2.dicetur. Nunc solum sciendũ omnes fere alias notas, quę in libris Hebraicis inueniuntur scriptę, de quibus hactenus non egimus, esse notas accentuum. Accentuum grammaticorum proprium acuere syllabam, quam afficiunt. cum vnus tantum accentus in aliqua dictione reperitur, ille semper est Grammaticus; cum plures, fere posterior Grammaticus.

De Nomine.

SVnt apud Hebræos tres tantum orationis partes: Nomen, cũ quo pronomen coniungunt: Verbum, cui etiam participium annectunt: Dictio, per quã intelligunt omnes orationis partes indeclinabiles; præpositiones, coniunctiones, aduerbia, interiectiones. Nomini accidunt, Genus, Numerus, Casus, Regimen genitiui.

DE GENERE, AC NVMERO. Cap. I.

Ria sunt nominum Hebræorum genera, Masculinum, Fœmininum, et commune.

Fœminina sunt 1. Quę terminantur in ה pręcedente ָ, et accentu in vltima, vt *a tsedhakà* Iustitia. 2. In, ת, præcedente ֶ, et accentu in penultima, vt *b Tiphèreth* pulchritudo. 3. in ת præcedente hhirik, aut shurèk, et accentu in vltima, vt *c Gophrìth* sulphur, *d malcùth* regnum. reliqua fere, cuiuscunq; fuerint terminationis, generis erunt masculini.

[a] צְדָקָה [b] תִּפְאֶרֶת [c] גָּפְרִית [d] מַלְכוּת

Fœmi-

Fœminina plurimũ à masculinis formantur, adhibito ה præcedente ָ; & accentu in vltima, vt *e tòbb* bonus, *f tòbbà* bona. In his, & alijs, quæ dicentur, sunt multæ irregularitates, de quibus, & de genere communi lib. 2.

e טוֹב
f טוֹבָה

Numerus triplex, Singularis, Dualis, Pluralis. Pluralis in masculinis, fit à singulari, addito ים, vt à *g dauàr*, *h deuarìm*. in Femininis terminatis in ה, mutatur ה cum puncto precedente, in וֹת; vt à *i touà*, fit k *tobbòth*. in ijs vero quæ desinũt in ת, præcedẽte segòl, additur, וֹת; vt à *l kèsheth* arcus, fit *m keshatbòth*. in ijs quæ desinunt in, ת, præcedente hhirìk, aut shurèk, mutatur vltima littera in, יות; vt à *n gophrìth* fit, *o gophrijòth*, à *p malcùth*, regnum fit *q malcujòth*.

g דָּבָר
h דְּבָרִים
i טוֹבָה
k טוֹבוֹת
l קֶשֶׁת
m קְשָׁתוֹת
n גָּפְרִית
o גָּפְרִיּוֹת
p מַלְכוּת
q מַלְכֻיּוֹת

Dualis non differ à Plurali masculino, nisi quòd penultima littera in plurali est jòd quiescens in hhirìk, vt *r alaphim* multa millia. in Duali autem est jòd mobile sub se habens hhirìk, precedẽte Pàthahh, vt *s alpàjim* duo millia. Dualis numerus accidit ijs, quę natura sunt gemina, vt oculi, manus.

r אֲלָפִים
s אַלְפַּיִם

DE CASV.

Cap. II.

NOmina apud Hebręos dumtaxat variantur è maſculino genere in fęmininum; quod adiectiuorum proprium eſt: vel ex ſingulari in pluralem numerum, vt dictum eſt. Caſus non ex terminatione, ſed ex contextu, & interdum ex prępoſitis quibuſdam voculis cognoſcuntur. eæ ſunt,

הַ, Quę deſeruire poteſt omnibus caſibus, vt *a haddabhàr*, verbum, verbi, &c.

לְ Deſeruit genitiuo, datiuo, accuſatiuo *b ledhabhàr*.

שֶׁל Rabinis eſt ſignum genitiui.

אֵת *c* Deſeruit accuſatiuo: interdum nominatiuo, datiuo, & ablatiuo, *d eth-dabhàr*.

מִן ablatiuo, *e middabhàr*, à verbo.

Alia, quę ad has particulas ſpectant, dicentur in lib. 2.

a הַדָּבָר

b לְדָבָר

c Vid. Theſaurum Pagnini.

d אֶת־דָּבָר

e מִדָּבָר

halfel heth mem·

DE

DE REGIMINE GENITIVI. Cap. III.

CVm duo ſubſtantiua ſunt ſimul, vltimum ſemper eſt in genitiuo: & prius, ſiue ſit in ſingulari, ſiue in plurali, dicitur regere ſecundum: & ideo appellatur Regimen. Genitiuus vero, qui regitur, dicitur Nomen coniunctum. Iam Regimen, ſi ſit ſingulare maſculinum, nihil mutat, niſi puncta longa in breuia, vt *a dabhàr* verbum, in regimine *b deuàr Adonài* verbum Domini. Fęmininum mutat ה in ת, & ָ in ַ: vt *c malcà* Regina *d malcàth mitſràjim* Regina Aegypti. Quę terminantur in ת nihil mutant.

Si Regimen ſit plurale, in fœmininis nihil mutat; in maſculinis aufert ם finale, & mutat hhirik in ֵ, poſt quod jod ſequens quieſcit, vt à *e ſarìm* fit *f ſarè*. In duali eodem modo aufert, ם et hhirik, et mutat ַ in ֵ, vt à *g hhhenàjim*, fit *h hhhenè*.

a דָּבָר
b דְּבַר אֲדֹנָי
c מַלְכָּה
d מַלְכַּת מִצְרָיִם
e שָׂרִים
f שָׂרֵי
g עֵינַיִם
h עֵינֵי

DE PRONOMINE.
Cap. IIII.

Quatuor sunt Hebręis pronomina, Primitiuum, Deriuatiuum, seu Possessiuum; Demonstratiuum, et Relatiuum.

Pronomen Primitiuum integrum est illud, quod habetur in nominatiuo: quo etiam vtimur pro vocatiuo. ob idque pronomen primitiuum potest appellari Pronomen separatum. Pro reliquis casibus fit quędam compositio ex *a* particulis, de quibus dictum est supra cap. 2. et vltimis litteris pronominis; vt ex sequenti tabella intelligi potest. In qua obserua, ad facilitatem memorię, punctum connexiuum, idest punctum, per quem coniunguntur vltimæ litteræ particularum cum litteris pronominis. fere enim in omnibus casibus est idem: vt in obliquis prima persona singularis est hhirìk; in secunda masculina sheuà, sed in Genitiuo Kamèts; in secunda fęminina Kamèts, nisi in ablatiuo, in quo est tserè; in tertia masculina hhòlem; in tertia fęminina kamèts.

Obserua

Obſerua etiam litteras,quę affiguntur illis particulis ; quę litteræ appellantur Pronomē affixum in Pronomine Deriuatiuo , de quo paullo poſt agetur. Litteræ ergo, quæ affiguntur, ſunt in pronomine ſingulari , In prima perſona jòd , in ſecunda maſculina ךָ , præter quam in Genitiuo in ſecunda fœminina ךְ , in tertia maſculina ו , in tertia fœminina הּ , quę litte- in ablatiuo non habet mappìk , ה.

In obliquis numeri pluralis punctum connexiuum fere eſt ֵ , Affixa ſunt , in prima perſona, נוּ ; in ſecunda maſculina כֶם ; in ſecunda fœminina כֶן ; in tertia maſculina, הֶם;in tertia fœminina הֶן . Ablatiuus ſingularis tertiæ perſonę maſculinę,et ablatiuus pluralis primę perſonę,habent eandem vocē* *Mimmènnu* . Alia, quæ ſpectant ad pronomina, lege in lib.2.par.2.cap.7.

* מִמֶּנּוּ

Pronomen Primitiuum singulare.

Ablatiuus.	*Accusatiuus.*	*Datiuus.*	*Genitiuus.*	*Nominatiuus.*	
מִמֶּנִּי	אוֹתִי	לִי	שֶׁלִּי	אֲנִי	Ego communis generis.
מִמְּךָ	אוֹתְךָ	לְךָ	שֶׁלְּךָ	אַתָּה	Tu masculini generis.
מִמֵּךְ	אוֹתָךְ	לָךְ	שֶׁלָּךְ	אַתְּ	Tu fœminini generis.
מִמֶּנּוּ	אוֹתוֹ	לוֹ	שֶׁלּוֹ	הוּא	Ipse masculini generis.
מִמֶּנָּה	אוֹתָהּ	לָהּ	שֶׁלָּהּ	הִיא	Ipsa fœminini generis.

Pronomen Primitiuum Plurale.

Ablatiuus.	*Accusatiuus.*	*Datiuus.*	*Genitiuus.*	*Nominatiuus.*	
מִמֶּנּוּ	אוֹתָנוּ	לָנוּ	שֶׁלָּנוּ	אֲנוּ	Nos communis generis.
מִכֶּם	אֶתְכֶם	לָכֶם	שֶׁלָּכֶם	אַתֶּם	Vos mascul.
מִכֶּן	אֶתְכֶן	לָכֶן	שֶׁלָּכֶן	אַתֶּן	Vos femin.
מֵהֶם	אֶתְהֶם vel אוֹתָם	לָהֶם	שֶׁלָּהֶם	הֵם	Ipsi mascul.
מֵהֶן	אֶתְהֶן vel אוֹתָן	לָהֶן	שֶׁלָּהֶן	הֵן	Ipsę femin.

De Pronomine possessiuo, seu affixo.

PRonomen affixum est, quod affigitur nomini; & relationem, aut possessionem significat. Fit ergo quædam compositio ex nomine, & litteris pronominum primitiuorum. in qua compositione nomen mutare solet puncta, quæ habebat cum erat absolutum, seu non coniunctum cum pronomine. * Qua vero ratione puncta mutanda sint, non est nunc curandum à Tyronibus, ne offundantur. obseruanda tamen sunt ad apprehendendum hæc pronomina cũ facilitate maiore, puncta connexiua nominis cum pronomine, & litteræ pronominum, quæ affiguntur nomini. Puncta connexiua, cum nomen est singulare, sunt eadem, quæ in casibus accusatiuis pronominis primitiui. Sed in affixo nominis singularis cũ pronomine singulari secundæ personæ fęmininæ, punctum connexiuum non est ˘, vt in accusatiuo primitiui; sed, ¨, vt in ablatiuo primitiui. Cum nomen est plurale, vel duale, habet ante pronomen, quod ei affigitur, litteram

*Leg. infra lib. 1. p. 4. c. 2. & lib. 2 p. 1. c. 7.

jòdh:

jòdh: quæ, cum affixum eſt plurale, quieſcit poſt tſerè: cum autem affixum eſt ſingulare, modo ſonat, modo quieſcit, & magnam habet varietatem; quæ in ſubiecta tabella eſt diligenter obſeruanda. Litteræ autem pronominum, quæ affiguntur, eędem ſunt, quæ in accuſatiuis primitiuorum. Tyroni autem diligens ſtudium adhibendum in pronominibus apprehendendis; quia eorum vſus in lingua Hebraica eſt valde frequens. Porrò nomen aut eſt ſingulare, aut plurale; item affixum aut ſingulare, aut plurale. Quare exiſtit quadruplex combinatio nominis cum affixo, vt in ſequenti tabella apparet.

Nomen singulare cum affixo singulari.

Verbum eius F.	*Verbum eius M.*	*Verbum tuum F.*	*Verbum tuum M.*	*Verbum meum.*
דְּבָרָהּ	דְּבָרוֹ	דְּבָרֵךְ	דְּבָרְךָ	דְּבָרִי

Nomen plurale cum affixo singulari.

Verba eius F.	*Verba eius M.*	*Verba tua F.*	*Verba tua M.*	*Verba mea.*
דְּבָרֶיהָ	דְּבָרָיו	דְּבָרַיִךְ	דְּבָרֶיךָ	דְּבָרַי

Nomen singulare cum affixo plurali.

Verbum earum.	*Verbum eorum.*	*Verbum vestrũ F.*	*Verbum vestrũ M.*	*Verbum nostrum*
דְּבָרָן	דְּבָרָם	דְּבַרְכֶן	דְּבַרְכֶם	דְּבָרֵנוּ

Nomen plurale cum affixo plurali.

Verba earum.	*Verba eorum.*	*Verba vestra F.*	*Verba vestra M.*	*Verba nostra.*
דִּבְרֵיהֶן	דִּבְרֵיהֶם	דִּבְרֵיכֶן	דִּבְרֵיכֶם	דְּבָרֵינוּ

Prono-

Pronomen Demonſtratiuum, Relatiuum, Interrogatiuum.

DEmonſtratiuũ pronomen numeri ſingularis maſculini generis eſt *a zè* hic, iſte; fęminini generis, *b zò, zòh, zòth*, hęc, iſta; communis generis, *c zù* hic, & hęc. In numero autem plurali vtriuſque generis, *d èl* & *e èlle* iſti, & iſtę.

a זֶה
b זוֹ זֹה
זֹאת
c זוּ
d אֵל
e אֵלֶּה

Relatiuum pronomen extra interrogationem, eſt *f asher* vtriuſque generis, & numeri: ſignificat enim, qui, quæ, quos, quas, cuius, cui, quorum, quarum, quibus, etc. et loco huius ſæpè ponitur ſola littera *g ſchin* cum puncto ſegol.

f אֲשֶׁר
g שֶׁ

Interrogatiua ſunt *h mì, mà, mà, me*, quorum primũ dicitur ſolum de homine, vt *i mì atta beni*, quis tu fili mi? reliqua tria dicuntur de omnibus rebus excepto homine, vt k *me mishpat haìsh*, quod iudicium, ſiue quis habitus illius viri? Eſt autem obſeruandum, quando poſt *l mì*, vel *m mà* ſequitur aliud relatiuum, tunc ipſum *n mì*, vel *o mà*, non ſonare quis vel quid; ſed is, vel id, vt *p ma shèhaja*, id quod fuit.

h מִי מָה
מַה מֶה
i מִי אַתָּה בְנִי
k מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ
l וּמִי m מָה
n מִי o מָה
p מַה שֶׁהָיָה

C 4 TER-

De Verbo.

VErbo accidunt, Modus, Tempus, Persona, Genus, Numerus, Figura, Coniugatio.

DE MODO, ET TEMPORE.

Cap. I.

Odos, Hebræi habent duos separatim, et per se, Infinitiuum, et Imperatiuū. Tempora quatuor, Prçteritum, Benonì, Paùl, et Futurum. Præteritum, et Futurum, pro loci exigentia, modo per Indicatiuum, modo per Optatiuum, modo per Subiunctiuū, vertendum est. et Præteritum nunc perfectum, nunc imperfectum, nunc plusquamperfectum tempus designat. Apud Hebræos nullum est verbum præsentis temporis: sed illud modo explicant per prçteritum, modo per futurum; plurimū per Benonì circumloqui illud solent. Benonì est Participium præsentis temporis. quare dicunt, Ego visitans, pro, Ego visito. Paùl, est Participium passiuum, siue prçte-

preteritum: quo significatur aliquid preterito tēpore factum, quod tamen adhuc permaneat, et subsistat. Ordo autem horum id, est, Preteritum, Benoni, Paul, Infinitiuum, Imperatiuum, Futurum. Incipiūt à Preterito, tum quod ordine nature precedat reliqua tempora; tum quod in eo contineatur thema, siue radix ipsa, vnde formantur cetere omnes voces reliquorum temporum. Ex Infinitiuo gerundium formant auxilio quatuor litterarū ב כ ל ם vt infra videbimus. Futuri vsus est apud Hebræos frequentissimus. Sæpè pro Preterito perfecto accipitur, presertim apud Prophetas: interdum pro presenti, quando continuatio quedam actionis indicatur, vt Ecel. 1: Quid habet homo amplius in omni labore suo, quo laborat sub sole? habetur in textu Hebr. quo laborabit * Shejabhhamòl. non raro vsurpatur pro Imperatiuo, vt Gen. 1. * Iehì òr, fit lux: quia caret tertia persona Imperatiuus apud Hebreos.

*שֶׁיַּעֲמוֹל
*יְהִי אוֹר

DE PERSONA, GENERE, NVMERO, Figura. Cap. II.

PErsonæ tres, prima, secunda, tertia. In preterito incipiunt à tertia Persona ad secundam, & primam. In futuro à prima ad tertiam, et secundam.

Genus triplex, Commune, Masculinũ, Fœmininum. Prima Persona semper est communis generis. sæpissime ex verbo cognoscitur cuius generis sit nomen, quod cum eo coniungitur.

Numeri verborum sunt tantum duo, singularis, et pluralis.

Figuræ duę, altera simplex, altera cum affixo, seu pronomine composita.

DE CONIVGATIONE. Cap. III.

VErbum Hebrei octo modis variare solent, qui modi coniugationes appellantur, quamquam, quia idem est verbum, eadẽ terminationis ratio in cuiusque coniugationis temporibus, possunt omnes octo modi vna coniugatio nominari.

Prima coniugatio dicitur *a* P*ahbhàl*, vel *b Kàl*. P*ahbhàl* dicitur ab antiquo paradigmate, quomodo si Latini primã cõiugationẽ appellarẽt Amo, & Græci τύπτω. Hinc etiam Hebræi ex primis litteris thematis primam vocant פ *Pe*, secundam ע *Ajin*, tertiam ל *Làmedh*. Dicitur etiam hæc coniugatio Kàl, ideſt lenis, & expedita: quod præter litteras thematis, nullam aliam litteram, vel punctum adſciſcat, vt *c Pakàdh*, viſitauit. Thema, ſiue radix dicitur illa primaria dictio, à qua adiectis, aut detractis litteris, vel ſyllabis, vel mutatis punctis, formantur perſonæ, numeri, genera, tẽpora, participia, nomina, & cętera huiuſmodi, quibus dictionẽ à dictione diſcernimus. Iam coniugatio Kàl admittit verba tum tranſitiua, ideſt, quorum actio tranſit in alium, vt viſito; tum neutra, ſeu intranſitiua, ideſt quorum actio non tranſit in alium, vt ſto.

a פָּעַל
b קַל
c פָּקַד

Secunda *d Niphàl*. (litteras פ, & ע, in his coniugationibus nominãdis, deinceps efferemus latinis litteris, vt ab alijs efferri ſolẽt per, ph, vt Niphàl, pro Niphhhàl; & pronunciationem litteræ Ajin interdũ omnino relinquemus.) Eſt paſſiuæ ſignificatio-

d נִפְעַל

ficationis. Formatur à Kàl, præposita, primæ thematis, נ, littera, affecta hhirìk, sequente sheuà quiescente sub prima
e נִפְקַד thematis, vt *e niphkàdh* visitatus fuit.

Tertia Pihèl. habet sub prima thematis hhirìk, in secunda daghèsh forte cum ··
f פִּקֵּד vt *f pikkèdh*. Continet verba transitiua, quæ nõ reperiuntur in Kàl, et quæ in Kal
g הָלַךְ erãt neutra, hìc sunt trãsitiua, vt *g halàch*
h הִלֵּךְ ambulauit, *h hillèch* deduxit. & quæ in Kàl sunt actiua, hìc vehementiorem signi-
i שָׁבַר ficationem habent, vt *i shabhàr* fregit,
k שִׁבֵּר k *shibbèr* confregit.

* פֻּעַל Quarta * *Puhàl*. est coniugatio passiua respondens actiuæ præcedenti. Habet sub prima ⁝, in secunda daghèsh cum -, vt
l פֻּקַּד *l pukkàdh*.

m פּוֹעֵל Quinta *m Poèl*. semper habet, ו quie-
in cholem scens post primã thematis, sub secunda ··,
n פּוֹקֵד vt *n Pokèdh*. Continet verba communia, ideſt quæ nunc actiuam, nunc passiuam habent significationem.

o הִפְעִיל Sexta *o Hiphìl*. Ante primã thematis habet ה affectum hhirìk. in prima sheuà quiescens. in secunda hhirìk magnum. Eius verba propriè significant actionem transitiuam in tertium, seu actionẽ transi-

tiuam

tiuam altero ſuaſore,& auctore,ſeu tran-
ſitiuam per aliud,vt per cauſam ſecunda-
riam,vt *p hiphkìdh* viſitare fecit. p הִפְקִיד

Septima *q Hophàl.* reſpōdet actiuæ prę- q הָפְעַל
cedenti. ſub ה, quod eſt ante primam
themàtis, habet ֳ, in prima sheuà, in ſe-
cunda pàthahh, vt *r hophkàdh* impulſus r הָפְקַד
fuit viſitare.

Octaua *s Hithpaèl*, vel *t Hithpoèl.* An- s הִתְפָּעֵל
te primam litteram habet ſyllabam הִתְ, t הִתְפּוֹעֵל
ſub prima ִ, ſub ſecunda ָ, & Da-
ghèsh in ventre; vel וֹ, & ſine Daghèsh, vt u הִתְפַּקֵּד
u hitphakkèdh, vel *x hithpokèdh.* ſignificat x הִתְפּוֹקֵד
actionem reciprocam in ſeipſum, & in-
trāſitiuam, ſeipſum viſitauit. idcirco nul-
la eſt paſſiua coniugatio huic reſpondens.
Porro verba, alia perfecta, alia imperfecta.
Perfecta dicuntur, quæ ſolum tres litte-
ras habent in themate, & ex ijs nulla ex-
cidit inter coniugandum. Imperfecta, quę
vel conſtant pluribus, quam tribus litte-
ris, aut ex tribus inter coniugandum ali-
quam amittunt.

DE VERBO PERFECTO. Cap. IIII.

QVia omnes octo coniugationes eundem fere habent modum inflexionis, præsertim in terminatione: ad maiorem discentium facilitatem, vt facile possint differentiam inter vnam, & alteram coniugationē dignoscere; distinguemus Paradigmata singulorum temporum, & sub cuiusq; temporis Paradigmate ponemus voces omnium octo coniugationum. Sumimus autem Paradigmata à verbo *a lamàdh*, didicit: quia tres litteræ huius thematis non afferunt inter coniugandum varietatem neque pronunciationis, neq; punctorum: de qua varietate non agimus in hoc primo rudimentorum libro, ne tyrones præceptorum multitudine offundantur.

a לָמַד

Para-

Paradigma Preteriti.

In Kàl.

Numerus singularis.

Didicit, & Docuit.	לָמְדָה	לָמַד	Tertia persona masculina.
Didicisti	לָמַדְתְּ	לָמַדְתָּ	Secunda persona masculina.
Didici		לָמַדְתִּי	Prima persona communis.

Numerus pluralis.

Didicerunt		לָמְדוּ	Tertia persona communis.
Didicistis	לְמַדְתֶּן	לְמַדְתֶּם	Secunda masculina.
Didicimus		לָמַדְנוּ	Prima communis.

לָמֵדוּ

In reliquis coniugationibus.

Puàl	Piel	Niphàl
לֻמַּד	לִמֵּד	נִלְמַד
diligenter doctus est.	diligenter docuit.	doctus est.
Hophàl	Hiphìl	Poèl
הָלְמַד	הִלְמִיד	לוֹמֵד
Docere factus est.	Docere fecit.	Docuit, & doctus est.

Hithpaèl.

הִתְלַמֵּד

vel

הִתְלוֹמֵד

Docuit seipsum.

Ad

1. Ad facilius retinendum hoc Paradigma, obserua in prima voce coniugationis Kàl esse sub prima thematis, ideſt, ſub ל, punctum ָ ; & ſub ſecunda thematis מ, eſſe punctum ַ, quæ puncta ſeruantur in omnibus perſonis, & in vtroq; numero, preterquam in ſecunda plurali vtriuſque generis, vbi ſub prima thematis eſt sheuà loco Kamèts: & in tertia ſingulari fœminina, vbi ſub ſecunda thematis eſt sheuà.

2 Obſerua à tertia perſona ſingularis numeri maſculini generis formari tertiam perſonam ſingularis numeri fœminini generis per ſolam additionem litteręה, pręcedente ָ, & accentu in vltima; vt accidit in nominibus fœmininis: reliquas autem perſonas vtriuſque generis, & numeri formari ab eadem per additionem pronominum affixorum, vt in paradigmate apparet: quamquam hoc loco non habent pronominum ſignificationē; ſed ſolum notę ſunt perſonarum, generum, & numerorum.

3 Obſerua in reliquis coniugationibus pręteritum eodē modo ſe habere quo ad inflexionem, quo in Kàl; pręter tertiam

ſingu-

ſingularem maſculinam, quę variatur eo modo, quem paulo ante poſuimus; & prę- ter punctum, quod eſt ſub prima radicali, quod ſemper in omni perſona, & nume- ro manet inuariatum, quod non contin- git in kàl. • Vide in margine exemplum in Niphàl. Excipitur etiam in Hiphil tertia ſingularis fœminina, & tertia pluralis, quę quo ad inflexionem non ſe habent, vt in Kàl, ſed poſt ſecundam radicalem ſeruant hhirik magnum tertię ſingularis, cum accentu in penultima, hoc modo:

• נִלְמַד נִלְמְדָה נִלְמַדְתָּ נִלְמַדְתְּ &c.

. הִלְמִידָה הִלְמִידוּ

Paradigma Benonì.

In Kàl.

Pluralis.	*Singularis.*
לוֹמְדִים	M. לוֹמֵד Diſcens
לוֹמְדוֹת	F. לוֹמְדָה vel לוֹמֶדֶת

לוֹמֵד לוֹמְדָה

In Niphàl.

נִלְמָדִים	M. נִלְמָד
נִלְמָדוֹת	F. נִלְמָדָה vel נִלְמֶדֶת

In Piël.

מְלַמְּדִים	M. מְלַמֵּד
מְלַמְּדוֹת	F. מְלַמְּדָה vel מְלַמֶּדֶת

In Puäl.

M. לֻמַּד — לֻמָּדִים

F. לֻמָּדָה vel לֻמֶּדֶת — לֻמָּדוֹת

In Poël.

M. מְלוֹמֵד — מְלוֹמְדִים

F. מְלוֹמְדָה vel מְלוֹמֶדֶת — מְלוֹמְדוֹת

In Hiphil.

M. מַלְמִיד — מַלְמִידִים

F. מַלְמִידָה vel מַלְמֶדֶת — מַלְמִידוֹת

In Hophäl.

M. הָלְמַד — הָלְמָדִים

F. הָלְמָדָה vel הָלְמֶדֶת — הָלְמָדוֹת

In Hithpaël.

M. מִתְלַמֵּד — מִתְלַמְּדִים

F. מִתְלַמְּדָה vel מִתְלַמֶּדֶת — מִתְלַמְּדוֹת

Circa Participium Nota 1. Participia non coniugari, sed declinari more nominum, & idcircò carere personis.

Note

Nota 2. In coniugationibus passiuis eandem esse primam vocem Benonì, ac preteriti: nisi quod in preterito vltimum punctum est pàthahh, in Benonì kamèts.

Nota 3. Ad participia coniugationum actiuarum, excepta Kàl; & ad participia coniugationum Poèl, & Hithpaèl, quę actiuam significationem habent, non solū passiuam; addi litteram מ; & in participijs coniugationum Hiphìl, & Hithpaèl, abijci litteram ה, figuratiuam illarum. In Benonì autem punctum sub מ, in Pièl, & Poèl, est sheuà; in Hiphìl pàthahh; in Hithpaèl hhirìk paruum.

4. Obserua puncta, quæ sunt in prima littera thematis. In Kàl est ו hhòlem; in Niphàl sheuà quiescens, vt in præterito; in Pièl pàthahh, quod habetur in ea coniugatione in omnibus temporibus, preterquàm in præterito, vbi est hhirìk paruum, & in Paul, vbi est Kibbùts; in Hiphìl, & Hophàl in tota coniugatione sheuà quiescens; in Poèl ו hhòlem cum vàu quiescente, quod habetur in prima thematis in tota ea coniugatione, excepto Paùl; in Hithpaèl, in tota coniugatione pàthahh.

Paradigma Paul.

In Kàl.

Pluralis.	*Singularis.*
לְמוּדִים	Doctus לָמוּד M.
לְמוּדוֹת	לְמוּדָה F.

In Pièl.

מְלֻמָּדִים	מְלֻמָּד
מְלֻמָּדוֹת	מְלֻמָּדָה vel מְלֻמֶּדֶת

In Poèl.

מְלוֹמָדִים	מְלוֹמָד
מְלוֹמָדוֹת	מְלוֹמָדָה

In Hiphil.

מָלְמָדִים	מָלְמָד
מָלְמָדוֹת	מָלְמָדָה vel מָלְמֶדֶת

Obferua 1. In omnibus paſſiuis coniugationibus, ideſt, Niphàl, Puàl, Hophàl, Hithpaèl, deſiderari participium præteritum, ſiue paſſiuum: nam & illud habetur in coniugationibus actiuis, & ipſum Benonì in coniugationibus paſſiuis habet ſignificationem paſſiuam.

Obſer-

2. Obſerua ſub prima thematis in kàl eſſe kamèts, in Pièl kibbùts, in Poèl shurèk, in Hiphìl sheuà quieſcens.

3. Obſerua ſub מ ſeruili, ſeu figuratiua participiorum, in Pièl, & Poèl, eſſe sheuà, in Hiphìl kibbùts.

Paradigma Infinitiui.

In Kàl.
לְמוֹד vel לָמוֹד

Diſcere vel Docere

In Niphàl.
הִלָּמֵד

In Pièl.
לַמֵּד

In Puàl.
לֻמֹּד

In Poèl.
לוֹמֵד

In Hiphìl.
הַלְמֵד

In Hophàl.
הָלְמַד

In Hithpaèl.
הִתְלַמֵּד

1 PVnctum ſub prima thematis in kàl eſt sheuà, vel kamèts. In Niphàl eſt Kamèts, & prima thematis accipit da-

 ghèsh

ghèsh forte; quia ante ipſam ponitur ה cum hhirìk paruo; poſt quam litteram ſi retineretur littera Nùn figuratiua coniugationis Niphàl, redderetur pronunciatio inſuauis. vt ergo reddatur dulcior, ſuppletur Nùn per daghèsh forte, duplicando primam thematis. In Pièl, & Hithpaèl eſt pàthàhh; in Puàl kibbùts; in Poèl hhòlem; in Hiphìl, & Hophàl sheuà.

2. Punctũ ſub ſecunda thematis in Kàl, & Puàl, eſt hhòlem ֹו, in cęteris eſt tſerè ֵ.

3. Ex infinitiuo formantur Gerundia, prępoſitis his quatuor litteris ב כ ל מ. ex quibus primę tres debent habere ſub ſe sheuà, niſi ſequatur alterum sheuà: quia tunc habent hhirìk paruum. littera autem מ habet hhirìk paruum ſequente daghèsh: quia non eſt ſola littera מ, quę format gerundium, ſed integra prępoſitio מִן, ex qua propter euphoniam abijcitur littera ן, & loco eius ponitur daghèsh in ſequenti: & ſi ea fuerit gutturalis, mutatur punctum breue hhirìk in tſerè punctum longum; vt obſeruare poteris in ſequentibus duobus exemplis.

In Niphàl.	In Kàl.	
בְּהִלָּמֵד	In diſcendo	בִּלְמוֹד
כְּהִלָּמֵד	cum diſcerem	כִּלְמוֹד
לְהִלָּמֵד	ad diſcendum	לִלְמוֹד
מֵהִלָּמֵד	à diſcendo	מִלְּמוֹד

Paradigma Imperatiui.

In Kàl.

Pluralis.		Singularis.	
Diſcite.	לִמְדוּ	Diſce	לְמוֹד M.
	לְמוֹדְנָה		לִמְדִי F.

In Niphàl.

הִלָּמְדוּ	הִלָּמֵד
הִלָּמַדְנָה	הִלָּמְדִי

Hunc modum inflectendi Imperatiuũ, qui eſt in Niphal, ſequuntur tres aliç cõiugationes, Pièl, Poèl, Hithpaèl: quarum primæ voces ſunt, in Pièl, לַמֵּד, in Poèl, לוֹמֵד, in Hithpaèl הִתְלַמֵּד.

In Hiphil.

הַלְמִידוּ	הַלְמֵד	M.
הַלְמֵדְנָה	הַלְמִידִי	F.

Puàl, & Hophàl carent Imperatiuo.

Obſerua primas voces Imperatiui eſſe eaſdem cum vocibus Infinitiui.

Paradigma Futuri.

In Kal.

Numerus ſingularis.

		Diſcam	אֶלְמוֹד	1. Perſona cõis.
תִּלְמוֹד	3. Fœmina.	Diſcet	יִלְמוֹד	3. Maſculina.
תִּלְמְדִי	2. Fœmina.	Diſces	תִּלְמוֹד	2. Maſculina.

Numerus Pluralis.

		Diſcemus	נִלְמוֹד	Prima cõis.
		Diſcent	יִלְמְדוּ	3. Maſculina.
תִּלְמוֹדְנָה	3. & 2. Fœmina.			
Diſcent, & diſcetis.		Diſcetis	תִּלְמְדוּ	2. Maſculina.

In alijs coniugationibus fere eodẽ modo ſe habet Futurum.

In Niphàl, יִלָּמֵד, אֶלָּמֵד, &c. In Pièl, יְלַמֵּד, אֲלַמֵּד, &c. In Puàl, יְלֻמַּד, אֲלֻמַּד &c. In Poèl, יְלוֹמֵד, אֲלוֹמֵד, &c. In Hophàl, יָלְמַד, אָלְמַד, &c. In Hithpaèl, יִתְלַמֵּד, אֶתְלַמֵּד, &c.

In Hiphil.

Pluralis.	Singularis.
נַלְמִיד	אַלְמִיד
יַלְמִידוּ	יַלְמִיד תַּלְמִיד
תַּלְמֵדְנָה	
תַּלְמִידוּ	תַּלְמִיד תַּלְמִידִי

Circa Futurum nota, formari Futurum ab Imperatiuo additis quatuor litteris ן י ת א Quarum Aleph eſt ſignũ primę perſonę communis generis numeri ſingularis. Iòd eſt ſignũ tertię perſonę generis maſculini vtriuſq; numeri. Tau eſt ſignum ſecundę perſonę generis maſculini vtriuſque numeri, & omnium perſonarum generis fęminini. Nun eſt ſignum primę perſonę communis generis numeri pluralis.

Circa puncta harum quatuor litterarum obſerua, in cõiugatione Kàl, Nìphàl, & Hithpaèl, ſub א eſſe ſegòl, ſub tribus alijs hhirik paruũ: in Pièl, Puàl, Poèl, ſub א eſſe hhatèph pàthahh, ſub tribus alijs sheuà: in Hiphìl eſſe in omnibus quatuor illis litteris pàthahh: in Hophàl eſſe hhatèph kamèts.

Circa

Circa tertiam, & secundam personam fęmininam pluralem aduerte eam formari à tertia fęminina singulari, *a* addita syllaba נָה, vt in imperatiuo secunda fœminina pluralis formatur à secunda masculina singulari, *b* addita eadem syllaba נָה.

a תִּלְמֹד תִּלְמֹדְנָה

b לְמֹד לְמֹדְנָה

Circa Futurum, & alia tempora monemus in punctis sępe accidere varietatem, & esse quędam alia obseruanda, præsertim cum prima, aut secunda thematis est aliqua gutturalis. Sed de his pręceptis nō est in hoc libro agendum, ne tyronum mens perturbetur: ea reijcimus in lib. 2.

Monemus addiscendi cupidos, vt, si volunt coniugandi modum facilius apprehendere; ex supradictis temporum Paradigmatis colligant cuiusq; coniugationis tempora, eaq; seorsim describant, ac vnū integrum cuiusq; coniugationis Paradigma conficiant: vt nos exempli causa hoc in loco Paradigma formamus totius Kàl, atque id non solum in vno themate, sed etiam in pluribus experiantur; modo ab ijs thematibus abstineant, in quibus contingit esse aliquam gutturalem, donec secundi libri pręcepta pręlegant.

Para-

Paradigma totius Kal

Imperatiuus.	*Pahul.*	*Præteritum.*
לְמוֹד M.	לָמוּד M.	לָמַד S.
לִמְדוּ	לְמוּדִים	לָמְדָה
לִמְדִי F.	לְמוּדָה F.	לָמַדְתָּ
לְמוֹדְנָה	לְמוּדוֹת	לָמַדְתְּ + 3 fœm. לָמַדְתִּי
		לָמְדוּ P. comm.
Futurum.	*Infinitiuus.*	
אֶלְמוֹד S.	לָמוֹג vel	לְמַדְתֶּם M.
יִלְמוֹד	לָמוֹד	לְמַדְתֶּן F.
תִּלְמוֹד	בִּלְמוֹד *Gerundia.*	לָמַדְנוּ comm.
תִּלְמוֹד	כִּלְמוֹד	Benoni.
תִּלְמְדִי	לִלְמוֹד	לוֹמֵד M.
נִלְמוֹד P.	מִלְמוֹד	לוֹמְדִים
יִלְמְדוּ		לוֹמְדָה F. vel
תִּלְמְדוּ		לוֹמֶדֶת
תִּלְמוֹדְנָה		לוֹמְדוֹת

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Cap. V.

VErba imperfecta ad quatuor classes reuocari possunt. quędam enim sunt defectiua, quę videlicet inter coniugandum aliquam litteram perdũt,& eius loco substituunt daghèsh. Quędam sunt quiescentia, ea nimirum, quę litteram aliquam inter coniugandum amittunt, & eius defectum longa motione compensant. Alia dicuntur composita, quòd ex defectiuis,& quiescentibus, vel ex vario genere quiescentiũ constẽt. Alia denique quatuor, vel quinque litterarum verba nominantur. quibus anomala quędam addi possunt. Ac vt à defectiuis incipiamus.

1. Verba defectiua tribus generibus continentur. sunt enim illa omnia defectiua, quę in prima thematis habent נ, & quę similiter in prima thematis habent jòd sequente littera צ,& quę habent tertiam thematis similem secundę.

Nunc singulorum generum exempla subij-

ſubijciemus, ac vt conſulatur breuitati, ea ſolum referentur in tabulas, quę diſcrepant à perfectis.

Ad retinendam rationem coniugandi verba imperfecta, aduertendum ea ferè eodem modo ſe habere, quo verba perfecta, dempta vna littera, aut aliquo puncto mutato. Porrò littera, quæ demitur, non omnem omninò ſonum ſemper amittit: ſed ſolet ſuppleri per daghès infixum in littera ſequenti: vt littera, quæ demitur, mutetur in ſonum litteræ ſequentis, quæ per daghès duplicatur. id autem accidit ob malum ſonum, quem alioquin redderet littera, quæ demitur, ſi non demeretur. quæ ratio boni ſoni, ſeu facilioris pronunciationis, ſi aduertatur, poterit quiſq; ex ſe coniugare multa verba ex imperfectis; modo calleat modũ coniugandi verba perfecta. Ipſa .n. pronunciatio, ne malũ ſonum edat, verget in verã rationẽ coniugandi verba imperfecta, etiamſi ea ratio non probe teneatur.

De Defectiuis quorum prima est, נ, & י sequente צ.

HAec in prȩterito,& in participijs Kàl, & in infinitiuo,imperatiuo,& futuro Niphàl,& in toto Pihèl,Puhàl,& Hithpahèl,nihil differunt à perfectis.In reliquis, fere, vt facilior reddatur pronunciatio, ita se habent.

Paradigma in verbo נָגַשׁ *appropinquare.*

In Kàl.

Futurum.	*Imperatiuus.*	*Infinitiuus.*
אֶגַּשׁ S.	גֵּשׁ *vel* גַּשׁ M.	גֶּשֶׁת
יִגַּשׁ	גְּשׁוּ	בְּגֶשֶׁת *Ger.*
תִּגַּשׁ	גְּשִׁי F.	כְּגֶשֶׁת
נִגַּשׁ P.	גֵּשְׁנָה	לָגֶשֶׁת
&c.		מִגֶּשֶׁת

In Niphàl.

Benoni.	*Præteritum.*	
נִגָּשׁ	נִגְּשָׁה F.	נִגַּשׁ M.
נִגָּשִׁים	נִגַּשְׁתְּ	נִגַּשְׁתָּ

In

In Hiphil.

~~Imperatiuum.~~	Paùl.	Præteritum.
אַגִּישׁ	מֻגָּשׁ	הִגִּישׁ F. הִגִּישָׁה
יַגִּישׁ	*Infinitiuus.*	הִגַּשְׁתָּ הִגַּשְׁתְּ
תַּגִּישׁ	הַגֵּשׁ	&c.
&c.	*Imperatiuus.*	*Benonì.*
	הַגֵּשׁ	מַגִּישׁ

In Hophàl.

Futurum.	Infinitiuus.	Præteritum.
אֻגַּשׁ	הֻגַּשׁ	הֻגַּשׁ

De Defectiuis duplicantium secundam.

HAec in Pihèl, Puhàl, Hithpahèl, & præterito passiuo Kàl, coniugantur more perfectorum. In alijs excidit secundã radicalis, & suppletur per Daghèsh in tertia radicali infixum, quando illa dictionem non terminat, hoc modo.

Paradigma in verbo סָבַב *circuire.*

In Kàl.

Præteritum.

S.	סַב	סַבָּה
	סַבּוֹתָ	סַבּוֹת
	סַבּוֹתִי	
P.	סַבּוּ vel סַבּוּ	
	סַבּוֹתֶם	סַבּוֹתֶן
	סַבּוֹנוּ	

Benoni.

סַב סַבִּים

סַבָּה סַבּוֹת

Paul.

סָבוּב

Infinitiuus.

סֹב

Imperatiuus.

M.	F.
סֹב	סֹבִּי
סֹבּוּ	סֻבֶּינָה

Futurum.

אָסֹב	
יָסֹב	תָּסֹב
תָּסֹב	תָּסֹבִּי
נָסֹב	
יָסֹבּוּ	
תָּסֹבּוּ	תְּסֻבֶּינָה

In Niphàl.

PRæteritum quo ad terminationem ſe habet vt in Kal. Sub נ ſeruili in tertijs perſonis habet ׳, in reliquis sheuà, hoc modo, נָסַב, נְסַבּוֹתִי, &c.

Hæc autem mutatio ׳ in sheua' punctum breuiſſimum videtur fieri ob eam rationem; ne, quia dictio excedit tres ſyllabas, eo puncto, ſeu motione longa, reddatur pronunciatio nimis tarda.

Imperatiuus.	*Benoni.*
הִסַּב	נָסָב
הִסַּבּוּ	נְסַבִּים
הִסַּבִּי	*Infinitiuus.*
הִסַּבְנָה	הִסּוֹב vel הִסַּב

Futurum.

אֶסַּב

יִסַּב, &c. Accentu ſemper in vltima, præterquam in ſecunda, & tertia plurali fœminina.

In Hiphil.

Imperatiuus.			*Præteritum.*
הָסֵב	הָסֵב	הֵסַבָּה	הֵסֵב
Infinitiuus.		הֲסִבּוֹת	הֲסִבּוֹתָ
F.	*M.*		
הָסֵבִּי	הָסֵב		הֲסִבּוֹתִי
הָסֵבָּנָה	הָסֵבּוּ		הֵסֵבּוּ
Futurum.		הסבותֶן	הֲסִבּוֹתֶם
	אָסֵב		הֲסִבּוֹנוּ
תָּסֵב	יָסֵב		*Benoni.*
תָּסֵבִּי	תָּסֵב	מְסִבִּים	מֵסֵב
	נָסֵב		*Paul.*
	יָסֵבּוּ	מוּסַבִּים	מוּסָב
תְּסִבֶּינָה			
	תָּסֵבּוּ		

In Hophal.

Infinitiuus.	*Præteritum.*
הוּסָב	הוּסַב
	הוּסַבּוֹתָ
Futurum.	
אוּסַב	&c.

In hoc Paradigmate obserua 1. Accentum in multis vocibus non esse in vltima syllaba, vt erat in verbo perfecto, sed in penultima.

2. Obserua in Præteritis, vt possit pronunciari littera, quæ per daghèsh duplicatur ob defectum alterius litteræ decidentis, aduocari, prçter morem, punctum ֹ Itaque pronunciamus * *Sabbòtha*, pro *Sàbbta*.

* סַבּוֹתָ
סַבְּתָ

3. Obserua sub ה littera seruili in coniugatione Hiphìl in tertijs personis Præteriti esse punctum ֵ, in reliquis ֲ, in Infinitiuo, & Imperatiuo ָ.

4. Obserua in seruilibus futuri in Kàl, & Hiphìl esse ָ, sed sub ת in personis pluralibus fœmininis est sheua. In seruilibus totius Hophàl est ו.

DE VERBIS QVIESCENTIBVS.
Cap. VI.

QViescentium sex genera; nempè quæ habent in prima Thematis א, vel י, quæ in secunda ו, vel י, quæ in tertia א, vel ה. Quæ habent in prima, vel tertia א, parum differunt a perfectis,& de illis dicetur in lib.2.

Quę habent in prima Iòd.

HAec in præterito,& participijs Kàl,in toto Pihel,Puhal,& Hithpahel, sunt perfecta. In toto etiam Niphal, Hiphil, Hophal perfectorum formam sequuntur, nisi quod mutant suum Iod in vau, aut mobile,aut quiescens. Afferemus exempla ex themate יָשַׁב sedere.

Kàl.

שֶׁבֶת	*Infinitiuus.*
שֵׁב, שְׁבוּ	*M. Imperatiuus.*
שְׁבִי, שֵׁבְנָה	*F.*
אֵשֵׁב, יֵשֵׁב &c.	*Futurum.*

Obſerua vocem Infinitiui in his quieſcentibus in Infinitiuo Kàl non differre à voce eiuſdem Infinitiui in defectiuis Pe Nun. vtrobique enim reijcitur prima thematis, & ſub ſecunda, & tertia eſt punctum ſegol, cum ת in fine, & accentu in penultima, שֶׁבֶת, גֶּשֶׁת

Niphàl.

ו, Quod pro י ſubſtituitur, in præterito, & Benonì eſt quieſcens, in reliquis vero temporibus mobile. fit autem mobile, quia in eo infigitur daghès ſupplens defectum נ formatiui Niphàl; daghèsh autem non poteſt infigi litteræ quieſcenti.

Præteritum נוֹשַׁב, נוֹשַׁבְתָּ, &c.

Benonì נוֹשָׁב

Infinitiuus, & Imperatiuus הִוָּשֵׁב.

Futurum אִוָּשֵׁב, יִוָּשֵׁב, &c.

Hiphil.

Prçteritum הוֹשִׁיב.

Benonì מוֹשִׁיב

Paûl מוּשָׁב

Infinitiuus, & Imperatiuus הוֹשֵׁב

Futurum אוֹשִׁיב

Hophâl.

Vbique mutat ׳ in ו, vt in præterito הוּשַׁב,&c. quare ſecundum formam primarum vocum nõ differt a defectiuis duplicantium ſecundam: quamquam in inflexione differt aliquo modo. hìc enim coniugatur Præteritum הוּשַׁב, הוּשַׁבְתָּ more perfectorum: ibi autem coniugatur. הוּשַׁבּוֹתָ, הוּשַׁב.

Quæ habent in ſecunda Vàu, vel Iòd.
Paradigma ex verbo בִּין intelligere.

Kàl.

Præteritum.

M. בָּן בָּנָה

בַּנְתָּ בַּנְתְּ

בַּנְתִּי

P. בָּנוּ

בַּנְתֶּם בַּנְתֶּן

בַּנּוּנוּ vel בַּנּוּ

Benonì.

בָּן בָּנִים

Paùl.

בּוּן בּוּנִים

Infinitiuus.

בּוֹן

Imperatiuus.

M. בּוֹן F. בּוֹנִי

בּוֹנוּ בּוֹנֶנָה

Futurum.

אָבוֹן

In perſonis, quæ excedunt duas ſyllabas, accentus eſt in penultima, vt

יְבוֹנוּ תְּבוֹנֶנָה

Obſerua ſub prima thematis in Præterito eſſe in tertijs perſonis ָ, in reliquis pàthahh.

Niphal.

Præteritum.

S. נָכוֹן נָכוֹנָה P. נָכוֹנוּ
נְכוּנוֹתָ נְכוּנוֹת נְכוּנוֹתֶם נְכוּנוֹתֶן
נְכוּנוֹתִי נְכוּנוֹנוּ

In tertijs personis sub נ, seruili est ָ, & post primam radicalem וֹ. In reliquis sub, נ, sheuà, & post primâ radicalem וּ.

Benoni.	*Infinitiuus.*	*Futurum.*
M. נָכוֹן	הִכּוֹן	אֶכּוֹן
נְכוֹנִים	*Imperatiuus.*	יִכּוֹן
F. נְכוֹנָה	הִכּוֹן	תִּכּוֹן
נְכוֹנוֹת		&c.

In personis Imperatiui, & Futuri, quæ excedunt duas syllabas, est accentus in penultima: vt in Præterito, præter secundam pluralem.

Pihel

Pihèl.

Hæc verba Pihèl coniugantur, vt verba perfecta in Pohèl, duplicando tertiam radicalem, vt in præterito בּוֹנַנְתָּ, בּוֹנֵן, &c. & retinendo semper, ו, post primam radicalem, etiam in Paùl, מְבוֹנָן. & quia Poèl habet significationem actiuam, & passiuam: ideò in hoc genere quiescentium non est necessaria coniugatio Puàl: sed pro vtraq; Pièl, & Puàl supplet Poèl.

Hiphìl, Hophàl, Hithpahèl.

Hiphìl *a* eodem modo coniugatur, quo in defectiuis duplicantium secundam, nisi quod vbi in defectiuis infigitur daghès h, hìc ponitur hhirìk magnum. & cum ibi vltimum punctum Benonì, & futuri sit ¨, hìc est hhirìk magnum. Solet etiam coniugari *b* more solito: quia nullum efficit malum sonum.

Hophàl eodem modo flectitur quo *c* in quiescentibus quorum prima est Iod. Præteritum הוּבַן, Infinitiuus, הוּבַן Futurum. אוּבַן

a הֵבִין הֲבִינוֹת &c. *Vid. sup. fol. 66.*

b הֲבִנֹתָ הֲבִנֹתִי &c.

c *Vid. sup.*

Hithpahèl flectitur, vt Pihèl, additis in principio litteris seruilibus coniugationis Hithpahèl proprijs. הִתְבּוֹנֵן.

Aduerte in his, & similibus, paradigmata nos non extendere; sed tantum innuere primas voces: quia eorum inflexio non differt à perfectis, aut ab ijs imperfectis, ad quæ hæc paradigmata reijcimus, vt ad similia. quod valde vtile est ad melius apprehendum rationem coniugandi, ex comparatione vnius modi cum alio modo coniugandi varia genera verborum.

Quæ habent in tertia ה.

Paradigma in Kàl ex themate

גָּלָה *Migrare, Reuelare.*

Infinitiuus.

גְּלוֹת

Imperatiuus.

F. M.

גְּלִי גְּלֵה

גְּלֶינָה גְּלוּ

Futurum.

S. אֶגְלֶה

יִגְלֶה תִּגְלֶה

תִּגְלֶה תִּגְלִי

P. נִגְלֶה

יִגְלוּ

תִּגְלֶינָה

תִּגְלוּ

Præteritum.

S. גָּלָה גָּלְתָה

גָּלִיתָ גָּלִית

גָּלִיתִי

P. גָּלוּ

גְּלִיתֶם גְּלִיתֶן

גָּלִינוּ

Benoni.

M. גּוֹלֶה גּוֹלִים

F. גּוֹלָה גּוֹלוֹת

Paül.

M. גָּלוּי גְּלוּיִם

F. גְּלוּיָה גְּלוּיוֹת

In his verbis ה vltimum inter coniugandum, aut quiescit, vt in primis vocibus præteriti, Imperatiui, futuri, : aut amittitur, nempe vbicunque punctum vltimum terminatiuum debet esse וּ, vt accidit in tertia plurali præteriti: aut mutatur in ת, vt in tertia præteriti fœminina, & in infinitiuo: aut mutatur in Iòd modo mobile, vt in Paùl Kàl; modo quiescens, vt in secundis, & primis personis præteriti, & in plurali Benonì.

Cęteræ coniugationes eodem modo flectuntur, quo Kal, *a* nisi quod in Paùl seruant ה quiescens post ֵ, *b* & in Niphal, Puhal, Hophal, & Hithpahel, in secundis, & tertijs personis prçteriti Iòd quiescit non post hhirik, sed post ֵ.

Nunc esset agendum de verbis compositis, polysyllabis, & Anomalis. Sed de illis in lib. 2. Hoc in loco ob rudiorum commoditatem subijciemus Paradigma vnius anomali, cuius est frequens vsus.

a In Pièl. מְגַלֶּה
In Hiphil. מַגְלֶה
b N. נִגְלֵית
P. גֻּלֵּית
H. הָגְלֵית
In Hith. הִתְגַּלֵּית

Paradigma verbi anomali.

נָתַן *dedit.*

ADuertendum hoc verbum eodem modo coniugari, quo defectiua, quæ habent in prima נ, tribus exceptionibus additis, in quibus posita est eius anomalia. Prima, quod ex illo verbo non reperitur, nisi Kàl, neque tamen integrum; Niphàl integrum, & tertia persona singularis futuri Hophàl. Secunda, quod in Kàl infinitiuus est תֵּת, vel נְתוֹן; Imperatiuus תֵּן vel תְּנָה. Tertia, quod in præteritis amittit extremam litteram, quando eam sequitur ת.

Niphàl.		Kàl.		
Præteritum.	*Benoni.*	*Præteritum.*		
נִתַּן	נוֹתֵן	נָתְנָה	נָתַן	S.
Benoni.	*Paül.*	נָתַתְּ	נָתַתָּ	
נִתָּן	נָתוּן		נָתַתִּי	
Infinitiuus. & Imperat.	*Infinitiuus.*			
הִנָּתֵן	תֵּת		נָתְנוּ	P.
Futurum.	*Imperatiuus.*	נְתַתֶּן	נְתַתֶּם	
אֶנָּתֵן	תֵּן		נָתַנְנוּ	
Futurum Hophàl.	*Futurum.*		*vel*	
יֻתַּן	אֶתֵּן		נָתַנּוּ.	

Hoc in loco de verborum affixis agendum eſſet : ſed quia eorum intelligentia pendet ex quibuſdam regulis de mutatione punctorum, quas paullo poſt in ſequenti par.4. trademus: ideo præcepta de verborum affixis, ad faciliorem doctrinam, viſum nobis eſt poſt eas regulas transferre.

QVARTA PARS.

De reliquis Grammaticæ partibus.

IN hac parte breuissime de Dictione dicemus, fusior tractatio in 2. lib. legi potest. Attingemus etiam aliqua de mutatione punctorum, & quantum satis videbitur de verborum affixis agemus.

DE ADVERBIO, PRAEPOSITIONE, coniunctione, & interiectione.

Cap. I.

HAec partim constant ex integris dictionibus, partim è solis quibusdam litteris, quæ seruiles dicuntur. Litteræ enim aliæ radicales, aliç seruiles. Radicales, quç semper sunt pars thematis, nec alium vsum habent. Seruiles, quæ etsi quandoque pertinent ad ipsum thema, sæpe tamen deseruiunt loco præpositionum, aduerbiorum, ad personas, tempora, numeros, genera, aliaque similia indicanda.

DE MVTATIONE PVNCTORVM.
Cap. II.

MVlta sunt causæ, cur aliquando puncta vocalia mutentur. nos hoc in loco agemus de mutatione, quæ contingit in nominibus ob regimen singulare, numerum pluralem, regimen plurale, & affixa. Neque de omnibus nominibus agemus, sed tantum de perfectissimis, id est, quæ duabus constant syllabis, & tribus litteris radicalibus. Trademus autem tria, formas nominum, regulas mutationum, & adnotationes quasdam. Formam nominum appellamus combinationem punctorum mutabilium. Puncta autem, quę mutantur ob causas allatas, sunt tantum quatuor:

Kamèts ּ
Tserè ּּ
Segòl ּּּ
Hhòlem וֹ .

Formæ nominum.

TRes sunt classes, ad quas nomina ratione formæ reducuntur.

Prima classis est nominum, quæ *a* vel habent in vtraque syllaba ˇ; *b* vel in penultima ˇ, in vltima ··. *c* vel in penultima ··, in vltima ˇ.

Secunda classis continet 1. Nomina, quę habent * duplex ∴, *d* vel duplex -, ob secundam gutturalē; *e* vel ∴, et -, ob tertiam gutturalem. 2. Nomina, quæ habent *f* in penultima ¨, in vltima ∴; *g* vel in vltima -, ob gutturalem.

Tertia classis habet nomina, *h* in quorum penultima est ו, in vltima ∴, *i* vel - ob secundam, vel tertiam gutturalem.

Alia sunt extra has classes, nempe quæ habent k vnum tantum ex his punctis mutabilibus; *l* aut non eam combinationem, quam attulimus.

verbum	דָּבָר	a
vicinus	שָׁכֵן	b
sicera	שֵׁכָר	c
vestis	בֶּגֶד	*
Dominus	בַּעַל	d
pascha	פֶּסַח	e
sceptrum	שֵׁבֶט	f
salus	יֵשַׁע	g
mensis	חֹדֶשׁ	h
opus	פֹּעַל	i
altitudo	גֹּבַהּ	
infirmitas	חֳלִי	k
vinitor	כֹּרֵם	l

Regulæ mutationum.

I. *Reg.* De mutatione punctorum ob regimen singulare, numerum pluralem, regimen plurale.

In prima classe.

m דָּבָר דְּבַר שָׁכָר שְׂכַר — Prima vocalis *m* ob quamcunque mutationis causam mutatur in sheuà.

n דְּבַל — Secunda vocalis. *n* In regimine singulari in -, o דְּבָרִים שְׁכָרִים — *o* In numero plurali remanet intacta. p דִּבְרֵי שִׂכְרֵי — *p* In regimine plurali mutatur in sheuà.

In secunda classe.

In regimine singulari neutra vocalis mutatur. In numero plurali, q בֶּגֶד בְּגָדִים — *q* prima mutatur in sheuà; Secunda in ˙. In regimine plurali, r בִּגְדֵי — *r* vtraque mutatur in sheuà.

In tertia classe.

R. S. ſ חֹדֶשׁ

N.P. חֳדָשִׁים

R. P. חָדְשֵׁי

Est eadem regula, ſquę in secunda classe: nisi quod ו non mutatur in sheuà, sed in ֳ.

II. *Reg.* De mutatione punctorum, ob affixa.

1. Ad mutationem regiminis singularis reducuntur *t* nomina singularia primæ classis affixa pronominibus כֶן, כֶם.

II. Ad mutationem regiminis pluralis reducuntur *u* nomina pluralia omniũ classium affixa his quatuor pronominibus, הֶן,הֶם,כֶן,כֶם, Item *x* nomina singularia secundę, & tertię classis affixa quibuscunque pronominibus.

II. Ad mutationem *y* numeri pluralis reducuntur reliqua de quibus nihil est dictum. *z* ea sunt in prima classe omnia nomina affixa, quibuscumq; pronominibus, prętersingularia affixa כֶם,& כֶן,& pluralia affixa הֶן,הֶם,כֶן,כֶם: *a* In secunda, & tertia classe pluralia tantũ, præter affixa eisdem quatuor pronominibus.

t דָּבָר R. דְּבַר
Aff. דְּבַרְכֶם
דְּבַרְכֶן

u דָּבָר R. דִּבְרֵי
Aff. דִּבְרֵיכֶם
דִּבְרֵיהֶם

x בֶּגֶד R. בִּגְדֵי
Aff. בִּגְדִי בִּגְדוֹ
בִּגְדֵנוּ. בִּגְדָם

y P. דְּבָרִים
בְּגָדִים

z Aff. דְּבָרַי דְּבָרֶךָ
&c.

a בְּגָדֵינוּ.
חֳרָשֵׁינוּ.

III. Reg. De mutatione punctorum, cum nomina sunt extra classes.

˙ Siue in vltima fuerit, siue in penultima, mutatur vt in prima classe.

¨ In penultima non mutatur. in vltima vero in regimine quidem singulari manet immobile: in cęteris vero causis mutationis mutatur in sheuà. & si acciderit in medio esse duo sheuàijm, *b* mutatur in ¨, *c* & interdum in hhirik.

b כֶּרֶם כַּרְמְךָ

c אֹיֵב hostis אֹיִבְךָ

∵ In penultima non mutatur. In vltima mutatur vt in secũda clàsse.

ֹ Nunquam mutatur.

Annotationes.

I. Ne duo sheuàjim in initio dictionis concurrant, & vtrumque videatur legendum; *d* primum sheuà vertitur in hhirik paruum, *e* & interdum in pàthahh.

d דִּבְרֵי pro דְּבְרֵי

e מַלְכֵי reges pro מְלְכֵי

II. Quan-

II. Quando prima radicalis est gutturalis, *f* sub ea pro sheuà simplici, ponitur punctum raptum ֲ.

III. Si secunda sit gutturalis, *g* sub illa ponendum est pro sheuà punctum raptum, & sub littera præcedente, punctum affine, in prima, & secunda classe. In tertia vero classe *h* sub gutturali ponendum est ֱ, & sub prima ֶ, vt fiat metathesis pūctorū. Sed nomen *i* *ròhhabh* latitudo, non seruat hanc metathesin; k sed in prima littera habet ֳ, in quod mutatur ֹ, & sub secunda gutturali sheuà simplex.

Circa hęc præcepta sunt aliquę obseruationes, quas in libro secundo colligemus.

f עֵגֶל vitulus
עֲגָלִים
g לַעַג subsānatio
לַעֲגִי
לַעֲלְכֶם
h אֹהֶל taberna-culum
אָהֳלוֹ
i רוֹחַב latitudo
k רָחֳבוֹ

DE AFFIXIS VERBORVM.

Cap. III.

Vemadmodũ nomina recipiunt affixa pronomina,& propterea nonnullam patiuntur punctorũ mutationem ; ita quoque & verba. Sunt autem obseruanda tria, antequam de singularum personarum, quę verbis conueniunt affixis dicamus. Initio sciendum est, solis actiuis verbis affixa propriè conuenire: siquidem affixa omnia verbis adiuncta conueniunt personæ patienti, quam sola verba actiua post se habere solent. nec enim dicimus, disco te, sed solum doceo te. Itaque de passiuis coniugationibus, id est, Niphàl, Puàl, Hophàl, & Hithpaèl, nihil hoc loco dicẽdum erit. Sunt tamen hìc duæ exceptiones.

Prima infinitiuorum passiuorum, quæ quoniam interdum funguntur vice nominum, affixa quoque, & si raro recipiunt, vt *a Bèjòm hibbareàm* in die creari eos, id est, in die creationis eorum.

a בְּיוֹם הִבָּרְאָם

Altera

Altera exceptio eſt neutrorum, quæ interdum habent affixa: ſed tunc debet ſubintelligi commoda aliqua præpoſitio, vt *a jeghurchà*, non ſignificat habitabit te, ſed habitabit tecum, ponitur enim *b cha* pro *c hhhimmechà*.

Deinde ſciendum eſt quatuor eſſe affixa, quę magis familiaria ſunt verbis, videlicet, *d ni*, *nnu*, *hu*, *hu*, *nna*. pro quibus adiunguntur nominibus, *e Iod*, *nu*, *vau*, *h*. *f Ha*, affigitur, & nominibus pluralibus, & verbis. Prętere a quieſcentia Lamed He, recipiunt etiam .הו more verborum. Porrò .נו & נָּה in omnibus modis, & temporibus locum habent, præterquam in præterito.

Poſtremo ſciendum eſt, ex tribus perſonis verborum, tertiam recipere omnia affixa, quę ſunt omninò decem. Dicimus enim, viſitauit eum; eam; te. m. g. te f. g. me. c. g. eos; eas; vos m. g. vos f. g. nos c. g. Secundam vero non admittere niſi ſex. non enim rectè dicimus, viſitaſti te m. g. vel te f. g. vel vos m. g. vel vos f. g. ſed ſolum viſitaſti eum, eam, eos, eas, me, nos. Primam denique admittere tantum octo. non enim dici poteſt, viſitaui me, vel nos,

a יְגֻרְךָ
b ךָ
c עִמְּךָ
d נִי me
נוּ. eum
הוּ. eum
נָּה eam
e י me
נוּ. nos
ו eum
ה eam
f הָ eam

ſed ſolum, viſitaui eum, eam, eos, eas, te m. g. te f. g. vos m. g. vos f. g. Nunc ad ſingulas perſonas veniamus.

De Præterito Kàl.

De tertia perſona ſingulari.
* פָּקַד visitauit
פְּקָדְךָ visitauit te.

Tertia perſona ſingularis numeri maſculini generis, cum omnibus affixis * eodem modo ſe habet, quo nomen ſingulare primæ claſſis. ideſt, mutat kamèts primę litterę in sheuà; & pàthahh ſecundæ litterę in kamèts, præterquam cum affixis כֶם, & כֶן vbi remanet pàthahh: immediatè ante affixa ponuntur eadem puncta connexiua, quę in nomine: exceptis affixis הו, נו, ante quę ponitur kamèts; & affixo ני ante quod ponitur pàthahh. In verbis quieſcentibus Lamed he, quia cum affixis perditur vltimum he, fit punctorũ retrogradatio, ita vt kamèts ſecundæ ponatur ſub prima: & sheuà primæ euaneſcat. dicimus enim *g galàhu* non *h gelahàhu*. Ante affixum idem punctum manet, *i* quod antea erat.

g גָּלָהוּ
h גְּלָהָהוּ
i גָּלָה
גָּלָנִי

De ſecũda.
* פָּקַדְתָּ visitaſti

Secunda perſona ſingularis maſculina * mutat vbique kamèts primę litterę in

in sheuà,& pàthahh ſecundę litterę retinet ordinariè: interdum tamen mutat in hhirìk. Immediatè ante affixa ponuntur puncta eadem, quę in tertia perſona.

פְּקָדְתּוֹ visitasti eū.

De prima.

Prima perſona ſingularis, communis generis, * mutat kamèts in sheuà,& retinet ſuum pàthahh. Ante affixa immediatè vbique manet hhirìk vt antea.

* פָּקַדְתִּי visitaui
פְּקַדְתִּיךָ visitaui te.

De 3. perſ. plur.

Tertia perſona pluralis maſculina, *mutat vbique kamèts primę litterę in sheuà, & sheuà ſecundę in kamèts; & ante affixa ſemper habet shurek.

* פָּקְדוּ
פְּקָדוּךָ

De 2. plur.

Secunda pluralis maſculina * nulla puncta mutat, ſed ſolum abiecto vltimo ם, loco eius recipit shurèk, immediate ante affixa.

* פְּקַדְתֶּם
פְּקַדְתּוּנִי

De 1. plur.

Prima pluralis cōmunis generis * mutat vbique kamèts primę litterę in sheuà, & retinet ſuum pàthahh ſecundę litterę; ante affixa immediate nihil additur, ſed manent litterę, & puncta, quę antea erant.

* פָּקַדְנוּ
פְּקַדְנוּךָ

De 3. ſing. fęm.

Tertia ſingularis fęm. gen. * mutat vbique kamèts primę litterę in sheuà, & sheuà ſecundę litterę in kamèts; interdum etiam, ſed raró, in pàthahh, & more fœmininorum nominum mutat vltimum

* פָּקְדָה
פְּקָדַתְךָ
פְּקָדָתוֹ

timum he in tau; si autem sequatur affixum, ·הו·, etiam he affixi vertitur in tau, & ne duo tau concurrant, primum abijcitur, & in eius signum infigitur daghèsh in sequenti. Immediate ante affixa ponuntur eadem puncta quæ in nomine fœminino k *ktsedhakà*.

k צְדָקָה

De 2. sing. fœm. * פְּקַדְתְּ פְּקַדְתִּינִי

Secunda singularis fœminini generis * mutat vbique kamèts primæ litteræ in sheuà, & retinet suum pàthahh secundæ litteræ, & sub tertia radicali similiter retinet suum sheuà quiescens; immediate autem ante affixa hhirìk longum asciscit.

De 2. plur. fœm. * פְּקַדְתֶּן פְּקַדְתּוּנִי

Secunda pluralis fœminini generis, * eodem prorsus modo se habet, quo secunda pluralis generis masculini.

De Benonì, & Paùl.

PArticipia quemadmodum in inflexione sequuntur regulas nominum, ita etiam in affixis, & punctorum mutatione. Et si quidem habent affixa propria verbis, participij significationem referunt, ac redolent. ita vt l *pokedhì*, visitator meus, m *pokedhèni* visitans me, melius significet: sic n *pokedhò* visitator illius, o *pokedhèhu* visitans illum.

l פּוֹקְדִי m פּוֹקְדֵנִי n פּוֹקְדוֹ o פּוֹקְדֵהוּ

De Infinitiuo.

Nfinitiuus formæ *p pakòdh* mutat vbiq; Kamèts in Kàmets hhatùph, & hhòlem sheuà, vt *q pokdò* visitare eum; si taen sit gutturalis secunda thematis, sub sa erit Kamèts hhatùph, & sub prima ematis Kamèts, vt *r ahobbò* amare im. — d פָּקוֹד q פָּקְדוֹ r אָהֳבוֹ

Infinitiuus autem formæ *s pèkòdh* retiet sheuà primæ litteræ, & mutat hhòm secundæ in Kamèts hhatùph, vt *pekodhchà u pekodhcèm x pekodhcèn*: ec plura recipit affixa, quam hęc tria. — s פְּקוֹד t פָּקְדְךָ u פָּקְדְכֶם x פָּקְדְכֶן

Infinitiuus formæ *y pethàhh* seruat eeuà primæ litteræ, nisi sequatur aliud eeuà, *z* tunc enim mutatur in hhirìk: àthahh autem secundæ *a* cum affixo ךְ ertitur in Kamèts; *b* cum affixis כֶן, & כֶם anet immotum; cum cęteris omnibus iutatur in sheuà. — y פְּתֹחַ z פִּתְחוֹ a פִּתְחָךְ b פִּתְחֲכֶם

Deniq; Infinitiuus formæ *c meshòahh* ib prima retinet sheuà, sub secũda vertit hòlem in Kamèts, sub tertia accipit Kaèts hhatùph, vt *d meshahhochà*. Est auem obseruandum, infinitiuorum affixa, — c מְשׁוֹחַ d מְשָׁחֳךָ

tàm

tàm actiuè, quàm passiuè exponi posse; siquidem *e pokdò* significare potest, visitatio eius, siuè visitatio referatur ad eum qui visitat, siuè ad eum qui visitatur: exceptis tamen *f ni, nnu, hu, nna, ha*; quę solum patienti conueniunt.

e פָּקְדוֹ

f נִי נוּ הוּ נָּה הָ

De Imperatiuo.

SEcunda persona singularis masculina sequitur normam Infinitiui formæ *g pakòdh.* cæteræ personæ nihil mutant.

g פְּקוֹד

De Futuro.

IN toto Futuro manent immota puncta sub litteris אית״ן, nisi illud punctum sit Kamèts; tunc enim vertitur in sheuà. *h* item immota manent puncta sub prima radicali; hhòlem autem secundæ radicalis vertitur vbique in sheuà, *i* prętérquam cum affixis ךָ · כֶם · כֶן: vbi mutatur in Kamèts hhatùph. si vero sub secunda radicali non sit hhòlem, sed pàthahh, idem erit iudicium, quod de infinitiuo formę *k pethàhh*.

h יִפְקְדוּ

i יִפְקָדְךָ

k פְּתַח

De Piël.

IN coniugatione Piël nihil peculiare occurrit; nisi quod vbique tserè secundę radicalis vertitur in sheuà; pręterquam cum affixis ךָ, כֶם & כֶן vbi vertitur in ֶ, vt *l pikkedhò* visitauit eum, *m pikkedhchà* visitauit te.

l פִּקְּדוֹ
m פִּקֶּדְךָ

De Hiphìl.

IN Hiphìl nulla mutatio fit, nisi in verbis quiescentibus aijn vau, vbi tserè litterę he vertitur in hhateph segòl, vt *n hebbinàhu*; & tserè litterę, מ, in Benonì vertitur in sheuà, vt *o mebbhinò*; & Kamèts litterarum אית״ן, in futuro vertitur similiter in sheuà, vt *iebbinò*.

n הֱבִינָהוּ
o מְבִינוֹ
p יְבִינוֹ

PARA-

Paradigma affixorum in verbis ex varijs thematibus collectum ad faciliorem introductionem.

In Kàl.

Præteritum.

Tertia masc. sing. ex themate פָּקַד visitare.

פְּקָדוֹ
vel
פְּקָדֵהוּ
פְּקָדְךָ
פְּקָדַנִי
פְּקָדָם
פְּקָדְכֶם
פְּקָדָנוּ
פְּקָדָהּ
פְּקָדֵךְ
פְּקָדָן
פְּקָדְכֶן

2. masc. sing. שָׁבַרְתָּ ex themate שָׁבַר frangere.

שְׁבַרְתּוֹ
vel
שְׁבַרְתָּהוּ
שְׁבַרְתַּנִי
שְׁבַרְתָּם
שְׁבַרְתָּנוּ
שְׁבַרְתָּהּ
שְׁבַרְתָּן

1. Sing. סָגַרְתִּי ex themate סָגַר claudere.

סְגַרְתִּיו
vel
סְגַרְתִּיהוּ
סְגַרְתִּיךָ
סְגַרְתִּים
סְגַרְתִּיכֶם

פְּקַדְתּוּהוּ	2. plur. masc. פְּקַדְתֶּם	סְגַרְתִּיהָ	
פְּקַדְתּוּנִי		סְגַרְתִּיךְ	
פְּקַדְתּוּם		סְגַרְתִּין	
פְּקַדְתּוּנוּ		סְגַרְתִּיכֶן	
פְּקַדְתּוּהָ		מְשָׁכוּהוּ	3. plur. מָשְׁכוּ
פְּקַדְתּוּן		מְשָׁכוּךְ	ex מָשַׁךְ
פְּקַדְנוּהוּ	1. plur. פָּקַדְנוּ	מְשָׁכוּנִי	trahere.
פְּקַדְנוּךְ		מְשָׁכוּם	
פְּקַדְנוּם		מְשָׁכוּכֶם	
פְּקַדְנוּכֶם		מְשָׁכוּנוּ	
פְּקַדְנוּהָ		מְשָׁכוּהָ	
פְּקַדְנוּךְ		מְשָׁכוּךְ	
פְּקַדְנוּן		מְשָׁכוּן	
פְּקַדְנוּכֶן		מְשָׁכוּכֶן	

Benoni.		סְמָכַתְהוּ vel	3. Sing. fęm.
גּוֹמְלוֹ vel גּוֹמְלֵהוּ	Sing. masc. ex גָּמַל retribuere, ablactare.	סְמָכַתּוּ	סָמְכָה
גּוֹמְלִי		סְמָכַתְךָ	סָמַךְ è
גּוֹמְלֵנִי		סְמָכַתְנִי	sustentare.
גּוֹמְלֵהּ		סְמָכַתְהֶם vel	
גּוֹמְלָהּ		סְמָכָתַם	
גּוֹמְלָיו		סְמָכַתְכֶם	
	Plur. masc. גּוֹמְלִים	סְמָכַתְנוּ	
גּוֹמַלְתּוֹ		סְמָכַתְהָ vel	
גּוֹמַלְתֵּךְ	Sing. fœm. גּוֹמֶלֶת	סְמָכַתָּה	
		סְמָכַתֵךְ	
		סְמָכַתְן vel	
גּוֹמְלוֹתָיו	Plur. fœm.	סְמָכָתַן	
&c.	גּוֹמְלוֹת	סְמָכַתְכֶן	

Paul.

Per omnia sequitur morē nominum.

1. Sing. fœm. cum affixis ita se habet, vt prima sing.
2. Plur. fœm. vt 2. plur. masculina.

Infinitiuus

בְּגָדְוֹ secūdū formā לִסְוֹד
vel בְּגָדְהוּ
vel בְּגָדְנוּ Ex themate בָּגַד fraudare.
בְּגָדְךָ
בְּגָדִי
vel בְּגָדְנִי
בְּגָדָם
בְּגָדְכֶם
בְּגָדֵנוּ
בְּגָדָהּ
vel בְּגָדָה
vel בְּגָדְנָה
בְּגָדֵךְ
בְּגָדָן
בְּגָדְכֶן

רָדְפְךָ Secūdū formā לִסְוֹר
רָדְפְכֶם
רָדְפְכֶן Ex themate רָדַף persequi.

מָשְׁחֲךָ Secūdū formā מְשׁוֹחַ vngere.
מָשְׁחֲכֶם
מָשְׁחֲכֶן

פָּתְחוֹ Secūdū formā פְּתֹחַ aperire.
פָּתְחֲךָ
פָּתְחֲכֶם
פָּתְחֲכֶן:

מָאֳסְךָ Secūdū formā מָאוֹס reprobare.
מָאֳסְךָ
מָאֳסִי:

אֲהָבֵהוּ.	ex אֱהַב		*Imperatiuus*
אֱהָבֶהָ:	ama.	פָּקְדוֹ vel	ex פְּקוֹד
פִּקְדוּהוּ.	ex plur.	פָּקְדֵהוּ· vel	visita.
פִּקְדוּנִי	פִּקְדוּ	פָּקְדֵנוּ·	
פִּקְדוּם		פָּקְדֵנִי	
פִּקְדוּנוּ		פָּקְדֵם	
פִּקְדוּהָ		פָּקְדֵנוּ·	
פִּקְדוּן:		פָּקְדָהּ vel	
פִּקְדִיהוּ·	Sing. fem.	פָּקְדֶהָ vel	
פִּקְדִינִי	פִּקְדִי	פָּקְדֶנָּה	
פִּקְדִים		פָּקְדֵן:	
פִּקְדִינוּ		שָׁמְעֵהוּ.	ex שְׁמַע
פִּקְדִיהָ		שָׁמְעֵנִי	audi.
פִּקְדִין:		גָּאָלֵהוּ·	ex גְּאַל
פְּקוֹדְנָה	tantum recipit pronomina separata.	גָּאָלֵנִי	remane.
		גָּאָלֵם:	

Futu-

יִפְקְדֵן		*Futurum.*	
יִפְקְדֶכֶן :		יִפְקְדוֹ	יִפְקֹד ex
יִשְׁמָעֵהוּ	ex יִשְׁמַע	יִפְקְדֵהוּ	
יִשְׁמָעֵךְ		יִפְקְדֶנּוּ	
יִגְאָלֵהוּ	ex יִגְאַל	יִפְקָדְךָ	
יִגְאָלֵךְ :		יִפְקְדֵנִי	
יִפְקְדוּךָ	plur.	יִפְקְדֵם	
יִפְקְדוּכֶם	יִפְקְדוּ	יִפְקָדְכֶם	
יִפְקְדוּךְ		יִפְקְדֵנוּ	
יִפְקְדוּכֶן :		יִפְקְדֶהָ	
		יִפְקְדָהּ	
Cætera omnia huius personæ יִפְקְדוּ vt Imperatiuus. פִּקְדוּ		יִפְקְדֶנָּה	
		יִפְקְדֵךְ	

Finis Libri primi.

נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לְכִי רַעְיָתִי יָפָתִי
14 וּלְכִי-לָךְ׃ יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע
בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת-
מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת-קוֹלֵךְ כִּי-
קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוֶה׃
15 אֶחֱזוּ לָנוּ שֻׁעָלִים שֻׁעָלִים קְטַנִּים
מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר
16 ׃ דּוֹדִי לִי וַאֲנִי-לוֹ הָרֹעֶה
17 בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם
וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה-לְךָ דוֹדִי
לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל-הָרֵי
בָתֶר׃

4 וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי׃ הֱבִיאַנִי
אֶל־בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה׃
5 סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי
בַּתַּפּוּחִים כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃
6 שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ
7 תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם
בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ כ
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ וְאִם־
תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד ש
8 שֶׁתֶּחְפָּץ׃ קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה
בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל
9 הַגְּבָעוֹת׃ דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי
אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה עוֹמֵד
אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן־הַחַלֹּנוֹת
10 מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים׃ עָנָה דוֹדִי
וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־
11 לָךְ׃ כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר הַגֶּשֶׁם
12 חָלַף הָלַךְ לוֹ׃ הַנִּצָּנִים נִרְאוּ
בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל ה
13 הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ׃ הַתְּאֵנָה
חָנְטָה פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר
נָתְנוּ

8 אִם-לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים
צְאִי-לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת-
גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים׃
9 לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ
10 רַעְיָתִי׃ נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים
11 צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים׃ תּוֹרֵי זָהָב
נַעֲשֶׂה-לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף׃
12 עַד-שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן
13 רֵיחוֹ׃ צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין
14 שָׁדַי יָלִין׃ אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי
15 לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי׃ הִנָּךְ יָפָה
רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים׃
16 הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף נָעִים אַף-
17 עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה׃ קֹרוֹת בָּתֵּינוּ
אֲרָזִים רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים׃

סימן ב

1 אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת
2 הָעֲמָקִים׃ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין
הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃
3 כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי
בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי

EX CANTICO CANTICORUM
capita duo ad exercitium legendi, ac prælegendi.

1 שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה׃ 2 יִשָּׁקֵנִי
מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ
3 מִיָּיִן׃ לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים
שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת
4 אֲהֵבוּךָ׃ מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָּרוּצָה
הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן
5 מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ׃ שְׁחוֹרָה אֲנִי
וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ כְּאָהֳלֵי
קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה׃
6 אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת
שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ
בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים
7 כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי׃ הַגִּידָה
לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה
אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה
אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ׃

אִם

INSTITVTIONVM LINGVAE HEBRAICAE

Liber Secundus.

Secundus liber continebit ea, quæ in primo sunt prætermissa. Habebit autem quatuor partes. 1. De ratione scribendi. 2. De Nomine. 3. De verbo. 4. De reliquis ad linguam Hebraicam pertinentibus.

PRIMA PARS.

De ratione scribendi.

SCribendi ratio circa tria versatur, ex quibus quælibet dictio constat; nempè litteras, puncta, accentus. Litteris accidunt in primis quatuor, Nomen, figura, potestas, siuè prolatio, & diuisio. Hoc in loco diuisio litterarum tradetur: de reliquis in primo libro dictum est cap. 1.

DE LITTERARVM DIVISIONE.

Cap. I.

MVltę sunt litterarum diuisiones. Prima sumitur ab organo, quo litterę formantur. Instrumenta autem, quibus locutio perficitur, quinque sunt, labia, dentes, lingua, palatus, guttur. Quare aliæ litteræ sunt labiorum, quæ sine labiorum compressione efferri nequeunt: eæ continentur in dictione בומף.

Aliæ dentium, quæ motum aëris inter dentes per linguæ pulsum postulant: eæ duplici dictione comprehenduntur זס שרץ.

Aliæ linguæ, quæ solius linguæ motu facile efferuntur, דט לנת.

Aliæ palati, quæ in palati concauitate formantur, גיכק.

Aliæ gutturis, quæ ex nodis ipsius gutturis educuntur, אהחע.

Secunda Diuisio. A similitudine, vel dissimilitudine potestatis. Quædam enim

sunt

ſunt valde ſimiles in poteſtate ; quales ſunt ב, & ו ; ס, & ש ; ז, & צ ; ח, & כ ſine daghèsh ; ט, & ת cum daghèsh. Quædam, quarum poteſtas nullã habet affinitatem cum vlla altera ; quales ſunt omnes reliqua litteræ.

Tertia Diuiſio. A ſimilitudine, vel diſſimilitudine figurę. Quarundam enim figuræ ſunt ſimiles, vt ב, & כ ; ו, & ז ; ד, & ר ; ה, & ח ; ג, & נ ; ס, & ם. Reliquarum figurę, & ab his, & inter ſe diſcrepant.

Quarta, A variabili, vel vniformi poteſtate. Quędam enim poteſtatem ſuam per punctum adiunctum variant ; quales ſunt בגדכפת, & ש.
Reliquę vnicam tantum poteſtatem habent, quam nulla de cauſa mutant.

Quinta Diuiſio. Ab officio, quo funguntur. Alię enim ſunt radicales, quę in quacumque dictione reperiuntur, ſemper ſunt de themate, & numquam inſeruiunt : eę ſunt vndecim, ג, ד, ז, ח, ט, ס, ע, פ, צ, ק, ר.

Alię ſeruiles, quę licet interdum ſint de themate ; ſæpiſſimè tamen multis vſibus inſeruiunt, & ſub hac ſententia compre-

prehenduntur מֹשֶׁה כָּתַב אֲלֵיכֶם Moyses scripsit ad vos. Porrò seruilium officia, alia generalia sunt, alia particularia. Generale officium vocamus, quatenus aliæ deseruiunt in principio dictionis tantum: eæ sunt quatuor, א, ב, ל, ש. Aliæ deseruiunt in principio, medio, & fine; suntque septem, ה, ו, י, מ, נ, ת.

DE LITTERIS SERVILIBVS.

De litteris deseruientibus in principio dictionis tantum.

א I. Format nomina deriuatiua, vt dicemus cum de nomine.

II. Est vna ex litteris Paragogicis, de quibus infra.

III. Format primam personã futuri, vt à *a pakad* visitauit, fit *b ephkòd* visitabo.

ב I. Format vn ex gerũdijs, preposita Infinitiuo, vt *c biphkòd* in visitando.

II. Notat ablatiuum instrumenti, vel pretij. Is 25. *d bammahhhdèr* In sarculo sarrietur. emi, *e bechèseph*, argento.

III. Significat causam materialem, *f bazzahabb*, ex auro.

a פָּקַד
b אֶפְקוֹד
c בִּפְקוֹד
d בַּמַּעְדֵּר
e בְּכֶסֶף
f בַּזָּהָב

IIII. Si-

IIII. Significat In loci, & temporis, *g bammidhbàr* in deserto. *h babhòdhesc* in mense. — *g* בַּמִּדְבָּר *h* בַּחֹדֶשׁ

V. Ponitur loco עִם cum. מִן, è, ex, de. עַד vsque. לְ, ad. עַל super.

VI. Est nota iurantis, בִּי per me.

VII. De prȩterito dicitur, & futuro, hoc est, ponitur vice Ante, & Post.

VIII. Interdum significat Propter, adeò, intantum.

ל I. Format gerundium, *i liphkòdh* ad visitandum. — *i* לִפְקוֹד

II. Seruit pro articulo Genitiui, Datiui, Accusatiui.

III. Quia deriuatur à præpositione אֶל vel עַל, idéo illarũ significationem refert, ac redolet. Significat, Propter. In, causȩ materialis, & finalis. In, loci. A, ab, ex. Pro. Sicut, quasi. vsque, vsq; ad. Adeo vt, Intantum. Super, Apud, Iuxta. Post, postquam.

IIII. Est nota iurantis.

V. Ponitur loco ה Demonstratiui.

ש I. Seruit pro Relatiuo אֲשֶׁר.

II. Ponitur pro, Quoniam, Quod, Propter.

III. Cum

Benoni.		סְמָכַתְהוּ vel	3. Sing. fem.
גּוֹמְלוֹ	Sing. masc.	סְמָכַתּוּ	סָמְכָה
vel גּוֹמְלֵהוּ	ex גָּמַל	סְמָכַתְךָ	סָמַךְ ²
	retribuere,	סְמָכַתְנִי	sustentare.
גּוֹמְלִי	ablactare.		
גּוֹמְלֵנִי		סְמָכַתְהֶם vel	
גּוֹמְלָהּ		סְמָכָתַם	
גּוֹמְלָהּ		סְמָכַתְכֶם	
גּוֹמְלָיו	Plur. masc.	סְמָכַתְנוּ	
	גּוֹמְלִים	סְמָכַתְהָ vel	
גּוֹמַלְתּוֹ		סְמָכַתָּה	
גּוֹמַלְתֵּךְ	Sing. foem.	סְמָכַתֵךְ	
	גּוֹמֶלֶת	סְמָכַתְהֶן vel	
גּוֹמְלוֹתָיו	Plur. foem.	סְמָכָתַן	
&c.	גּוֹמְלוֹת	סְמָכַתְכֶן	

Paul.

Per omnia sequitur moré nominum.

1. Sing. foem. cum affixis ita se habet, vt prima sing.
2. Plur. foem. vt 2. plur. masculina.

Infini-

רְדָפְךָ Secūdū formā לְמוֹד
רְדָפְכֶם
רְדָפְכֶן Ex themate רָדַף
persequi.
מְשָׁחֲךָ Secūdū formā מְשׁוֹחַ
מְשָׁחֲכֶם vngere.
מְשָׁחֲכֶן
פִּתְחוֹ Secūdū formā פִּתֹּחַ
פִּתְחֲךָ aperire.
פִּתְחֲכֶם
פִּתְחֲכֶן:
מָאֳסָן Secūdū formā מָאוֹס
מָאָסְךָ reprobare.
מָאָסִי

Infinitiuus.

בָּגְדוֹ secūdū formā לְמוֹד
vel בָּגְדֵהוּ
vel בָּגְדֵנוּ Ex themate בָּגַד
בָּגְדְךָ fraudare.
בָּגְדִי
vel בָּגְדֵנִי
בָּגְדָם
בָּגְדְכֶם
בָּגְדֵנוּ
בָּגְדָהּ
vel
בָּגְדָהָ
vel בָּגְדֵנָה
בָּגְדֵךְ
בָּגְדָן
בָּגְדְכֶן

Imperatiuus

פְּקֹד ex פָּקְדוֹ vel visita.
פָּקְדֵהוּ vel
פָּקְדֵנוּ
פָּקְדֵנִי
פָּקְדֵם
פָּקְדֶנּוּ
פָּקְדָהּ vel
פָּקְדֶהָ vel
פָּקְדֶנָּה
פָּקְדֵן:
שְׁמַע ex שְׁמָעֵהוּ audi.
שְׁמָעֵנִי
גְּאַל ex גְּאָלֵהוּ remane.
גְּאָלֵנִי
גְּאָלֵם:

אֱהַב ex אֱהָבֵהוּ ama.
אֱהָבֶהָ:
ex plur. פִּקְדוּהוּ
פִּקְדוּ פִּקְדוּנִי
פִּקְדוּם
פִּקְדוּנוּ
פִּקְדוּהָ
פִּקְדוּן:
Sing. fem. פִּקְדִיהוּ
פִּקְדִי פִּקְדִינִי
פִּקְדִים
פִּקְדִינוּ
פִּקְדִיהָ
פִּקְדִין:
פְּקֹדְנָה tantum recipit pronomina separata.

Futurum.

יִפְקֹד ex יִפְקְדוּ

יִפְקְדֵהוּ

יִפְקְדֶנּוּ

יִפְקָדְךָ

יִפְקְדֵנִי

יִפְקְדֵם

יִפְקָדְכֶם

יִפְקְדֵנוּ

יִפְקְדָהּ

יִפְקְדֶהָ

יִפְקְדֶנָּה

יִפְקְדֵךְ

יִפְקְדֵן

יִפְקָדְכֶן :

יִשְׁמַע ex יִשְׁמָעֵהוּ

יִשְׁמָעֲךָ

יִגְאַל ex יִגְאָלֵהוּ

יִגְאָלֵךְ :

plur. יִפְקְדוּךָ

יִפְקְדוּ יִפְקְדוּכֶם

יִפְקְדוּךְ

יִפְקְדוּכֶן :

Cætera omnia huius personæ יִפְקְדוּ vt Imperatiuus. פִּקְדוּ

Finis Libri primi.

נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לְכִי רַעְיָתִי יָפָתִי
14 וּלְכִי־לָךְ׃ יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע
בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת־
מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־
קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוֶה׃
15 אֶחֱזוּ לָנוּ שׁוּעָלִים שֻׁעָלִים קְטַנִּים
מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר
16 ׃ דּוֹדִי לִי וַאֲנִי־לוֹ הָרֹעֶה
17 בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם
וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה־לְךָ דוֹדִי
לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־הָרֵי
בָתֶר׃

4 וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי׃ הֱבִיאַנִי
אֶל־בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה׃
5 סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי
בַּתַּפּוּחִים כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃
6 שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ
7 תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם
בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ כ
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ וְאִם־
תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד ש
8 שֶׁתֶּחְפָּץ׃ קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה
בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל
9 הַגְּבָעוֹת׃ דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי
אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה עוֹמֵד
אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן־הַחַלֹּנוֹת
10 מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים׃ עָנָה דוֹדִי
וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־
11 לָךְ׃ כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבַר הַגֶּשֶׁם
12 חָלַף הָלַךְ לוֹ׃ הַנִּצָּנִים נִרְאוּ
בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל ה
13 הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ׃ הַתְּאֵנָה
חָנְטָה פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר

אִם־לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים 8
צְאִי־לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־
גְּדִיוֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים׃
לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ 9
רַעְיָתִי׃ נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתּוֹרִים 10
צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים׃ תּוֹרֵי זָהָב 11
נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף׃
עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן 12
רֵיחוֹ׃ צְרוֹר הַמּוֹר דּוֹדִי לִי בֵּין 13
שָׁדַי יָלִין׃ אֶשְׁכּוֹל הַכּוֹפֶר דּוֹדִי 14
לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי׃ הִנָּךְ יָפָה 15
רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים׃
הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף־נָעִים אַף־ 16
עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה׃ קוֹרוֹת בָּתֵּינוּ 17
אֲרָזִים רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים׃

סימן ב

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת 1
הָעֲמָקִים׃ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין 2
הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃
כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי 3
בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי

EX CANTICO CANTICORUM
capita duo ad exercitium legendi, ac prælegendi.

1 2 שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה׃ יִשָּׁקֵנִי
מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ
3 מִיָּיִן׃ לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים
שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת
4 אֲהֵבוּךָ׃ מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָּרוּצָה
הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן
5 מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ׃ שְׁחוֹרָה אֲנִי
וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ כְּאָהֳלֵי
קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה׃
6 אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת
שֶׁשֱּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ
בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים
7 כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי׃ הַגִּידָה
לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה
אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה
אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ׃

INSTITVTIONVM LINGVAE HEBRAICAE

Liber Secundus.

SEcundus liber continebit ea, quæ in primo sunt prætermissa. Habebit autem quatuor partes. 1. De ratione scribendi. 2. De Nomine. 3. De verbo. 4. De reliquis ad linguam Hebraicam pertinentibus.

PRIMA PARS.

De ratione scribendi.

SCribendi ratio circa tria versatur, ex quibus quælibet dictio constat; nempè litteras, puncta, accentus. Litteris accidunt in primis quatuor, Nomen, figura, potestas, siuè prolatio, & diuisio. Hoc in loco diuisio litterarum tradetur: de reliquis in primo libro dictum est cap. 1.

DE LITTERARVM DIVISIONE.

Cap. I.

MVltę sunt litterarum diuisiones. Prima sumitur ab organo, quo litterę formantur. Instrumenta autem, quibus locutio perficitur, quinque sunt, labia, dentes, lingua, palatus, guttur. Quare aliæ litteræ sunt labiorum, quæ sine labiorum compressione efferri nequeunt: eæ continentur in dictione בּוּמַף.

Aliæ dentium, quæ motum aëris inter dentes per linguæ pulsum postulant: eæ duplici dictione comprehenduntur זס שׁרץ.

Aliæ linguæ, quæ solius linguæ motu facile efferuntur, דטלנת.

Aliæ palati, quæ in palati concauitate formantur, גיכק.

Aliæ gutturis, quæ ex nodis ipsius gutturis educuntur, אחהע.

Secunda Diuisio. A similitudine, vel dissimilitudine potestatis. Quædam enim

sunt

ſunt valde ſimiles in poteſtate ; quales ſunt ב, & ו; ס, & שׂ; ז, & צ; ח, & כ ſine daghèsh ; ט, & תּ cum daghèsh. Quædam, quarum poteſtas nullã habet affinitatem cum vlla altera; quales ſunt omnes reliqua litteræ.

Tertia Diuiſio. A ſimilitudine, vel diſſimilitudine figurę. Quarundam enim figuræ ſunt ſimiles, vt ב, & כ; ו, & ז; ד, & ר; ה, & ח; ג, & נ; ם, & ס. Reliquarum figurę, & ab his, & inter ſe diſcrepant.

Quarta, A variabili, vel vniformi poteſtate. Quędam enim poteſtatem ſuam per punctum adiunctum variant; quales ſunt בגד כפת, & ש.
Reliquę vnicam tantum poteſtatem habent, quam nulla de cauſa mutant.

Quinta Diuiſio. Ab officio, quo funguntur. Alię enim ſunt radicales, quę in quacumque dictione reperiuntur, ſemper ſunt de themate, & numquam inſeruiunt : eę ſunt vndecim, ג, ד, ז, ח, ט, ס, ע, פ, צ, ק, ר.

Alię ſeruiles, quę licet interdum ſint de themate; ſæpiſſimè tamen multis vſibus inſeruiunt, & ſub hac ſententia comprehen-

prehendunturמשֶׁה כָּתַב אֲלֵינוּ Moyses scripsit ad vos. Porrò seruilium officia, alia generalia sunt, alià particularia. Generale officium vocamus, quatenus aliç deseruiunt in principio dictionis tantum: eç sunt quatuor, א, ב, ל, ש. Aliæ deseruiunt in principio, medio, & fine, suntque septem, ה, ו, י, כ, מ, נ, ת.

DE LITTERIS SERVILIBVS.

De litteris deseruientibus in principio dictionis tantum.

א I. FOrmat nomina deriuatiua, vt dicemus cum de nomine.

II. Est vna ex litteris Paragogicis, de quibus infra.

III. Format primam personã futuri, vt à *a pakàd* visitauit, fit *b ephkòd* visitabo.

ב I. Format vn ex gerũdijs, pręposita Infinitiuo, vt *c biphkòd* in visitando.

II. Notat ablatiuum instrumenti, vel pretij. Is 25. *d bammahhhdèr* In sarculo sarrietur. emi, *e bechèseph*, argento.

III. Significat causam materialem, *f* bazzahàbb, ex auro.

a פָּקַד
b אֶפְקוֹד
c בִּפְקוֹד
d בַּמַּעְדֵּר
e בְּכֶסֶף
f בַּזָּהָב

IIII. Si-

IIII. Significat In loci, & temporis, *g bammidhbàr* in deserto. *h babhòdhesc* in mense. בַּמִּדְבָּר בַּחֹדֶשׁ

V. Ponitur loco עִם cum. מִן, è, ex, de. עַד vsque. לְ, ad. עַל super.

VI. Est nota iurantis, בִּי per me.

VII. De preterito dicitur, & futuro, hoc est, ponitur vice Ante, & Post.

VIII. Interdum significat Propter, adeò, intantum.

ל 1. Format gerundium, *i liphkòdh* ad visitandum. לִפְקֹד

II. Seruit pro articulo Genitiui, Datiui, Accusatiui.

III. Quia deriuatur à præpositione אֶל vel עַל, ideo illarũ significationem refert, ac redolet. Significat, Propter. In, causę materialis, & finalis. In, loci. A, ab, ex. Pro. Sicut, quasi. vsque, vsq; ad. Adeo vt, Intantum. Super, Apud, Iuxta. Post, postquam.

IIII. Est nota iurantis.

V. Ponitur loco ה Demonstratiui.

ש 1. Seruit pro Relatiuo אֲשֶׁר.

II. Ponitur pro, Quoniam, Quod, Propter.

III. Cum

III. Cum ל efficit articulum Genitiui שֶׁל. & prępoſito ב, בְּשֶׁל ſignificat, Propterea, propter: et recipit affixa.

De litteris deſeruientibus in principio, medio, & fine dictionis.

ה IN principio. 1. Conſtituit tres coniugationes, Hiphil, Hophal, Hithpaël.

2. Format Imperatiuum, et Infinitiuum in Niphàl.

3. Eſt interrogantis, et admirãtis aduerbium, An, Numquid, Vtrum. et ſolet ad maiorem interrogationem, vel admirationem coniungi cum admirationis, et interrogationis particula, אִם, et הַאִם, Vtrum, An. Interdũ deſideratur ſupplendumq; eſt ex orationis filo.

4. Eſt aduerbium vocandi.

5. Eſt ſignum demonſtratiuum idem valens apud Hebræos, quod articulus apud Grecos. Nõ apponitur nomini proprio. Interdum pręponitur & ſubſtantiuo, et adiectiuo ſimul, vt הָעָם הַזֶּה Populus iſte.

6. Verbo, vel Participio prępoſitum ęquiualet relatiuo אֲשֶׁר.

7. Ponitur loco א, vt dicemus infra.

In fine 1. Format genus fœmininum in adiectiuis. & tunc ordinariè habet ante se ּ cum accentu.

2. Est vna ex Paragogicis, de quibus infra.

3. Ponitur loco ל, vel אֶל, vt idem valeat, quod præpositio, Ad, vel In ᵃ vt *a Kèdhma* ad orientem. ᵃקֵדְמָה

4. Ponitur loco ו, vt infra dicetur.

5. Format pronomen tertiæ personæ fœmininum, singulare, affixum, vt *b debharàh* verbum eius, *c debharèha* verba eius. ᵇדְּבָרָהּ ᶜדְּבָרֶיהָ

In medio format pronomen tertię personæ masculinum, & fœmininum, plur. affixum, vt *d dibhrehèm* verba eorum, *e dibrehèn* verba earum. ᵈדִּבְרֵיהֶם ᵉדִּבְרֵיהֶן

ו 1. Est nota copulatiua, Et.

2. Pręponitur ad initia librorum, vel sententiarum, ornatus gratia.

3. Significat interdum, autem, sed; quia, enim; sic, vel similiter; certe; vtrum; vt; Ne forte; tunc; quando; quamuis. Potest interdum explicari per particulas, vel, super, quanto magis, Numquid, cum, si, antequam, post, siue postquam, In.

4. Con-

4. Conuertit præteriti significationem in significationem futuri, & contrà.

In fine. 1. Format pronomen tertiæ personæ affixum.

2. In verbis format tertiam, & primam personam pluralem Præteriti; & Imperatiuum masculinum pluralem; & tertiam, & secundam personam masculinam pluralem futuri.

3. Est ex litteris Paragogicis.

In medio 1. Post primam radicalem est characteristica coniugationis Poël, & פּוֹקֵד f signum Benonì in kàl, f pokèdh visitans.

2. Ante vltimam radicalem, est characteristica, Paùl, Infinitiui, Imperatiui, & futuri in coniugatione kàl.

In principio. 1. Format nomina propria, de quibus infra.

2. In futuro signat tertiam personam masculinam vtriusque numeri.

In fine. 1. Precedente signat primam פָּקַדְתִּי g personam præteriti, g pakadhti visitaui.

2. est signum secundæ personæ fœmininæ singularis in Imperatiuo, & futuro.

3. Format nomina, de quibus infra.

4. Est littera Paragogica.

5. Est signum regiminis pluralis.

6. For-

6. Format pronomen primæ perſonę ſingulare affixum.

7. Eſt characteriſtica Paul in coniugatione kàl verborum quieſcentium ל, ה.

In Medio 1. ſequente ם finali conſtituit numerum pluralem maſculinum, & dualem.

2. Eſt characteriſtica coniugationis Hiphìl.

3. Sequente ת finali format nomina fęminina.

4. Eſt characteriſtica ſecundarum, & tertiarum perſonarum præteriti verborũ quieſcentium lamed, hè.

כ In principio. 1. Format gerundiũ, vt *h* *kiphkòdh* cum viſitaret. h כִּפְקֹד

2. Eſt nota ſimilitudinis, *i* *keshubhbhalìm* ſicut vulpes. Significat, Quando, circiter, Quaſi. Interdum aſciſcit particulam מן, & efficit integram dictionem כמן ſicut. & tunc recipere poteſt etiam ' affixa. i כְּשֻׁעָלִים

In fine. Format pronomen ſingulare maſculinum, & fęmininum affixum nomini, & verbo, vt *k* *debbharechà* *l* *debbarèch* verbum tuum. k דְּבָרְךָ l דְּבָרֵךְ

In medio format pronomen pluralem

m דִּבְרְכֶם masculinum, & fęmininum, vt *m debbarkèm* verbum vestrum *n dibbrechèn* verba vestra.
n דִּבְרֵיכֶן

מ In principio 1. Format nomina deriuatiua, vt dicemus.

2. Format Participia in coniugationibus Pièl, Poèl, Hiphìl, Hithpaèl.

o מִפְּקוֹד 3. Format Gerundium, vt *o miphkôdh* à visitando.

4. Ponitur pro prępositione מִן. Significat autem, A, ab, materialem causam, *p mehhòmer* ex luto; et efficientem, *q meadonài* à Domino; et motum à loco, *r mishshàm* inde; et tempus, *s mijjòm* à die; et partem, aut partes alicuius totius, aut vniuersalis, vt *t minneshikòdh* ex osculis, idest vno, aut pluribus osculis.
p מֵחֹמֶר
q מֵיְהוָֹה
r מִשָּׁם
s מִיּוֹם
t מִנְּשִׁיקוֹת

Ponitur loco, Plus, Magis: quare est nota comparationis: Meliora sunt vbera tua *u mijjàjin* vino, plus vino. Et loco, Cum, Pro, Propter, In significantis statum in loco.
u מִיַּיִן

In fine. 1. Est Pronomen affixū *x debbaràm* verbum eorum.
x דְּבָרָם

2. Format pluralem numerum masculinum, atque dualem.

In medio. Iuncta ו format pronomen plu-

pluralem tertiæ perſonæ maſculinæ, vt *y. elèmo* ad eos. — y אֱלֵימוֹ

נ In principio. 1. Format nomina propria, vt dicemus.

2. Format coniugationem Niphàl.

3. Format primam perſonam pluralem futuri, vt *a. niphkòdh* viſitabimus. — a נִפְקוֹד

In fine. 1. Eſt littera Paragogica, vt dicemus infra.

2. Format pronomen tertiæ perſonæ fęmininum pluralem affixum nomini ſingulari, vt *b debbaràn* verbum earum; & præcedēte ה format idem pronomen affixum nomini plurali, vt *c dibbrehèn* verba earum; & præcedente כ, format pronomen fęmininum pluralem affixum, vt *d debbarkèn* verba tua. — b דְּבָרָן — c דִּבְרֵיהֶן — d דְּבַרְכֶן

3. Format in præterito ſecundam perſonā pluralem fęmininam, vt *e pekàdhtèn* viſitabitis. — e פְּקַדְתֶּן

4. Format nomina.

In medio. 1. Iuncta ו, ſignat primam perſonam pluralis numeri, vt *f pakàdhnu* viſitauimus, & format pronomen plurale primę perſonæ affixum tum nominibus, tum verbis, vt *g deuarènu* verbum noſtrum. quod ſi in נ fuerit daghèsh, — f פָּקַדְנוּ — g דְּבָרֵנוּ

pronomen efficitur singulare tertiæ personæ masculinæ, vt *h agbaddelènnu* Magnificabo eum. אֲגַדְּלֶנּוּ h

2. Iuncta ה, format in Imperatiuo secundam personam pluralem fęmininam, vt *i pekòdhna* visitate; & in Futuro secundam, & tertiam personam pluralem fœmininam, vt k *tiphkòdhna* visitabitis, visitabunt. quod si in נ, fuerit daghèsh efficit pronomen fęmininum tertiæ personæ singularis affixum verbis, vt *l pokdènna* visita eam. פְּקֹדְנָה i תִּפְקֹדְנָה k פָּקְדֶנָּה l

ה In principio. 1. Format nomina, vt dicetur infra.

2. In futuris significat secundam masculini, & secundam, & tertiam fęminini vtriusque numeri.

In fine. 1. Format nomina.

2. Significat numerum pluralem fœmininum.

3. In pręterito est signum secundę personę singularis masculinę, & fęmininę.

4. Format infinitiuum verborum defectiuorum Pe Nun, & Pe Iod, & quiescentium Pe Iod, & lamed א, & lamed ה.

5. Signat regimen singulare fœmininum.

In

In medio. 1. Eſt characteriſtica coniugationis Hithpaël.

2. In præteritis format primam perſonam ſingularem maſculinam, & ſecundam perſonam pluralem maſculinam, et fœmininam.

Diuiſio ſeruilium ſecundum earum officium in particulari conſideratum.

Litteræ ſeruiles habent officia quædam particularia, ad quæ indicanda, fictis quibuſdam, et artificialibus dictionibus nominantur, quę comprehendunt eas ſeruiles, quę tali officio deſeruiunt. ſecundum ergo ea officia ita diuiduntur.

Aliæ ſunt אֶהֱוִי, nempè א, ה, ו, י, quę tunc ſolummodo ſic appellantur, quando conſiderantur, vel vt quieſcentes, vel vt inter ſe permutabiles.

Alię אֶהֱוִין, quando ſunt litterę Paragogicę.

Alię בְּכְלָם, nempè ב, כ, ל, ם. ita dicuntur, quando ſeruiunt Infinitiuo pro gerundijs.

Alię אֵיתָן, א, י, ת, נ, quando

formant varias personas in futuro.

Aliꝫ הֶאֱמַנְתִּי, א. הָ, מ, נ, ת, י; quando formant nomina deriuatiua.

Aliæ משֶׁה וְכָלֵב, nempè מ, ש, ה, ו, כ, ל, ב. quꝫ ita dicuntur quando in fronte dictionis מ ponitur pro prꝫpositione מִן, vel pro nota comparationis. שׁ, pro relatiuo אֲשֶׁר, vel significat Quod causꝫ. ה, pro emphasi, seu signo demonstratiuo; vel pro admiratione, vel pro signo interrogandi, vel vocandi, vel pro relatiuo אֲשֶׁר. ו pro, Et, quia, enim, sic, similiter, et cꝫteris, quꝫ dicta sunt cum de ו in principio. vel conuertit prꝫteritum in futurum, vel contra. כ, pro nota similitudinis, vel pro nota coniecturali, vel quando est aduerbium temporis, vel affirmandi. ל Pro articulo, vel pro prꝫpositione aliqua ex supradictis in eius generali officio, vel significat Quod causæ. ב Pro ablatiuo instrumenti, vel pro prꝫpositione, In, cum, ex.

DE LITTERIS אֶהֱוִי, et אֶהֱוִין.

Cap. I I.

DE tribus in hoc capite agendum eſt, De quieſcentibus, de permutabilibus, de paragogicis.

De Quieſcentibus.

HAE quatuor litteræ א, ה, ו, י, quieſcentes dicuntur, quia interdum nõ funguntur conſonantium munere. Hoc autem illis accidit ex eo, quod olim ante inuenta puncta deſeruiebant loco vocalium: quare nunc poſt inuenta puncta adhuc in hebraicis dictionibus ſcribuntur; ſed quieſcunt. Earum natura eſt, vt ſemper adſint expreſſæ motionibus magnis, ſeù punctis longis; aut non expreſſæ, in ipſis lateant, et intelligantur adeſſe. Quando habent ſub ſe punctum, ſemper ſonant.

א Quieſcit in medio, et fine dictionis poſt omnes vocales longas; et interdum poſt ·.·, et -.

ה Quieſcit ſolum in fine poſt ֵ, ָ, ֹ, vocales longas, et poſt ֶ, et ַ breues.

Post alias vocales longas non facile reperitur; si reperiretur, quiesceret.

' Iod, quiescit in medio, et fine post ¨, ∵, et hhirik. et post hhirik quidem in fine dictionis positum, ponitur semper Iod quiescens. Quiescit etiam post ˙, quando Iod est plurale, et sequitur affixum demonstrans tertiam personam singularem masculinam, vt * *debbharàu* verba eius.

* דְּבָרָיו

ו Quiescit in medio, et fine sub hhòlem, et in scurèk. Qua ratione ex iod, et vàu fiant diphthongi, dictum est in lib. 1. par. 1. cap. 5.

De Permutabilibus.

EAedem litteræ אֶהֱוִי Permutabiles dicuntur, quod frequenter vna in aliam commutetur.

א Ponitur loco ה, vt Ruth. 1. 20. מָרָא Amaram. & pro Iod, Ezech. 43. 27. וְרָצְאתִי, & placabor.

ה Pro א Ezech. 11. 7. הוֹצִיא pro אוֹצִיא. & pro Iod, Nahum 2, 13. מַלְאָכֵכֵה

pro

מַלְאָכָכִי & pro ו, Gen. 9. 21. אָהֳלֹה pro אָהֳלוֹ Tabernaculum eius.

ו, Pro י, Isa. 16. הֱוִי esto, pro הֱיִי imperatiuo à הָיָה fuit. Iob. 3. שָׁלַוְתִּי pro שָׁלַיְתִּי fœlix fui.

י Pro ו, Esther 9. קִיְּם pro קוּם.

Permutari etiã solent, & hę cũ alijs litteris, & alię litterę inter se. א loco litterę geminatæ, Ps. 58. 8. יִמָּאֲסוּ pro יִמַּסְּסוּ liquefiãt. ג pro ז. ז pro ס, ר, ד. ט pro ת. י, pro ת. כ, pro ב, ק, ג. ל, pro ב. ם, pro ן. ן, pro ם, ל, ה, & littera geminata. ס, pro שׂ. ע, pro ח. צ, pro ז, ס. ק pro ג. שׁ pro ס. ת, pro א, ה.

De Paragogicis.

QVinque sunt litteræ, quæ Paragogicæ dicuntur, seù superuacaneæ, & additiciæ, quòd sæpè nihil significantes subiungantur dictionibus solius euphoniæ causa: א, ה, ו, י, ן.

א Redundat Isa. 19. *a hoggà* commotio, pro *b hògh*. הָגָּא a הָג b

ה, in voce *c làjla* nox, pro *d làjil*, & in Infinitiuo, Imperatiuo, Futuro: & לַיְלָה c לַיִל d

tunc mutantur puncta eo modo, quo propter affixa, vt *e lephokdà* ad visitandū.

e לְפָקְדָה

› Additur interdum Benonì,& Paul, vt *f shochenì* pro *g shochèn*, & adiectiuis fœminini generis, & Infinitiuo. 1.Esdræ c.10.v.16. inuenitur in medio, *h. ledharjòsh* pro *i lidhròsh* ad quærendum.

f שֹׁכְנִי *g* שֹׁכֵן *h* לְדָרְיוֹשׁ *i* לִדְרוֹשׁ

ו Redundat psal. 104. k *bhajethò* bestia pro *l bhàjath*.

k חַיְתוֹ *l* חַיַּת

ן Additur tertiæ personæ præteriti pluralis numeri *m jadhebhhùn* cognouerūt & infinitiuo, ac futuro. quod accidit, etiā si sequantur affixa; vt *n jechabbedhanàni* pro *o jechabbedhàni* honorabit me.

m יָדְעוּן *n* יְכַבְּדָנְנִי *o* יְכַבְּדָנִי

DE NOTIS NVMERORVM.

Cap. III.

HEbræi vtuntur litteris Alphabeti ad notas numerorum indicandas. Distingunt omnem supputandi rationem in vnitates, decades, & centurias; idque ordine Alphabetico.

Vni-

Vnitates.

9	8	7	6	5	4	3	2	1
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א

Decades.

90	80	70	60	50	40	30	20	10
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י

Centuriæ.

900	800	700	600	500	400	300	200	100
ץ	ף	ן	ם	ך	ת	ש	ר	ק

Poſt 400. ad alias centurias aſſignandas ſolent non vti litteris illis finalibus, ſed adiungere ipſi ת alias notas hoc modo:

1000	900	800	700	600	500
תתר	תתק	תת	תש	תר	תק

Millenariæ.

5000	4000	3000	2000	1000
הא̈	דא̈	גא̈	בא̈	א̈

Aliqui non hoc modo millenarias effici volunt, ſignando duo puncta ſupra א̈, Sed ſignando virgulam rectam ſub Aleph,

Aleph, & alijs litteris, hoc modo, אֿ Mille, בֿ 2000. &c.

Vnitates compositæ.

21	19	18	17	16	15	14	13	12	11
כא	יט	יח	יז	יו	טו	יד	יג	יב	יא

Et sic in reliquis decadibus vnitates adiunguntur. Pro quindecim autem non ponunt יה, quod vnum ex diuinis nominibus sit, sed loco illius scribunt טו.

DE PVNCTORVM DIVISIONE, ac Natura. Cap. IIII.

HActenus de litteris, nunc de Punctis. In quibus multa videnda sunt: eorum Diuisio, Natura, Seruilium punctatura, Punctorum Mutatio, ac Permutatio.

Quod ad diuisionem attinet, ac naturam, siue officium punctorum: Puncta, alia regalia, quæ animæ litterarum, & motiones, & vocales appellantur; alia seruilia, quæ semper alijs inseruiunt. Regalia quæ sint, dictum est in 1. lib. p. 1. c. 2. Horum quinque longa, quinque

bre-

breuia. Longa, liberam, & non impeditam pronunciationē postulant; ita vt cū consonante, à qua feriuntur, libere per se syllabam faciant, & terminent; vt *a ghalà*. Quare non admittunt post se daghèsh, nec sheuà quiescens, quæ miscent sequētem litteram cum præcedente syllaba. Sed si motio longa suffulciatur aliquo accentu, potest post illam esse daghèsh, et sheuà quiescens, vt *b jàmma* in mari, *c shàmma* illic; *d pekòdhna* visitate. Ex his intelligitur quare dictiones, quæ in fine habent punctum longum, terminentur per consonantem: quia tales dictiones fere habent accentum in vltima syllaba. Raro porro contingit, vt post motionem longam, non suffultam accentu sequatur daghèsh, vt in hac dictione *e battìm* ædes.

a גָּלָה
b יָמָּה
c שָׁמָּה
d פְּקוֹדְנָה
e בָּתִּים

Puncta breuia, minus temporis postulant, et trahunt post se sequentem litteram in eandem syllabam. Quare post puncta breuia scribitur daghèsh, vt *f binnè* ecce; et sheuà quiescens, vt *g pikdù* visitate. Si tamen post motionem breuem signetur accentus, littera sequens raro habebit daghèsh, vt *h bàjith* Domus,

f הִנֵּה
g פִּקְדוּ
h בַּיִת

בֶּגֶד i mus, *i bèghedh* vestis. accentus enim producit syllabam. Quidam tamen casus sunt, qui vsu obseruandi, in quibus post motionem breuem, quamuis ipsa non habeat accentum, non sequitur daghèsh, vt k *pekudhim* numerati.
פְּקֻדִים k

De Punctis seruilibus.

SEruilia, quæ semper alijs inseruiunt. Horum alia seruiunt, vt virtutes Regalium suppleant: eaque duo sunt sheuà, et pàthahh suffuratum. Alia, vt consonantes variis modis afficiant: et sunt tria, daghèsh, mappìk, sibbòleth.

Sheuà duplex, simplex, et compositum. Simplex, aliud quiescens, et litteram suam ad præcedentem syllabam retrahens. Aliud sonans. De vtroque dictum est lib. 1. par. 1. cap. 3. Sed præterea notandæ sunt sequentes regulæ.

Regulæ de Sheuà simplici.

PRima Regula. Non inuenitur sheuà expressum in fine dictionis, præter quam

in

in litteris בְּגַד כְּפַת, et in tribus prȩterea dictionibus, *l kòsht* veritas Prouer. 22. *m vaijàshk*, et potum dedit, Gen. 29. à *n shakà: o Jàsſt* declinabit Prouerb. 7. à *p ſatà*.

l קוֹשְׁטְ
m וַיַּשְׁקְ
n שָׁקָה
o יֵשְׁטְ
p שָׂטָה

Secunda regula. Omnis vltima littera, quatuor litteris אהוי exceptis virtute continet sheuà quieſcens: nam trahitur extrema illa littera ad proxime præcedentem ſyllabam, ſiue longa, ſiue breuis illa fuerit.

Tertia regula. Poſt sheuà mobile nunquam ſequitur daghèsh, vna tantum dictione excepta, *q shettàjim* Duæ. Nec poſt sheuà mobile ſequitur alterũ sheuà.

q שְׁתַּיִם

Quarta. Si fuerit sheuà iuxtà litteram י, eius pronunciatio declinat ad hhirik, *Bjiòm*, in die, *Bjiàd*, in manu. Secundo ſi fuerit sheuà iuxtà litteras gutturales, eius pronunciatio declinat ad pronunciationem puncti, quod eſt ſub gutturali, vt *Iaabbèdh* perdet, *Kibbi* accipe. Tertio ſi fuerit iuxta alias litteras, eius pronunciatio declinat ad pàthahh, vt *Galilìm*, circuli. Sed Hebrȩi noſtri temporis non ſeruant pronunciationem ſecundi

* בְּיוֹם
* בְּיָד
* יְאַבֵּד
* קְחִי
* גְּלִילִים

cundi, et tertij dicti, ſed sheuà legunt, vt e, breuiſſimum.

De Sheuà compoſito.

a חָטֵף פַּתָּח
b חָטֵף סֶגוֹל
c לֹא יְדַעֲנוּ

COmponitur sheuà cum duobus punctis ֲ , ֱ ,et facit duo puncta ֲ *a hhatèph pàthahh*, ideſt raptum, ſeù paruum pàthahh, et ֱ c *b hhatèph ſegol*, ideſt raptum, ſeù paruum ſegòl. Hæc compoſitio fit, vt sheuà, quę rapidiſſime, et obſcuro ſono legendum eſſet, adiunctum cum ֲ , et ֱ , clarius, et lentius legatur ſub litteris gutturalibus, ad illarum faciliorem pronunciationem. gutturales enim cum ventoſę litteræ ſint, minus vocis habent, quàm alię, et tardioris morę, ac difficilioris ſunt prolationis. Quare hęc duo puncta, gutturalium propriè puncta ſunt, quę ſub gutturalibus ponuntur, quando ſub illis debet poni sheuà ſimplex. Ad exactiorem tamen doctrinam notandæ ſequentes regulę.

Prima. Sub gutturalibus in principio dictionis pro sheuà ſimplici ſemper ponendum sheuà compoſitum.

Secunda

Secunda. In medio dictionis, si litterã gutturalem pręcedat accentus grammaticus, habebit illa simplex sheuà, *c lo jadhagggnu* non nouimus, Prou. 24. c לא ידענו

Tertia. Si hhirik ponatur sub littera seruili præcedente, gutturalis sequẽs habebit sheuà simplex, vt *l jihjè*, erit, Gen. 18. Sed si hhirik fuerit sub littera radicali, gutturalis sequens habebit punctum raptum, vt *m Kihhashù* mentiti sunt, Iosue 7. l יהיה m כחשו

Quarta. Sheuà simplex sæpè sub gutturali ponitur, vt fiat contractio duarum syllabarum in vnam ad pronunciationis decorẽ, vt *n nedàr* magnificus Exod. 15. pro *o needhàr*. In hoc autem casu sub littera præcedente gutturalem non solet fieri mutatio puncti, (vt in regula quinta dicetur,) sed remanere idem punctum, quod fuisset sub illa si gutturalis sequens haberet punctum raptum. n נאדר o נאדר

Quinta. Gutturales litteræ se, & præcedentes litteras notant, hoc est, si gutturalis littera habeat hhatèph pàthahh, precedens littera plurimum habebit motionem affinem, nempè pàthahh; si vero hhatèph segòl, præcedens habebit segòl,

p יַעֲלֶה vt *p jahhhale* aſcendet, *q jeesòph* addet;
q יֶאֱסוֹף hoc etiam fit cum hhatèph Kamèts, vt
r יָעֳמַד *r jobhhomàdh* ſtatuetur. Interdum ſub
prȩcedente littera non eſt punctum affi-
ſ שִׁחֲדוּ ne puncto gutturalis ſequentis, vt *ſ shibharù*. Munera date, Iob 6.

Sexta. Interdum, ſed raro puncta cõpoſita reperiuntur ſub alijs, quam gutturalibus litteris. Primo. Reperiuntur potiſſimum quando eadem ſequitur conſonãs in eadem dictione. Tunc enim ex his prȩcedens habet quandoque hhatèph pàthahh; vt *t tſalalù* Demerſi ſunt, Exod. 15.
t צָלֲלוּ Non ſequente etiam eadem conſonante, vt *u rutaphàsh* ſuccoſus eſt, Iob 33.
u רֻטֲפַשׁ Secundo. Quando ו præponitur litterȩ affectȩ sheuà, tũc sheuà ſolet dilatari per
x וַזֲהַב pàthahh, vt *x uzahàbh*, & aurum, Gen. 2.
y בֵּרֵךְ Tertio. Deriuata à verbo *y berèch* benedixit, habent interdũ ſub ר hhatèph pà-
z וַאֲבָרֲכֵהוּ thahh, vt *z uaabharachèhu*, & benedicã ei, Gen. 27.

Septima. Quando sheuà ſequitur litteram gutturalem, ex puncto rapto litterȩ gutturalis, demitur sheuà. & remanet ֶ, & ַ, ne alterum sheuà ſequens legatur, & fiat malus ſonus, (nihil enim aliud

eſt

est ֵ, et ֶ, quam sheuà compositum, et dilatatum,) vt *a nehephcha* versa est, Thren. 5. non, *b nehephecha*. a נֶהֶפְּכָה b נֶהֶפְכָה

De Pàthahh suffurato.

DVæ litteræ ע, et ח, in fine dictionis post vltimas quatuor motiones magnas, et nonnunquam post ְ, habent pàthahh, post cuius vocem proferri debent, et ante accentum, vt *c jodhèahhh* cognoscens. Et quia huiusmodi dictiones videntur longiores alijs vna syllaba, licet ea non sit legitima syllaba: ideò illud pathahh, dicitur suffuratum, seù vsurpatum; quod præter consuetudinẽ aliarum, tales dictiones habeant, sub vltima dictionis littera. Apud Poëtas, et rhytmicos hoc syllabam constituit. Porrò suffuratum ponitur etiam sub ה habẽte mappik, post tres motiones magnas, ֵ, וֹ, וּ. Huiusmodi etiam syllaba illegitima reperitur in dictione *d jerushalàim*, vbi ponitur hhirìk sub ם, et legitur ante ם, Ierushala'im. c יוֹדֵעַ d יְרוּשָׁלַםִ

De Daghèsh.

DAghèsh duplex, lene, & forte, de quibus lib.1.p.1.c.4.dictũ eſt, quantum attinebat ad rationem legendi. nunc tradenda ea, quæ attinent ad orthographiã.

1. Regula. Poſt longam vocalem nunquam eſt daghèsh; quãquam eſſe poteſt, ſi longa vocalis notetur accentu, vt in principio huius capitis dictum eſt.

2. Poſt vocalem breuẽ ſemper eſt daghèsh, niſi vocalis illa notetur accentu, vt ibidem dictum eſt.

3. Poſt sheuà mobile, non eſt daghèsh, vt explicatum cum de sheuà ſimplici Regula 3. Nec poſt puncta rapta.

4. Poſt sheuà quieſcẽs nõ eſt daghèsh, niſi in litteris בגד כפת, quæ habent daghèsh lene, exceptis pauciſſimis.

5. In principio dictionis non eſt daghèsh, præterquam in litteris בגד כפת.

6. Litteræ בגד כפת in principio dictionis non habent daghèsh, ſi illas præcedat aliqua ex litteris אהוי, in dictione continuata, ideſt eiuſdẽ clauſulæ, ſiuè ſententiæ. Intelligitur autem dictio

eſſe

esse eiusdem clausulæ, si non habeat vllum accentum regium, seù distinguentem orationem, & partes eius. vt Cant. 1. *a Im-lò thedhehhhì làch*, si non cognoscis te, vbi *b thedehhhì*, & *c lo* sunt continuatæ dictiones, & ideò ת nō habet daghèsh. Sed in hac Regula sūt aliquę exceptiones

a אִם-לֹא תֵדְעִי לָךְ
b תֵדְעִי
c לוֹא

1. Si aliqua ex הוי in fine præcedentis dictionis non quiescat, litteræ בגת כפת, quæ sunt in principio sequentis dictionis, habent daghèsh, vt Psal. 51. *d sephathài tiphtàhh* labia mea aperies.

d שְׂפָתַי תִּפְתָּח

2. Habent daghèsh, si sint in dictione monosyllaba, aut in dictione habente accentum in penultima, & dictio præcedens terminetur in ה, pręcedente ˉ, præsertim si talis dictionis accentus distet ab accentu dictionis sequentis aliqua syllaba interiecta, vt Gen. 24. *e Artsa kenàhhhan* In terram Chanaam.

e אַרְצָה כְּנָעַן

3. Si dictio monosyllaba desinens in ה coniungatur per Makkaph cum dictione sequente, sequens dictio incipiens ab vna ex litteris בגד כפת habet daghesh, vt Psal. 30. *f ma-bètsahhh*, quæ vtilitas? Idem accidit, si dictio præcedens terminata in ה non sit monosyllaba, & dictio

f מַה-בֶּצַע

יַשְׁבָה־בּוֹ g sequẽs sit monosyllaba, vt *g iasheua-bò* insufflauit in eo. Quod si monosyllaba, quę sequitur, nõ habeat vnã ex בגד כפת, sed aliam litteram, adhuc ea littera recipere solet daghesh, *h gesha-nna* appropinquare nunc. Aduertendum autem circa hanc sextam Regulam 1. Litteram ה interdum non exprimi, sed subintelligi, vt accidit in omnibus dictionibus terminatis in ׳, nulla sequente consonante, vt *i pakàdhta*, idem enim est, ac *k pakàdhtah*. 2. Quę in hac regula tradita sunt, interdum fallere. quæ lectione auctorum, & obseruatione disci poterunt.

גְּשָׁה־נָּא h

פָּקַדְתָּ i

פָּקַדְתָּה k

7. Multæ sunt causæ, ob quas Daghesh forte infigitur. 1. Ad supplendum defectum litteræ Nun, in coniugatione Niphal, in Defectiuis Pe Nun, in Præpositione מִן 2. Ad supplendum defectum litteræ geminatæ in verbis duplicantibus secundam, & ad supplendum defectum litteræ ת in verbis, quæ habent tertiam radicalem ת, & quando in Hithpaèl ת, & ט conueniunt. 3. Ad ostendendam coniugationis grauitatem in Pièl, Puàl, & Hithpaèl. 4. Post ה demonstratiuum, & ו versiuum, nisi sequatur littera sheuata.

uata. 5. Sed raró, solius euphonię causa. Quod solet accidere in fine clausulę in tertia thematis, vt Isa. 64. *l harìm nazòllu* montes defluerent. Et in littera sheuata, vt legatur sheuà, quod sine daghesh; non legeretur, vt Psal. 89. *m bbbikkebbòth meshibbècha* vestigia Christi tui. Porrò gutturales, & ר, non recipiunt daghesh, vt in lib. 1. cap. 4. dictum est. Sunt tamen in scriptura nonnulla loca, in quibus reperitur daghesh in littera ר, & א. Vide Gen. 43. 23. 1. Esdr. 8. 18. Leuit. 29. 17. Iob 33. 20. 1. Reg. 1. 6. & cap. 10. 24. & 4. Reg. 4. 22. Prouerb. 10. 14. & cap. 15. 1. Cant. 5. 2. Psal. 52. 5. Hierem. 39. 12. Habac. 3. 13. Ezech. 16. 4.

ו הָרִים נָזֹלּוּ

מֵעִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ

8. Eæ litteræ, in quibus non infigitur Daghèsh, intelliguntur habere Raphè, de quo in lib. 1. dictum est par. 1. c. 4.

De Mappik, & Sibbòleth.

* Mappik, idest eduetor, quia educit sonum ex littera quiescente, idest, facit, vt quiescens littera sonet. Quare litteræ quiescentes cum in fine dictionis sonant, intelliguntur habere mappik.

*מַפִּיק

Scribi autem ſolet in littera ה cum illa debet ſonare hoc modo הּ, vel hoc הּ. Accidit autem hoc primo in affixo ſingu-
n דְּבָרָהּ lari tertiæ perſonæ fœminino, vt *n debbaràh* verbum eius. 2. In nomine Dei,
o יָהּ *o jàh*, *p elòah*. 3. In quatuor verbis,
p אֱלוֹהַּ *q nagàh* ſplendere, *r Kamàh* deſidera-
q נָגַהּ re, *ſ gabhàh* ſuperbire, *t tamàh* admirari.
Solet etiam mappik ſcribi in littera Iod,
r כָּמַהּ vt dictum eſt lib. 1. par. 1. cap. 5.
ſ גָּבַהּ Sibbòleth, eſt punctum, quod ſcribi-
t תָּמַהּ tur modo in dextro, modo in ſiniſtro cornu litteræ שׁ.

DE PVNCTIS LITTERARVM ſeruilium מ'שֶׁה וְכָלֵב

Cap. V.

HOc in loco agetur ſolũ de punctis ſeptẽ ſeruilium מֹשֶׁה וְכָלֵב de quarum munere dictum eſt in fine cap. 1. Nam quæ puncta ſeruiles recipiant, quando ad alia munera deſeruiunt, ex alijs harum Inſtitutionum locis facile intelligetur.

1. Ha-

מ 1. Habet punctum ſuum naturale, hhirìk,& imprimit daghesh in ſequentem litteram. 2. Ante gutturales, & ר, habet ordinarie tſerè. 3. Interdum ante ה, ח, & ר habet hhirìk, etiam ſi non poſſit imprimi daghesh in illas litteras. Sed hoc non obligat ex vlla lege. 4. Cum ponitur ante jod sheuatam, sheuà ſub jod euaneſcit, *a jemìn* dextra, *b mimìn* à dextra. 5. Cum dictione *c elohìm* fit eliſio ֱ ex א, & hhirik ſub מ, mutatur in ֵ, *d melohìm* à Deo.

a יְמִין
b מִימִין
c אֱלֹהִים
d מֵאלֹהִים

ש 1. Habet ֶ, & imprimit daghesh in ſequentem litteram. 2. Ante gutturales, & ר, retinet ֶ, ſed non imprimit daghesh. 3. Inuenitur interdum irregulariter cum ַ, quia ֶ, & ַ ſunt inter ſe permutabilia. Quod tamen ַ ante gutturales, producta ſyllaba per methegh, mutatur in ָ. Reperitur etiam cum sheuà ante dictionẽ monoſyllabam.

ה Cum eſt Demonſtratiua 1. Habet ſub ſe ַ, & imprimit daghesh in ſequentem litteram, ſi eius capax fuerit. 2. Ante gutturales א, ע, & ר, ordinarie habet ָ. Ante ה, & ח, retinet ſuum pàthahh. 3. Ante litteram gutturalem, & ר, quæ

habent

habent ·, ה demonſtratiuum ordinarie habet ·.·, licet ante ע interdum habeat -, & ante א, interdum ·, ſed talis mutatio non obligat. 4. Ante omnem tamen litteram gutturalem habentem ·, in dictione monoſyllaba, ה demonſtratiua habet ·, vt *e habàr* ipſe mons, *f habbhani* ipſe populus; ſed cũ dictio non eſt monoſyllaba, habet plerumq; ſegòl. 5. Ante litteras sheuatas, habet quidem ſemper -, ſed liberum eſt imprimere daghesh in ſequentem litteram, vel omittere. Et nihilominus sheuà mouetur, quia intelligitur daghesh in virtute. Non tamen imprimitur in litteram מ sheuatam in participijs còniugationis Piel, nec in litteram jod ſceuatam, niſi immediate poſt litteram jod ſequatur littera gutturalis.

e הָהָר
f הָעָם

ה Cum eſt aduerbium admirationis, vel interrogationis 1. Pro naturali puncto habet -:. 2. Ante gutturales ordinarie habet -. 3. Ante gutturales, quæ habent ſub ſe ·, ה habere debet ·.·. 4. Ante litteras sheuatas, non admittit -:, ſed purum -, ne duo sheuaim in initio concurrant. Sed hoc genus -, valde rarò imprimit daghesh in ſequentem litteram, niſi

nisi ea sit seruilis; sed nec tunc quidem ex aliqua lege, quę obliget.

ה Signum vocandi, vel positum pro relatiuo אֲשֶׁר pro suo puncto habet -.

ו Quando est coniunctio copulatiua, vel significat, quia, vel, enim, &c. 1. Eius naturale punctum est sheuà ְ. 2. Ante litteras בּוּמַף ;mutat suum sheuà in ּ. Non est tamen vocalis longa, nec sheuà sequens mouetur, nisi ו producatur per metegh. 3. Ante litteras quoque sheuatas accipit ו, nisi fuerit י sheuata, quia tunc habet hhirik, & euanescit sheuà sub jod, vt dictum est supra in littera מ, vt *g jemìn* dextra, *h vimìn*, & dextra. cum dictione tamen *i jehouà* habet -. 4. Cum dictione k *elohìm* fit elisio, & mutatio in ֵ, vt supradictum est in מ, vt *l uelohim*, & Deus. 5. Ante litteras gutturales habentes punctum raptum, accipit punctum affine. 6. Ante dictionem monosyllabam, & ante habentem accentum in penultima, habet ָ vt plurimum.

g יְמִין
h וִימִין
i יְהוָה
k אֱלֹהִים
l וֵאלֹהִים

ו Conuersiua 1. Quando conuertit præteritum in futurum, ordinarie retinet suum sheuà cum supradictis exceptioni-

bus,

bus,iuxta regulam iam traditam de ו copulatiua. Diſtinguitur tamen à ו copulatiua, quia ו conuertens ſemper reijcit accentum penultimæ ſyllabę in vltimam, niſi aliud obſtet. Excipiuntur quieſcentia lamed he, quæ retinent accentum in
m וְגָלִיתִי penultima, vt *m ueghalìthi*, & migrabo. Conuertit autem præteritum in futurum quando pręceſſit aliud futurum, vel ſaltem non pręceſſit præteritum. 2. Quando conuertit futurum in præteritum habet ſequente daghesh. Et quia א ſeruilis ſignum primę perſonæ futuri, non eſt capax daghesh, ו habet ָ. Accentum autem ab vltima ſyllaba in penultimam retrahit vt plurimum in futuris tertiæ perſonę ſingularis vtriuſque generis, pręſertim in verbis פ, א, et ע, ו, et duplicâtibus ſecundã. De quibus vſus docebit.

כ, ל, ב. 1. Naturale punctum habēt sheuà. 2. Cum litteris sheuatis accipiunt hhirìk. A jod sheuata eliditur sheuà, et
n בִּימִין fit hhirìk magnum, *n bimìn* in dextra.
n אֱלֹהִים 3. Cum dictione *n elohìm* fit eliſio, et accipiunt ֵ, vt dictum eſt in מ, et ו. 4. Ante monoſyllabam habent ָ vt plurimum, ſed non ſemper omnes. 5. Ante gut-

gutturalem habentem punctum raptum, accipiunt affine. 6. Regulariter nō patiuntur post se ה demonstratiuum, sed tollunt per syncopem, & eius punctum tunc sibi vsurpant, nempe - sequente daghesh, vel ˘, si sequens non sit capax daghesh. 7. Cū Res est nota, recipiunt ˘ 8. ל Recipit ˘ cū iungitur dictioni habenti accentum in penultima.

Reliqua, quæ ad certam regulam deduci non possunt, vsus docebit.

De Punctis איתן, & בכלם.

1. Litteræ איתן, & בכל (nam de מ diximus supra in principio capitis 5.) habent punctum naturalem sheuà, quod sub א est compositum. Quod si sequatur alterum sheuà, aut daghesh, mutant illud in hhirìk; sed א abiecto sheuà retinet ∵, vel - Ob hanc causam in futuro Kàl, et Niphàl א habet ∵, cæteræ hhirìk. 2. Hæ litteræ ante gutturales; quæ habent sheuà compositum, recipiunt punctum affine. Quod etiam retinere

tinere solent, etiam si gutturalis sequens habeat sheuà simplex, vt *o bahhhabbòr* in transeundo, *p jabhserù* deficient. excipitur vox *q lemòr* dicendo, pro *r leemòr*. 3. littera ל, si infinitiuus sit monosyllabus, aut habeat accentum in penultima, accipit pro sheuà ּ, vt *s laghùr* ad peregrinandum, *t lasbèueth* ad habitandũ. 4. Litteræ איתן in coniugatione Hiphìl habent punctum - pro hhirìk, et in Hophal ּּ. 5. De מ dictum est supra.

o בַּעֲבוֹר
p יֶחְסְרוּ
q לֵאמוֹר
r לֶאֱמוֹר
s לָגוּר
t לָשֶׁבֶת

DE MVTATIONE PVNCTORVM.

Cap. VI.

MVltę sunt causę, cur aliquando puncta vocalia mutantur. 1. Accentus. 2. Regimen genitiui. 3. Numerus multitudinis. 4. Genus fęmininum. 5. Coniunctio cum pronomine affixo. 6. Defectus alicuius litterę. 7. Litteræ gutturales. 8. Punctum sheuà.

De

De Mutatione ob Accentum.

ACcentus diſtinguentes, prȩſertim ſeptem primi, quales ſunt Siluk, Athnàhh, et alij, de quibus infra cap. 8. frequenter mutant vocales breues in longas, nempe in ַ ; ֶ in ֵ , ַ ; ֻ in וּ ; ֹ in hhòlem ; ִ in ִי , et ֵ Mutatur etiam sheuà genuinum dictionis in ֶ Quare legimus שֶׁמֶשׁ Sol, pro שֶׁמֶשׁ ; יִשְׂמָחוּ, pro יִשְׂמְחוּ lætabuntur ; חָפֵצוּ, pro חָפְצוּ volent, et ſimilia. Interdum mutant vocales breues in breues, vt פְּקָדֶךָ pro פְּקָדְךָ, et longas in breues cum daghesh, vt יִפְקְדֶנִּי pro יִפְקְדֵנִי. Ordinarie nomina ſex punctorum propter ſophpaſuk mutāt primū ֶ in ָ , prȩter ſequentia, quȩ nihil mutant. בֶּגֶד veſtis , בֶּטַח confidentia, גֶּפֶן vitis , מֶלֶךְ Rex , מֶתֶג frȩnum , נֶדֶר votum , נֶצַח fortis , עֵדֶר Grex , צֶדֶק iuſtitia , תֶּבֶן Palea , et aduerbium נֶגֶד coram. Nomen אֶרֶץ terra, etiam ſine accētu diſtinctiuo mutat punctum ֶ in ָ,

prȩce-

precedentibus seruilibus ל, כ, ו, ה, ב, vt בָּאָרֶץ, etc. Sed in regimine nihil ob has seruiles mutat.

Accentus Maccaph, vt plurimum vocales longas mutat in breues, בֶּן־אָדָם filius hominis, pro בֵּן, מַה pro מָה quis, כָּל pro כּוֹל omnis, מְלֹךְ regnare, pro מְלוֹךְ.

De Mutatione punctorum ob Regimen, Numerum pluralem, Affixa nominum.

NOmina, alia perfectissima, alia perfecta. Perfectissima, quæ sunt dissyllaba, & tres habent litteras radicales. Perfecta, quę sunt polysyllaba, et præter tres litteras radicales, habent alias seruiles. Imperfecta, quorum aliqua littera ex tribus radicalibus vel quięscit, vel deficit. Ea aut sunt monosyllaba, aut plurium syllabarum. Puncta autem, quæ mutãtur in quibusuis nominibus ob causas allatas, sunt tantum quatuor, ˙˙, ¨, ˙̈, ו.

De mutatione, quę in nominibus perfectissimis accidit, dictum est in 1. lib. par. 4. cap. 2. Hoc in loco numerabimus

nomina

nomina sex punctorum, quę in mutatione punctorum, pro sheuà non admittunt hhirìk in principio, sed pàthahh. Ea sunt. 1. Quæ habent primam radicalem gutturalem, vt חֶרֶב gladius, חַרְבּוֹ. 2. Quę habent secundam gutturalem: quia ea sub secunda habent pro sheuà simplici -:, ac proinde sub prima punctum affine -, vt רֶחֶם vulua, רַחְמָה. et licèt sub secunda euanescat -, et relinquatur sheua, tamen sub prima est -, vt לֶחֶם panis, לַחְמוֹ. Huc spectant, quæ pro duplici ֶ, habent duplex - ob secundam gutturalem. 3. Ea, quæ sequuntur: גֶּפֶן vitis. דֶּלֶת Porta דֶּרֶךְ via. זֶרַח ortus, scilicet Solis. זֶרַע semen. טֶרֶף prędа, folium. יֶלֶד filius, infans. כסף argentum. כרם vinea. מלך Rex. נפש Anima. סֶלַע Petra. פלג Riuus. פֶּרַע Nudatio, vltio, vindicta. צלם Imago. צֶלַע costa. צמר lana, vel summitas. קרם oriens, antiquitas. קֶרַח glacies. קרן cornu. קרש tabula. רגל Pes. קשת arcus. שֶׁלַח Pomarium, gladius. שלם Pacificus. שמן oleum. תלם sulcus.

Ex his nomen קֶרַח interdum irregulariter mutat ·.· in ּ, vt קָרְחוֹ glacies eius. quam etiam irregularitatẽ admittit רַהַב fortitudo, רָהְבָּם fortitudo eorum.

Nomina perfecta polysyllaba nõ mutant, nisi duo vltima puncta, eodem modo, quo illa mutãt nomina perfectissima.

Imperfecta monosyllaba, quæ habent puncta mutabilia, sunt 1. Quæ deriuantur à radice Pe Nun. in quo ordine est vnum tantum monosyllabum, נֵרְדְּ Nardus, quod sequitur formam nominum perfectissimorum secundæ classis, In plur. נְרָדִים, cum affixo נִרְדִּי, etc.

2. Quę deriuantur à duplicantibus secundam. Ea in regimine singulari nihil mutant. In alijs mutationis causis insigunt daghesh in secundam, vt suppleant defectum tertię, quę decidit; et ideo mutãt punctum longum primę in breue, ּ in ּ, ּ in hhirik, ו in ּ Pręter quinque סַף limen, שַׁךְ laqueus, צַד latus, מַס tributum, פַּת buccella, quę mutant ּ in hhirik, vt סַף, סִפִּים, etc.

3. Quę habent ו in secunda. 1. Horum pleraq; nihil mutant. 2 .Aliqua mutant ו quiescens in ו mobile. Ea sunt, דּוֹד lebes, שׁוֹק platea, שׁוֹר Bos. In plur. דְּוָדִים, etc. 3. Aliqua longas vocales in alias longas irregulariter mutant. Ea sunt, יוֹם dies, רֹאשׁ caput, עִיר ciuitas, In plur. יָמִים, רָאשִׁים, עָרִים, et cum affixis יָמָיו, עָרָיו, etc. Prȩterea טוֹב bonus, in regimine טוֹב.

4. Quę habent ֶ sequente Iod mobili, ea in omni causa mutationis mutant ֶ in ֵ, et Iod mobile in Iod quiescens, vt זַיִת oliua, in regimine זֵית, cum affixo זֵיתוֹ. Sed בַּיִת Domus, חַיִל exercitus, in plutali בָּתִּים, חֲיָלִים.

5. Quę deriuantur à radice habente in vltima ה. Si habent ֵ, illud sępe mutant in regimine plur. in sheua, aliàs nihil mutant. Excipiuntur אָב Pater, אָח frater, quę in regimine, et cum affixis recipiunt Iod, et interdum mutãt ָ in ֲ, vt אֲבִי כֵּיפָא. Pater Petri, אֲבִי

Pater meus; אָבִיו Pater eius, אֲבִיכֶן Pater vester, אֲבִיהֶם Pater eorum, אָבוֹת Patres, quod in regimine, et cum omnibus affixis habet -: 2. Si habent ·· , non mutant ſuum punctum. Excipitur בֵּן filius, quod in regimine ſingulari mutat ·· in ·.·, cum affixis in sheua, in plur. facit בָּנִים. Huius formam ſequitur שֵׁם Nomen, שְׁמוֹ nomen eius; plur. שֵׁמוֹת nomina. 3. פֶּה os, vbiq; vertit ה cum ·.· in hhirik magnum. In regimine פִּי plur. פִּים, cum affixo פִּיךָ. 4. שֶׂה Agnus, In regimine שֵׂה, cum affixis mutat ה in Iod mobile, שֵׂיְהוּ Agnus ſuus שֵׂיוֹ Agnus eius.

Imperfecta plurium ſyllabarum 1. Vel habent in ſecunda vau. & horum quædam in regimine, & cum affixis mutant vau mobile, in quieſcens, vt מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, מוֹת, תּוֹךְ, cum affixo תּוֹכוֹ medium illius. 2. Vel habent in tertia א. Et horũ quędã habẽt duplex˙, quorum primum mutatur in sheua, in omni

omni causa mutationis, secundũ non mutatur. Quædam habent daghesh, vt כִּסֵּא thronus: & hæc in regimine singulari nihil mutant; In reliquis causis mutationis in aliquibus deficit daghesh à secũda littera, & ·· mutatur in sheuà, vt in כִּסֵּא plur. כִּסְאוֹת, cum affixo כִּסְאוֹ. In aliquibus non deficit daghesh, & nulla fit punctorũ mutatio, vt חַטָּאָה peccatum, plur. חַטָּאוֹת, חַטָּאִים, cũ affixo חַטָּאתִי; in regimine plur. חַטָּאֵי.

3. Vel Deriuãtur à verbis habentibus in tertia ה. & hæc nomina: 1. Vel habent in tertia Iod loco ה; atque hęc vel habent in penultima syllaba י: & habent mutationem tertię classis perfectorum, ideſt י mutatur vt ibi in ··. 2. Vel nõ habent in penultima י; et hęc primum punctum mutant vt in perfectis; Iod autem vltimũ in plur. et cum affixis habent mobile, vt à עָנִי Pauper, fit עֲנִיִּי, עֲנִיִּים, עֲנִיֶּיךָ, עֲנִיֶּךָ. 3. Vel habent in vltima ה precedente ··, vt שָׂדֶה ager. et hęc in regimine singulari mutãt ·· in ··, שְׂדֵה.

in plur. et cum affixis in vtroque numero amittunt ה , שָׂרֵי , שָׂרִים , שָׂרְךָ , שָׂרַי , שָׂרֵינוּ . primum autem punctum ˆ non mutatur, nisi in regimine tum singulari, tum plurali in sheuà . 4. Vel deriuantur à verbis duplicantibus secundam. et hæc solent adiungere sibi מ seruile cum puncto ָ , מָגֵן clypeus. Hęc nunquam mutant punctum ָ . Secundum autem pũctum mutant eo modo, quo monosyllaba deriuata à duplicantibus secundam, de quibus supra in monosyllabis §. 2. 5. Vel deriuantur à quiescentibus Aijn vau, vt מָקוֹם locus. et hæc mutant puncta, vt dictũ est in nominibus perfectis.

Iam si nomina sint fœminina, eorum puncta fere eodem modo mutantur, quo masculinorum perfectorum. Quare si fęminina sint plurium, quàm duarum syllabarum, non habetur quo ad mutationẽ ratio, nisi duorum vltimorum punctorum. Iam si fęminina terminantur in ה ָ precedente ָ , ה in omni causa mũtationis vertitur in ת , et ָ in regimine singulari, et cum affixis numero singulari mutatur prorsus, vt secundum ָ nominum

minum primę classis, vt a שָׁנָה annus, reg. שְׁנַת, aff. שְׁנָתוֹ, &c. In numero, et regimine plurali, et affixis numero plurali, mutatur in ־ֹ, et cum affixis post litteram ת, adhuc recipit Iod, vt à צְדָקָה Iustitia, צִדְקוֹתָיו Iustitiæ eius. Penultimũ punctum, quod in his fęmininis mutationẽ recipit, est ־ָ, & ־ֵ. Neutrũ in plurali absoluto mutatur; in omni alia mutationis causa vtrumque mutatur in sheua, vt à צְדָקָה regimen singulare צִדְקַת, cum affixo צִדְקָתוֹ, plur. צְדָקוֹת, reg. צִדְקוֹת, cum affixo צִדְקוֹתָיו.

Cum fœmininum terminatur in ת præcedente ־ֶ, si ante ־ֶ sit ־ְ, sequitur normam tertię classis. & nomina fœminina huius formę non habent numerum pluralem. קְטֹרֶת suffitus, in regimine eodem modo, cum affixo קְטָרְתּוֹ, &c.

Cum procedit alterum ־ֶ mutãtur puncta fere vt in nominibus secundæ classis. Itaque in regimine singulari nihil mutatur, in plur. primum mutatur in sheua, secundum in ־ָ, in regimine plurali, & cum omnibus affixis siue nomen sit sin-

gulare, siue plurale, vtrumque mutatur in sheua; et ne duo sheuaim initio concurrant, primum sheua mutatur in ַ, vt קֶשֶׁת arcus, plur. קְשָׁתוֹת, cum affixo קַשְׁתִּי קַשְׁתוֹתָיו, etc. Aliqua ex huius formę nominibus nō habent numerum pluralem, nempe ea; quorum ת non est radicale. Desinentia in וּת, in plur. mutant ּ in ֻיּ, vt מַלְכוּת, מַלְכֻיּוֹת.

Nunc agendum esset de puncti variatione, quod ponitur immediate ante pronomina affixa, seù in vltima nominis, cui pronomen affigitur. Punctum autem naturale, quod est sub tali littera, est sheua, siue illud scribatur, siue non scribatur. Sed qua ratione tale punctum ante affixa varietur tū in nominibus masculinis, tum in fœmininis, petendum est ex tabula Pronominis affixi, quæ habetur lib. 1. par. 2. cap. 4. eandem enim formam nominis דָּבָר cum suis affixis, seruant quo ad punctum ante affixa, cętera omnia nomina; exceptis nonnullis monosyllabis, de quibus in hoc cap. dictum est.

De Mutatione punctorum ob Genus fœmininum.

CVm à masculinis formantur fœminina, solent puncta mutari eodem fere modo, quo mutantur in masculino singulari, à quo fœmininum formatur, cum tale masculinum recipit affixa, vt à מֶלֶךְ Rex, מַלְכּוֹ Rex eius, מַלְכָּה Regina פּוֹקֵד visitans, פּוֹקְדוֹ visitans eum, fœmininum פּוֹקְדָה. Fœmininum in participijs habet etiam aliam formam nempè duplex ∵; aut duplex ־, cum tertia radicalis est gutturalis, vt פּוֹקֶדֶת, יֹדַעַת cognoscens. Interdum in secunda radicali retinet ‥ loco sheua, vt נֹטֵרָה Cant.1.6. pro נֹטְרָה.

De Mutatione ob affixa, & litteras Paragogicas verborum.

QVoad punctorum mutationem verba eodem fere modo se habent, quo

quo nomina. Quare hoc in loco conuenientiam, quam habent cum nominibus, breuiter attingemus; differentiam fusius, & expressius. Duo autem punctorum genera in primis consideranda sunt; alterum eorum, quæ sunt sub littera, quæ immediate præcedit pronomen affixum; alterum eorum, quæ sunt sub ceteris verbi litteris.

Punctum, quod est sub littera præcedente pronomen affixum, in aliquibus personis semper est idem, quæcumque affixa sequantur; in aliquibus variatur. Semper est idem 1. hhirik magnum, in præteriti prima persona singulari, & secunda persona singulari fœminina; in Imperatiuo singulari fœminino; in futuri secunda persona singulari fœminina. Secundo ו in præteriti personis omnibus pluralibus; in Imperatiuo plurali masculino; in Futuri tertia, & secunda persona plurali masculina. In reliquis puncta ante affixa variantur. variatio autem est fere eadem, quę in nomine singulari cum suis affixis. Differt autem verbum à nomine 1. Quod verbum in cęteris quidem modis, & temporibus ante affi-

xa הו , נִי , נוּ , ם , ן , habet ־. In prętęrito autem ante הֹן , ם , & ן ׳ ,ante נוּ, & נִי - ; quamquam in tertia fœminina contingit sheuà . 2. Ante נָה , נוּ , הָ verba habent ∵ . Aduertendum in tertia singulari fœminina, cum aduenit affixum, ה mutari in ת ; & aduenientc הוּ , & הָ, ה horum affixorum mutari etiã in ת euphonię gratia, & duo ת per daghesh coire in vnum, hoc modo פְּקָדַתּוּ pro פְּקָדַתְהוּ ; פְּקָדַתָּה pro פְּקָדַתְהָ . Aduertendum esse in accentu distinguente cum ךְ legendum פְּקָדֵךְ , vel פְּקָדָךְ, & cum נִי , יִפְקְדֵנִי .

Punctum, quod est sub prima radicali aut est ׳, aut ׳, aut sheuà. 1. ׳ vbiq; mutatur in sheuà, vt in nominib⁹ perfectissimis primę classis. Excipitur Infinitiuus, vbi ׳ mutatur in ״ ; & si sequatur gutturalis, non mutatur. Hæc regula seruatur cum infinitiuo additur ה Paragogicum, vt לְמָשְׁחָה ad vngendum : quamquam interdum loco ״ ponitur ִ , vt לְחֶמְלָה ad parcendum Exod. 30. 18. 2. ׳ sequitur etiam regulas nominum, idest non

mutatur. Quia in verbis se habet vt ו cū in nominibus est extra classes. 3. Sheuà manet immotum: nisi mutandum sit in hhirìk, ne duo sheuàjim in principio cōcurrant. interdum autem loco hhirìk, est ֳ, cum additur imperatiuo ה Paragogicum, vt קָרְבָה accede, pro קִרְבָה Psal. 69. 19.

Punctum, quod est sub secunda radicali, aut est ֵ, aut ַ, aut ו, aut וֹ, aut sheuà. Mutatur, vt in nominibus perfectissimis. Si post illud sequatur sheuà, manet immotum. 2. In tertia singulari masculina præteriti mutatur vt secundum punctum nominis singularis primæ classis cum suis affixis. 3. In Infinitiuo cum affixo ךָ mutatur in ֳ, vt à פְּתֹחַ aperire, פָּתְחֲךָ. cū כֶן, כֶם manet immotum, פְּתַחְכֶם, cum cęteris omnibus mutatur in sheuà, vt פִּתְחוֹ. Hæc regula seruatur cum Infinitiuus recipit ה paragogicum, vt לְיִרְאָה vt timeas, Leuit. 6. 7. לְאַשְׁמָה, vt delinqueret. Atque idem dicendum de ֹ in futuro, etiam cum ה Paragogico.

ו. In Infinitiuo formæ פָּקוֹד, quod reci-

pit ſolum tria affixa ךָ, כֶם, כֶן, mutatur in ֵ , vt דְּבֶּרְךָ. In Infinitiuo formę פְּקֹד, mutatur in sheuà, פְּקְדוֹ; niſi ſecunda ſit gutturalis: tunc enim mutatur in ֳ, vt אֳהֳבוֹ amare eum. In Futuro vertitur in sheuà; ſed cum affixis ךָ, כֶם, כֶן, in ֳ, vt יִפְקְדוֹ, יִפְקָדְךָ. cum ה Paragogico in ֳ.

ֻ Non mutatur.

Sheuà 1. In præterito in tertia plurali, & tertia ſingulari fęminina mutatur in ֵ, פָּקְדוּ, פָּקְדוּנִי; פָּקְדָה, פְּקָדַתְנִי.
In reliquis non mutatur.

Sub tertia radicali, quando eſt ח, vel ע, ſolet eſſe-ſuſſuratum. Illud in Infinitiuo vertitur in ֲ, & tunc ſub pręcedente littera, eſt ֵ, vt à מְשׁוֹחַ, fit מְשֻׁחֲךָ, &c.

In Hiphil nulla fit mutatio, prætterquam in quieſcentibus Ajin vau, vbi ֵ litteræ gutturalis ה, vertitur in ֱ, vt הֱבִינָהוּ. Quod ſi prima radicalis ſit gutturalis, ֵ vertitur in ֲ, etiam ſine affixo. Atque eadem omninò ratio habenda eſt ipſius ה, in duplicantibus Ajin.

In

In Benonì quiescentium, & duplicantium Ajin, ·· litteræ מ, & in futuris in coniugationibus habentibus · sub litteris אית״ן, ˙ in sheuà conuertitur.

In quiescentibus lamed ה, propter affixa euanescit ה tertia radicalis, vt in nominibus; & fit retrogradatio punctorum: nam sheuà, in quod mutandum esset ˙ primæ syllabæ, si tres radicales litterę exprimerentur, perditur, eodem seruato puncto ante pronomen, quod in פָּקַד, vt גִּלָּהוּ pro גִּלְהָהוּ.

De Mutatione ob affixa, cum partibus indeclinabilibus.

SOlent affigi pronomina partibus indeclinabilibus, & punctorum eadem fere ratio solet esse, quæ nominum, & verborum, vt cum aduerbio אַיִן, vel אֵין Non

אֵינֶנּוּ vel אֵינוֹ , אֵינְךָ אֵינֵךְ, אֵינֶנִּי vel

אֵינִי vel אֵינֶנִּי , אֵינָם vel אֵינֵמוֹ, אֵינְכֶם

אֵינְכֶן , אֵינֶנּוּ , אֵינָהּ vel אֵינֶנָּה:

הִנֵּה vel הֵן ecce.

הִנּוֹ vel הִנֵּהוּ ,הִנָּהּ ,הִנֵּךְ ,הִנְּךָ ,הִנְנִי
vel הִנֵּנִי vel הִנֵּנִי ,הִנָּם ,הִנָּן ,הִנְּכֶם
הִנְּכֶן ,הִנְנוּ vel הִנֵּנוּ :

Cum præpositione אֵת , Cum, A,vel Ab, Ex vel De.

אִתּוֹ , &c. infigendo daghesh in ת , vt visum est in הֵן.

ב , In. בִּי ,בְּךָ ,בּוֹ. cum reliquis affixis ponitur sub ב .

Aliquæ præpositiones habent י ante affixa more nominis pluralis, et eadē puncta habent ante affixa, quæ nomen plurale, vt ab אַחַר Post, אַחֲרָיו ,אַחֲרֵיהֶ ,&c.
עַל supra , contra. עָלָיו ,עָלֶיהָ ,&c.
אֶל Ad, In, Apud, Super. אֵלָיו ,אֲלֵיכֶם
Cum הֶן ,הֶם ,כֶן ,כֶם habet sub א -:, cum cęteris ·· .
תַּחַת infra, sub, subtus, pro. תַּחְתָּיו &c. &c. eodem modo.
Cętera vsus docebit.

De Mutatione punctorum ob defectum litteræ.

Litteræ seruiles אִיתָן, ה, נ, מ, quæ ponuntur ante radicales in verbis, ob defectum litteræ radicalis solent in verbis imperfectis mutare puncta breuia in longa. Fit autem talis mutatio, quia post puncta breuia sequi solet daghesh, vel sheuà quiescens; quorum cum neutrum interdum sequi posit, necesse est mutari punctum breue in longum.

Primo igitur אִיתָן, habent ˇ in coniugatione kàl, et Hiphìl tàm in verbis duplicantibus secundam, quàm in Ajin vau, Ajin Iod. Habent ·· in Kal verborum Pe Iod. Habent ו in Hophàl verborum duplicantium secundã, quiescentium Ajin vau, Ajin Iod, et Pe Iod. Habent י in Hiphìl verborum Pe Iod. Habent ֻ in Hophàl defectiuorum Pe Nun.

2. ה, habet ·· in tertijs personis præteriti Hiphìl verborum duplicãtium secundam, et quiescentium Ajin vau, Ajin Iod. Habet -: in reliquis personis præteriti Hiphìl eorundem verborũ. Habet ˇ in Infini-

Infinitiuo, et Imperatiuo Hiphìl eorundem verborum. Habet ֻ in Hophàl verborum duplicantium ſecundã, quieſcentium Pe Iod, quieſcentium Ajin vau, ajin Iod. Habet ֵ in Hiphìl verborum Pe Iod. Habet ְ in Hophal defectiuorũ Pe Nun. 3. נ figuratiua Niphal habet ֵ in tertijs perſonis pręteriti, et in Benonì verborum duplicantium ſecundam, et quieſcentium Ajin vau, Ajin Iod. 4. מ ſeruilis participiorum, quod in Pièl, Poèl habet sheua, in Hiphìl ־, in Hithpaèl hhirik; mutat hoc modo puncta ob litterę defectũ. Habet ·· in Benonì Hiphìl duplicantium ſecundã, et quieſcentium Ajin vau, Ain Iod. Habet ֻ in Paul Hiphìl eorundẽ verborum, et verborum Pe Iod.

De Mutatione ob litteras gutturales.

LItteræ gutturales 1. Mutant sheua ſimplex, quod deberet ex aliqua lege ſub ipſis eſse, in sheua compoſitum; et tunc littera præcedens ſolet recipere pũctum affine, vt dictum eſt cap. 4. cum de sheua compoſito. 2. Quia gutturales non ſunt capaces daghesh, mutare ſolent

puncta breuia litterarũ ipsas præcedentium in longa, ad supplendum defectum daghesh, vt explicauimus cap. 5. cum de punctis seruilium. 3. In nominibus secundæ clasis, tertia existente ח, vel ע, mutatur ∵ præcedens gutturalem in ־; et secunda existente ח, vel ע vtrumq; ∵ mutatur in ־.

De Mutatione ob Sheuà.

SHeuà siue simplex, siue compositum est causa, vt sheuà litteræ immediatè præcedentis mutetur in aliud punctum. Mutari autem solet 1. In punctum affine, si sheuà sequens sit compositum. 2. In hhirik, si sheuà sequens sit simplex, aut in ־, vt accidit in regimine plur. multorum nominum secundæ classis, aut in ∵, cum in forma absoluti est ·· sub ח, vel ע in nominibus secundæ clasis.

De Mutatione ob ו Versiuum.

ו COnuertens futurum in præteritum retrahit accentum ex vltima in penul-

nultimam, & mutat vltima puncta fere in ∵, vt וַיֵּשֶׁב, & sedit, pro יָשַׁב. Mutat ֻ in ֳ.

DE PERMVTATIONE PVNCTORVM. Cap. VII.

Permutari solent puncta. Interdum enim ֵ ponitur loco ַ, & ֳ, & hhirìk, & ֵ, & ֶ, & ֻ.
ֵ Loco ֵ, & Hhirìk, & ַ.
Hhirik pro ַ, ֶ, ֻ, ֵ, ֵ.
Hhòlem pro ָ, ֳ, ֻ.
ֻ Pro וּ, ַ, ָ.
ַ Pro ֶ, ָ, ְ, Hhirìk, ֵ.
ֶ Pro ָ, ַ, Hhirìk.
Sheuà pro Hhirìk.
Exempla vide in Grammatica Pagnini lib. 1. cap. 27.

DE ACCENTIBVS.
Cap. VIII.

Voces Grā-maticales. Accentus. טַעַם

ACcentus triplex, Rhetoricus, Grāmaticus, Musicus: Musicus, designat tonum, quo syllaba cani debet. Grammaticus attollit syllabam, vt accentus acutus Græcorum; & præterea distinguit orationē, vt apud Latinos puncta, & virgulæ. Rhetoricus non est accentus natiuus dictionis, sed aduentitius, ad venustatem pronunciationis inuentus.

Accētus in prima. מִלְעֵיל Accētus in vltima. מִלְרַע Accentus reges. מְלָכִים Accentus ministri. מְשָׁרְתִים & סְמוּכִים & מְמַשְׁכִים

De Accentibus Grammaticis.

ACcentus Grammatici, ijdem simul musici sunt, nec distinguntur figura ab illis. Triginta, & vnus numerantur, & diuiduntur in viginti Reges, et vndecim Ministros.

Regum (quos Latini distinguentes appellant) officium est, vt præter musices, et eleuationis vocis cognitionem, tanquam cola, commata, et virgulæ, per-

perfecti, et imperfecti sensus orationis etiam notitiam afferant. Quamquam septem primis sequentis tabulæ potissimum exceptis, reliqui grauitatem, et dignitatem afferre contextui orationis magis videntur, quam distinguere.

Ministri dicuntur, quod præcedant tamquam Ministri Reges, seù distinguentes accentus. Ipsorum est, non solum musicę inseruire, et syllabam attollere; sed etiam continuare orationem, et syllabam, quam occupant, pertrahendam, ac celeritate quadam proferendam indicare, decoro pronunciationis seruato, donec ad accentum regem, qui distinguendi vim habet, ventum fuerit.

Nomina, & figuræ omnium regum.

סוף פָּסוּק	סְגוֹלָה	גֵּרְשַׁיִם
vel סִילּוּק	פַּשְׁטָא	vel טַרְשִׁים
אַתְנָח	vel פָּשֵׁט	יְתִיב
זָקֵף גָּדוֹל	פָּסֵק	זַרְקָא
זָקֵף קָטוֹן	לְגַרְמֵיהּ	פָּזֵר גָּדוֹל
רְבִיעַ	גֶּרֶשׁ	פָּזֵר קָטוֹן
תְּבִיר	vel אַזְלָא	קַרְנֵי פָּרָה
תִּפְחָה	vel טֶרֶס	שַׁלְשֶׁלֶת
vel טַרְחָא		תְּלִישָׁה גְדוֹלָה

*Ait Geneb.d. differre Ietib accẽtũ regiũ à Sophar Mahuphach ministro qđ Ietib antegreditur pũcta oĩa; Sophar vero primũ saltẽ subsequitur.

Nomi-

Nomina, & figuræ omnium miniſtrorum.

א קַרְמָא	מַהְפַּךְ	מוּנַח
	vel	
b א תַּרְסָא	a א שׁוֹפָר מַהְפַּךְ	vel
	א מְאַיְּלָא	א שׁוֹפָר יָשָׁר
vel		vel
תַּלְשָׁא קְטַנָּה	א מֵירְכָא פְּשׁוּפָה	שׁוֹפָר הוֹלֵךְ
s א גַּרְגָא	א מֵירְכָא כְּפוּלָא	א עִלּוּי
	vel	
א יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ	תְּרֵין חוּטְרִים	א מְכַרְבֵּל

a Gene b Signat cõtrario mõ א, vt Tarc'ha. In lib. psal. Iob. et pverb. Tarcha initio dictionis, Meila in vltima, vel penultima col locatur.
b Pagnin⁹ signat cõtrario mõ א, & ait Talsca minorẽ, & Tarcha, qui sunt i fine dictionis, & Terẽ chuthe-rim, & athnach in libro psalm. et Iob, & pver. esse, vt acc ẽtus de seruientes.

Circa accentuum figuras aduertendum, aliquas eſſe inter ſe ſimiles; dignoſci autem quis accentus ſit, ex alijs accentibus præcedentibus, et ſequentibus; vt legarmè, et Paſek ſunt ſimiles 'א' indicat autem eſſe legarme accentus Munah prçcedens in eadem dictione, vt 'אֵ֣ל'. Munah, Hillui, Mecarbel licet habeant eandem figuram א֣ differunt, quod ante Zaceph caton in prima littera eſt Mecarbel, in ſecunda Hillui; eſt etiam Hillui ante athnah, vel zarcà; in alijs locis Munach. Alia, quæ ad accentuum diſtinctionem pertinent, perſequi non videtur neceſſarium.

Quod ad vſum attinet; quatuor accentibus vti poſſumus in ſcribendo, Silùk ad diſtinguẽdas periodos, cum duobus punctulis, hoc modo :אָ. Athnah ad membrorum, Zachephcaton ad cõciſorum diſtinctionem. Reuia in minimis diſtinctionibus. et rurſus vti poſſumus Silùk ſine punctis ad ſign ãdum accentum in dictionibus, in quibus nulla eſt orationis diſtinctio, hoc modo אָ.

Quantum ad accentuum grammaticorum ſedem, eæ regulæ tradi poſſunt. Accentus grammaticus in penultima ſyllaba collocatur

1. In omnibus nominibus, & verbis, quę habent ſegòl in vltima, vt בֶּגֶד veſtis, קֹדֶשׁ ſanctitas, תִּפְאֶרֶת gloria, מָוֶת mors, לֶכֶת ambulare. & idem dicendum de ijs, quæ habent pàthahh in vltima loco ſegòl, nẽpe quando vltima, vel penultima eſt ח, vel ע, vt דַּעַת ſcientia, פֶּסַח Paſcha. Hæc tamen regula locum non habet quãdo vltima thematis eſt ה, dicimus enim מֹשֶׁה Moſes, בּוֹנֶה ædificans. niſi forte ſequatur dictio monoſyllaba, aut millel,

ideſt

ideſt habens accentum in penultima, vt עֹשֶׂה פֶּלֶא aedificans vrbem, בֹּנֶה עִיר faciens miraculum.

2. In illis omnibus nominibus, quae habent ־, vel - ante Iod mobile, vt בַּיִת Domus, מִצְרַיִם Aegyptus. ad quam regulam pertinent omnia dualia.

3. In illis nominibus, quę deſinunt in Iod praecedente hhirìk, ſi punctum penultimum fuerit hhòlem, vel ſegòl, vt חֳלִי infirmitas, שֶׁבִי captiuitas.

4. In illis, quae terminantur in ו praecedente ה, vt בֹּהוּ vacuitas תֹּהוּ deſolatio, פְּקָדֵהוּ viſitauit eum.

5. In praeteriti ſecunda perſona ſingularis numeri maſculini generis, & prima perſona communis generis vtriuſq; numeri, vt פָּקַדְתָּ, פָּקַדְתִּי, פָּקַדְנוּ, viſitaſti, viſitaui, viſitauimus. Niſi forte adſit ו verſiuum; tunc enim fere accentus ponitur in vltima, וְשָׂמַחְתָּ, & laetaberis, וְשָׁמַעְתִּי et audiam.

6. In praeteriti tertia perſona plurali, quando

quando propter pausam vertitur sheuà in punctum longum, quod solet esse illud, quod erat sub secunda thematis, vt לָמֵדוּ didicerunt, pro לָמְדוּ, חָפֵצוּ voluerunt, יָכוֹלוּ potuerunt. Idem dicendum de tertia singulari fęminini generis, vt שָׁמָרָה custodiuit. Idem de tertia, et secunda plurali masculina futuri, vt יִפְקֹדוּ visitabunt.

7. In pręteriti tertia plurali, et tertia singulari fœminini generis verborũ quiescentium, vel duplicantium Ajin, vt בָּנוּ intellexunt, בָּנָה intellexit, סָבוּ circuierunt, סָבָה circuiuit. Item in plurali masculino, et singulari fœminino Imperatiui; in secunda singulari fœminina, et secunda, et tertia plurali masculina Futuri eorundem verborum quiescentium, et duplicantium secundam.

8. In tertia præteriti quando sequirur dictio monosyllaba, vel habens accentum in prima, vt בָּחַר בּוֹ elegit eum, שָׁלַח מֶלֶךְ misit Rex, דָּרְשָׁה צֶּמֶר quęsiuit

ſiuit lanam. Quod etiam accidit Benonì fœmineo, et alijs verborum perſonis.

9. In plurali fœminino Imperatiui, et ſecunda, ac tertia perſona plurali fœminina futuri, vt פְּקֹוֹדְנָה viſitate, תִּפְקוֹדְנָה viſitabitis, vel viſitabunt.

10. In coniugatione Hiphìl, in tertia ſingulari fœminina, et tertia plurali Pręteriti; in plurali maſculina, et ſingulari fęminina Imperatiui; in ſecunda ſingulari fœminina, et ſecunda, et tertia plurali maſculina futuri, vt הִפְקִידָה, הִפְקִידוּ, הַפְקִידוּ, הַפְקִידִי, תַּפְקִידִי, יַפְקִידוּ, תַּפְקִידוּ.

11. In affixis nominum, cum affixum eſt נוּ, vt דְּבָרֵנוּ, דְּבָרֵינוּ verbum noſtrum, verba noſtra; vel ךָ, et ה pręcedente Iod quieſcente in ֵ, vt דְּבָרֶיךָ verba tua, דְּבָרֶיהָ verba eius; vel ךְ pręcedente Iod mobili, vt דְּבָרַיִךְ verba tua fœm. In verbis autem accentus eſt in penultima cum affixis הוּ, נִי, נוּ, נוּ, הָ, נָה.

12. In

12. In omnibus habentibus - ſuffuratum, vt רוּחַ ventus. quamquam in talibus vocibus cenſendus eſt accentus eſſe in vltima, quia illud - non facit proprie ſyllabam diſtinctam à pręcedente, In reliquis omnibus tàm nominibus, quàm verbis accentus grammaticus collocatur in vltima.

De Accentu Rhetorico.

Accentus Rhetoricus duplex, alter qui retinet ſyllabam; alter, qui coniungit vnam dictionem cum altera ornatus cauſa.

Qui retinet ſyllabam triplex eſt. Primus dicitur מֶתֶג, ideſt fręnum, qui ad venuſtatem pronunciationis retinet, & producit punctum longum, quoties inter illud, et accentum grammaticum, ſiue natiuum dictionis, interponuntur ſyllaba, vel ſyllabę, vel sheuà; ne plus ſatis excurrat pronunciatio, ſitque nimis celer, et abrupta, vt וּבֵרַכְתָּ et benedices, primus accentus eſt Metheg, qui ſignatur vt linea perpendicularis. et aliquando pro ipſo

ipſo Metheg aliquis alius accentus ſignari ſolet, idem retinendi officium pręſtans.
Secundus dicitur Mazzè, cuius idem eſt officium, et ſcribitur ſupra litteram ֽ, hoc modo בּ.
Tertius dicitur גַּעְיָא, ideſt Mugitus, et eſt retinaculum puncti sheuà, hoc modo בְֽ.
Qui coniungit vnam dictionem cum altera, appellatur מַקֵּף, qui ita inter duas dictiones ſcribitur א־א.

DE NOMINE.

Voces Grãmaticales.
Nomen. שֵׁם
Genus masc. לְשׁוֹן זָכָר
Genus fœm. נְקֵבָה
Singulare. יָחִיד
Plurale. רִבּוּי

MVlta sunt, quę ad hanc orationis partem spectant, Genus, Numerus, Casus, Terminatio, Mutatio punctorum, Diuisio, de his omnibus pręcepta tradentur, relictis ijs, de quibus in primo libro, et Mutatione punctorum, de qua in prima huius libri parte dictum est; de pronominibus etiam dicetur, et de affixis.

DE GENERE.

Cap. I.

Constru-ctio, seù status regiminis. סְמִיכוּת
Status absolutus. מוּבְרָת
Adiectiuũ. תִיאַר

1 SVb genere masculino omnia fere cętera nomina comprehenduntur, de quibus non fit mentio in duobus sequentibus generibus.

2 Sub fœmineo includuntur 1. Nomina terminata in ה, et ת, vt in primo libro explicatum est. 2. Plurima, quę terminatio-

natione habent masculinã, vt אֶבֶן lapis, אֵשׁ ignis, רוּחַ spiritus, שֶׁמֶשׁ Sol, et alia, quę vsus docebit: quę adiuncto verbo, vel participio, vel pronomine, vel adiectiuo, comprehenduntur esse fœminina. 3. Omnia membra, quę sunt à natura gemina, vt יָד manus, רֶגֶל pes, et reliqua quocumque modo terminentur. 4. Omnia propria nomina vrbium, et regionum בָּבֶל, יְרוּשָׁלַיִם. 5. Omnia fere nomina numeralia cardinalia, quæ terminantur, vt masculina.

3. Communia fere sunt nomina animalium, quæ sub eadem terminatione, quæcumque illa sit, sexum vtrumq; comprehendunt, vt בָּקָר bos, חֲזִיר sus.

4. Solent Hebræi in dedecus malorum hominum fœminino genere pro masculino vti tam in nominibus, quàm in verbis, participijs, et pronominibus, vt Amos 4. v. 1. Ierem. 3. à v. 5. Ad laudem vero, & gloriam strenuarum mulierum, quæ fecerunt aliquid laude dignum, crebrò vsurpant masculinum genus pro fœminino,

vt

vt Exod. 1. v. penultimo, Ruth. 1. v. 7. et 8. Vtuntur etiam maſculino pro fœminino, et fœminino pro maſculino etiam in alijs, quam ad dedecus, et laudem ſpectantibus, vt Eſa. 8. 22. *a vaaphelà menuddàhh* et caligo impulſa; Eccleſ. 7. 28. *b amerà Kobèleth* dixit Eccleſiaſtes.

a וַאֲפֵלָה מְנֻדָּח
b אָמְרָה קֹהֶלֶת

5. Quia *c* genus neutrũ non habent Hebræi, ad illud ſupplendum modo maſculino, modo fœminino genere vtuntur. Maſculino, vt Gen. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. Hebr. bonus. Fœminino, vt Pſal. 26. vnam petij à Domino.

c Hieron. in Eccl. 7.

DE NVMERO.

Cap. II.

1 QVędam nomina ſolum habent numerũ ſingularem, vt אֶחָד vnus, צאֹן pecus, זָהָב aurum. Ea ſolẽt eſſe nomina propria hominum, locorum, ciuitatum, regionum, ſpecies metallorum, et animalium. Præterea, Sol, Luna, panis, vinum, et alia. Præterea terminata in ת præcedente ∴ cum ת non eſt radicalis.

2. Quę-

2. Quędam habent pluralem solum, vt אַשְׁרֵי Beati, חַיִּים vita, אֻמִּים Populi, בְּתוּלִים virginitates, נְעוּרִים Pueritiæ, פָּנִים facies. Talia solent esse nomina ætatum.

3. Quædam solum dualem, vt מַיִם aquę, שָׁמַיִם cœli, רֵחַיִם molæ.

4. Quando pluraliter per dualem numerum loquendum est, dualibus nominibus adhiberi solent numeralia nomina, hoc modo: אַרְבַּע רַגְלַיִם quatuor pedes, שִׁבְעָה עֵינַיִם septem oculi.

5. Interdū sumitur numerus pluralis pro singulari honoris causa, Gen. 42. 30. אֲדֹנֵי הָאָרֶץ Ioseph Domini terrę, pro Dominus.

DE TERMINATIONE.

Cap. III.

TErminatio singularis fœmininorum, vt in lib. 1. dictum est, exit in ה, vel ת, pluralis in ות. Masculina in singulari exeunt omnibus

modis, exceptis illis duobus fœminin orum proprijs; in plurali terminantur in ים. Sed multę sunt irregularitates.
Prima. Quędam terminationem habent masculinam, & sunt generis fœminini, & contra; vt numeri fere omnes cardinales.
2. Quędam in numero singulari terminantur vt masculina, & in plurali vt fęminina, vt אָב, אָבוֹת Pater, patres, שֵׁם, שֵׁמוֹת, Nomen, nomina.
3. Quędam in singulari terminantur vt fęminina, in plurali vt masculina יוֹנָה columba, יוֹנִים; שׁוֹשַׁנָּה lilium, שׁוֹשַׁנִּים; נְמָלָה formica, נְמָלִים.
4. Quędam in vtroq; numero terminantur vtroque modo, vt צִפּוֹר auis.
5. Quędam in singulari habent vtramq; terminationem, in plurali vnicam, vt לַיִל, לַיְלָה nox, לֵילוֹת noctes.
6. Quędam in singulari vnicam habent, & in plurali vtramque, vt יוֹם, יָמִים, יְמוֹת dies, שָׂדֶה, שָׂדִים, שָׂדוֹת, ager.
7. Quędam masculina in plurali non habent Iod, vt גּוֹיִם pro גּוֹיִים à גּוֹי, gens.
solet

ſolet autem omitti Iod ſignum pluralis, vt דְּבָרֶךָ verba tua, מִצְוֹתֶךָ precepta tua.

Interdum ponitur in plurali ן loco ם, Prouerb. 31. 3. מְלָכִין Reges.

Interdum in regimine plurali nō omittitur ם, vt Exod. 28. 17. טוּרִים אֶבֶן ordines lapidis, pro טוּרֵי.

Interdum terminatio regiminis ponitur pro forma abſoluta, vt מַלְאֲכֵי angeli pro מַלְאָכִים; עֶגְלַת vitula, pro עֶגְלָה. & contra interdum forma abſoluti ponitur pro forma regiminis.

Quædam nomina ſunt, quæ duplicant terminationem, vel litteram ob vehementiam, vt שָׁחוֹר niger, שְׁחַרְחֹרֶת valde nigra; vel diminutionem, vt יְרַקְרַק ſub uiridis.

DE NOMINVM DIVISIONE.

Cap. IV.

Prima Nominum diuiſio: Alia propria, alia appellatiua. Propria carent quatuor ſequentibus rebus: Numero plurali; Pronomi-

ne affixo ; Regimine genitiui ; ה demonstratiuo, si sint nomina propria personarum, nam quædam propria rerum aliarum habent ה demonstratiuum. Appellatiua, omnium rerum cuiuscumq; speciei. omnia habere possunt ea quatuor, quæ diximus. Neque aliud de his hoc in loco notandum est, quam quod quædam nomina appellatiua sint, quę nõ solum rem vnam significant, sed etiam totam multitudinem collectiuè acceptam, vt צאן ouis, & grex ouium, בָּקָר Bos, & grex boum. Ex nomine proprio non possunt formari verba, quemadmodum ex appellatiuo, vt ex חֵמָר bitumen, fit verbum חָמַר bituminare.

Secunda diuisio. Nominũ alia substantiua, alia adiectiua. Substantiua, quæ per se subsistunt. Adiectiua latius patent apud Hebræos, quam apud latinos. Omne enim nomen masculinum, licet alioqui per se subsistat, quod per adiectionem litteræ ה producit nomen fœmininum, ab Hebræis תּאַר, idest adiectiuum appellatur, vt מֶלֶךְ Rex, מַלְכָּה Regina ; יוֹן columbus.

lumbus, יוֹנָה columba; נַעַר puer, נַעֲרָה puella. Hebręi vtuntur interdum participijs loco adiectiuorum proprie sumptorum, ideſt accidens aliquod ſignificantiũ adhęrens ſubiecto.

Tertia Nominum diuiſio, quę in multis linguis reperitur, In poſitiua, comparatiua, ſuperlatiua, in hac lingua non accidit. Carent enim nominibus comparatiuis, & ſuperlatiuis Hebręi; & comparationem, ac ſuperlationem circumloquuntur per particulas יוֹתֵר Magis, מִן quàm, מְאֹד valde, vt יוֹתֵר חָזָק Magis fortis, טוֹב מִיַּיִן Bonus prę vino, ideſt melior vino. מְאֹד חָזָק valde fortis, ideſt fortiſſimus. & geminãt interdũ מְאֹד, vel nomẽ, vt גָּדוֹל בִּמְאֹד מְאֹד Magnus in valde valde, ideſt valde admodum, omnibus modis, ſupra modum; רַע רַע peſsimus.

Quarta diuiſio. Alia gentilica, alia Patronymica, quæ formantur per adiectionem litteræ Iod in fine, vt לוּד Italia, לוּדִי Italus; עֵבֶר Heber, עִבְרִי Hebræus. Diminutiua, quæ fiunt adiectione I in fine,

vt אִישׁוֹן vir paruus. vel geminatione secundæ, & tertiæ litteræ, vt יְרַקְרַק sub uiridis, אֱלִילִים Deiculi.

Quinta diuiſio. Alia Primitiua, alia Deriuatiua. Primitiua, quæ non aliunde deriuãtur, ſed alia deriuantur ab ipſis. Radix enim ipſa, non ſemper eſt verbum, vnde nomina deriuentur, ſed interdum eſt nomen, vnde verba deriuentur. Talia nomina ſunt primitiua, vt רֶגֶל Pes, vnde verbum רָגַל obloqui, & in Piel, explorare. Porrò ſciendum, radicem interdum eſſe tres litteras nihil ſignificantes, à quibus tamẽ deriuãtur dictiones ſignificatiuę, vt לאך nihil ſignificat, ſed ab ea deriuantur מַלְאָךְ angelus, מְלָאכָה ſubſtantia, opus. Deriuatiua, quę à radice deriuantur: de quibus ſequenti capite dicendum eſt, & cap. 6. de Nominibus numeralibus, in quę ſexta diuiſione nomina diuidi poſſunt.

DE

DE NOMINIBVS DERIVATIVIS.

Cap. V.

1 DEriuantur à radice nomina quatuor modis. Per solam punctorum mutationem, Per litteræ additionem, Per detractionem, Per additionem, & detractionem simul.

2 Per solam punctorum mutationẽ deriuantur, vt מֶלֶךְ Rex à מָלַךְ regnare, דֶּרֶךְ via, à דָּרַךְ tendere, & alia. Horum radices reperire facillimum est, quia nullam à radice litteram detrahunt, nullam illi adiungunt.

3 Per additionem formantur nomina, cum ad radicem additur vna ex his litteris הֶאֱמַנְתִּי.

ה Format nomina, quando additur in fine dictionis cum accentu in penultima, vt לַיְלָה nox, à לַיִל. Si enim fuerit accentus in vltima, ה non est formatiua nominis, sed signum generis fœminini. In principio non format nomina, sed est ה demonstratiuum.

א Format nomina,quãdo præponitur, & ſub ſe habet -, aut ·.· vt אַשְׁמוּרָה cuſtodia, אֶצְבַּע Digitus.

מ Pręponitur, & ſub ſe hhirik, aut - requirit, vt מִזְמוֹר pſalmus, מַאֲכָל cibus. Interdũ, ſed raro poſtponitur, vt שִׁלְשׁוֹם Nudius tertius.

נ Pręponitur cum format nomina propria, vt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד. Cum cętera format, poſtponitur, & interdum eſt ſimul nota diminutionis, vt שַׁבָּתוֹן Sabbatulũ, אִישׁוֹן paruus.

ת Interdum pręponitur,& ſub ſe habet hhirik, aut pàthahh, vt תִּדְהָר cedrus, תַּלְמִיד diſcipulus.Inter dum poſtponitur, vt גָּפְרִית ſulphur, מַלְכוּת regnum. Interdum pręponitur, & poſtponitur, vt תִּפְאֶרֶת gloria. Interdum etiam habet sheuà, vt, תְּהִלָּה laus.

י Præponitur cum format nomina propria, יִצְחָק, יַעֲקֹב. Poſtponitur cum format nomina gentilia, vel patronymica,vel numeralia ordinalia, vt עִבְרִי Hebræus,

bræus, צָרְפָתִי Gallus, שֵׁנִי secundus. Porrò numeralia ordinalia per adiectionem litterę ת, & genus fœmininum formant, & aduerbium, vt שֵׁנִי secundus, שֵׁנִית secunda, vel secundò. at nomina gentilia,& patronymica per adiectionem ת, solum aduerbia ordinarie producũt, & non nisi rarò nomen generis fœminini, vt עִבְרִי Hebræus, עִבְרִית hebraice. Fœminina exeunt in יָה, vt עִבְרִיָּה hebræa, מוֹאֲבִיָּה Moabitis fœmina. Interdum tam exeunt in ת, vt שׁוּנַמִּית Sunamitis, אֲרַמִּית Syra mulier.

4. Per detractionem formantur nomina 1. Ab illis radicibus, quarum prima est Nun, vel jod, vt שִׂיא sublimitas, à נָשָׂא leuare; שִׂיג apprehensio, à נָשַׂג attingere; צֵא sordes, à יָצָא exire. 2. Ab illis, quarum secunda est vau, vt גֵּר Peregrinus, à גּוּר Peregrinari; צַר hostis, à צוּר obsidere. 3. Ab illis, quarum tertia est ה, בֵּן filius, à בָּנָה ædificare; אָב Pater, ab אָבָה velle. 4. Ab illis, quarum secunda

da, & tertia ſunt ſimiles, vt חֵץ ſagitta, à חָצַץ ſagittare, עֹז fortitudo, עָזַז á fortificare.

5. Per adiectionem, & detractionẽ ſimul formantur illa nomina, quę deriuantur à radicibus proxime notatis, & ſimul aſciſcunt vnam ex litteris Ehemanticis, ideſt ex illis ſex, אהמנתי.

Quę enim fiunt à radice, quarum prima littera eſt Nun, admittunt vt plurimum in principio מ cum -, ſequente daghesh, vt מַטָּע Plantatio, à נָטַע plantare. Duo habent ה, הַצָּלָה, הַכָּרָה.

Quę fiunt à radice, cuius prima eſt jod, accipiunt in principio מ, vel ת, cum hhòlem, vt מוֹשָׁב cathedra, à יָשַׁב ſedere; תּוֹדָה confeſſio, à יָדָה confiteri.

Quæ fiunt à radice, cuius ſecunda eſt ו, aſciſcunt Mem in principio cum ְ, מְקוֹם locus, à קוּם ſurgere. Admittunt etiam àliàs litteras, vt ת in initio, vel fine; ה, vel ן in fine: quæ omnia vſus melius docebit.

Quæ fiũt à radice, cuius tertia eſt ה, ſolẽt ה mutare in ו, vel י mobile, vel quieſcẽs,

addi-

addito in fine ן, vel ת, vt גְּאֻנָּה à גָּאוֹן ; פְּרָה à פִּרְיוֹן ; גָּלָה à גָּלוּת ; & præpoſito ת, vel מ, תַּרְבּוּת, תַּרְבִּית, מַרְבִּית à רָבָה.

Quę fiunt à radice, cuius ſecunda, & tertia ſunt ſimiles, accipiunt initio מ cum ֵ, aut ָ, מָסָךְ aulęum, à סָכַךְ tegere, מֵסַב circuitus, à סָבַב circuire.

6. Circa nomina Deriuatiua notanda ſunt aliqua.

Primum. In nominibus deriuatis à verbis perfectis, litteras הֶאֱמַנְתִּי præpoſitas plurimum ſub ſe habere vel ַ, vel ֶ, vel hhirik paruum, ſequente sheuà quieſcente ſub prima radicali.

Secundum. Deriuata à Pe jod, ſolere habere iod quieſcens poſt מ, vel ת, vt מֵישָׁר, תִּירוֹשׁ. Plurimum tamẽ mutare jod in וֹ, vt תּוֹשָׁב, מוֹקֵשׁ. quędam omninò abijcere jod, vt דַּעַת à יָדַע. Quædam occulere in ו, vt בּוּל à יְבֻל.

Tertium. Deriuata à quieſcentibus ע ו, alia præfigere primę thematis מ, cum ָ,

vt

vt מָגוֹר. alia מ, vel ה cum sheua, vel ה cum -:, vt הֲנָחָה, תְּקוּמָה, מְכוּנָה. Alia א cum ˙, vt אָסוּךְ, אָרוֹשׁ. Alia nullam litteram à fronte habere: quarum aliqua retinent vau, vt רוֹעַ; aliqua mutant in ˙, vt צָר; aliqua in hhirik magnum, vt סִיג; aliqua in -, vt גֵּר; aliqua in jod quiescens post ¨, vt צֵידָה.

Quartum. In deriuatis à ל ה fœmininis terminatis in ה, cadere alterũ ה, quod erat tertia radicalis, ne fiat concursus duplicis ה. Quare dicitur, מִצְוָה præceptum, pro מִצְוָהָה à צִוָּה precipere. Quæ terminantur in ן, vel ת, fere habent pro ה radicali vel ו, vel י quiescens, vt עֶלְיוֹן à עָלָה, מַרְבִּית à רָבָה. ה Tertia radicalis, modo amittitur, vt שַׁל à שָׁלָה; נָהּ à נָהָה; modo mutatur in jod quiescens, vt קְלִי à קָלָה; נְי à נָהָה; modo in ו quiescens, vel mobile, vt תְּאוֹ à תְּאָה; שְׁלֵוָה, שְׁלֵיו à שָׁלָה.

Quintum. Non apparere differentiam

inter

inter deriuata à duplicantibus ע, & quieſcentibus ע, in ſingulari. Differunt tamẽ, quod deriuata à duplicantibus ע, in plur. & cum affixis, recipiunt in ſecunda daghesh; vt קֵן, plur. קִנִּים: & ˙ ſub מ ſemper retinent inuariatum, vt מָגֵן, מְגִנִּים. Quorum neutrum accidit in deriuatis à quieſcentibus ע.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS. Cap. VI.

Numeralia, alia Cardinalia, vt vnũ duo, &c. alia Ordinalia, vt primus, ſecundus, etc. Circa Cardinalia ſunt aduertenda quatuor. 1. Quod exceptis paucis, maſculina terminentur vt fœminina, et contra. 2. Quod numeralia numeri ſiugularis gaudeant ſubſtantiuis numeri pluralis; et contra. 3. Quod forma pluralis (incipiendo à ternario) decupla proportione ſuperet ſingularem in valore vſq; ad denarium excluſiue; cuius numerus pluralis ſolummodo duplã proportionẽ ad ſingularem obtinet. 4. Quod in cõpoſitione pręſertim in Genealogijs, minor numerus ſingularis maiori plurali vt plurimum pręponitur.

Numeri Cardinales.

Gen. Fœmin. Regim.	Gen. Fœmin. Absol.	Gen. Masc. Regim.	Gen. Masc. Absol.	
אַחַת	אַחַת	אַחַד	אֶחָד	a vnus.
שְׁתֵּי	שְׁתַּיִם	שְׁנֵי	שְׁנַיִם	b Duo.
c שְׁלֹשׁ	שָׁלוֹשׁ	שְׁלֹשֶׁת	שְׁלֹשָׁה	Tres.
אַרְבַּע	אַרְבַּע	אַרְבַּעַת	אַרְבָּעָה	d Quatuor
חֲמֵשׁ	חָמֵשׁ	חֲמֵשֶׁת	e חֲמִשָּׁה	Quinque
שֵׁשׁ	שֵׁשׁ	שֵׁשֶׁת	שִׁשָּׁה	Sex.
שְׁבַע	שֶׁבַע	שִׁבְעַת	שִׁבְעָה	f Septem.
שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנַת	שְׁמוֹנָה	Octo.
תְּשַׁע	תֵּשַׁע	תִּשְׁעַת	תִּשְׁעָה	Nouem.
עֶשֶׂר	h עֶשֶׂר	עֲשֶׂרֶת	g עֲשָׂרָה	Decem.
עֶשְׂרֵה	אַחַת	עָשָׂר	אַחַד	Vndecim.
עֶשְׂרֵה	שְׁתֵּים	עָשָׂר	שְׁנֵים	Duodecim.

a Dicit̃ et חַד, & אַחַד, & אַת.

b Numer⁹ duorum, & trium solet diminuere, & sumi pro paucis. Septenari⁹, denarius, millenarius auget.

c Inuenitur etiam שְׁלֹשֶׁת vt masc.

d אַרְבַּעְתַּיִם bis quatuor, idest octo.

e cũ affixo, חֲמִשְׁתּוֹ

f Iob 42.13 שִׁבְעָנָה.

g In cõiunctione cum alio numero dr̃ עָשָׂר vt אַחַד עָשָׂר vndecim.

עשר

עָשָׂר in masculino,& עֶשְׂרֵה in fœminino coniunguntur cum reliquis numeris vsque ad viginti,vt, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר Tredecim, &c. Numeri autem illi ponuntur in forma absoluta, solus numerus שְׁנֵים , & שְׁתֵּים iungitur in regimine.

A viginti vsque in infinitum nomina numeralia communis generis sunt, & quando iunguntur minori numero, minor vt plurimum præcedit. עֶשְׂרִים viginti, אֶחָד וְעֶשְׂרִים vnus, & viginti. שְׁלֹשִׁים triginta. אַרְבָּעִים quadraginta. חֲמִשִּׁים quinquaginta. שִׁשִּׁים sexaginta. שִׁבְעִים septuaginta. שְׁמוֹנִים octoginta. תִּשְׁעִים nonaginta, מֵאָה, & plur. מֵאוֹת centum. מָאתַיִם Ducenti. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, vel שְׁלֹשֶׁת מֵאוֹת trecenti, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת trecentæ, &c. præponendo numeros minores vsque ad nouem inclusiue. אֶלֶף, & plur. אֲלָפִים Mille. אַלְפַּיִם Duo millia. שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים Tria millia,&c. præponendo minores numeros secundum formam absoluti, vel regiminis, & subiungendo אֲלָפִים, vel אֶלֶף vsque ad decem millia inclusiue,

h In cõiunctione cum alio numero עֶשְׂרֵה vt אַחַת עֶשְׂרֵה vndecim. Dicitur שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה vndecim.

vt תְּשַׁעַת אֲלָפִים & , תִּשְׁעָה אֶלֶף No-uem millia ; אֲלָפִים & , עֲשָׂרָה אֶלֶף רִבּוֹת עֲשֶׂרֶת Decem millia. רְבָבָה, et רִבּוֹא et רִבּוֹ, et רִבּוֹא, et רִבּ׳אוֹת Decem millia. רִבּוֹתַיִם viginti millia. Dicitur etiam עַשְׁתֵּי עָשָׂר אֲלָפִים. שְׁתֵּי רִבּוֹ vndecim millia. שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף Duodecim millia. etc. עֶשְׂרִים אֶלֶף viginti millia, שְׁלֹשִׁים אֶלֶף Triginta millia, etc. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף viginti, et quatuor millia. מֵאָה אֶלֶף, et רִבּוֹ רִבְּוָן, מֵאַת אֶלֶף centum millia. מָאתַיִם אֶלֶף Ducenta millia. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף Trecenta millia, etc.

Aduertendum numeralia admittere affixa, vt שְׁנֵינוּ ambo nos, שְׁלָשְׁתְּכֶם Tres vos, etc.

Numeri Ordinales.

ORdinalia nomina sunt adiectiua; et non sunt nisi vsque ad decem inclusiue. Supra decem vtuntur Hebræi numeris Cardinalibus pro ordinalibus.

Primus, רִאשׁוֹן. Prima, רִאשׁוֹנָה.

Secundus, שֵׁנִי, plur. שְׁנִיִּם. Secunda שֵׁנִית, & שְׁנִיָּה, & מִשְׁנֶה.

Tertius, שְׁלִישִׁי, plur. שְׁלִישִׁים, & שָׁלִישׁ & שִׁלֵּשׁ. Tertia שְׁלִישִׁית, & שְׁלִישִׁיָּה.

Quartus, רְבִיעִי, & רֶבַע & רוֹבַע. Quarta, רְבִיעִי, & רֶבַע.

Quintus, חֲמִישִׁי. Quinta, חֲמִישִׁית, & חֹמֶשׁ.

Sextus, שִׁשִּׁי. Sexta, שִׁשִּׁית.

Septimus, שְׁבִיעִי. Septima, שְׁבִיעִית.

Octauus, שְׁמִינִי. Octaua, שְׁמִינִית.

Nonus, תְּשִׁיעִי. Nona, תְּשִׁיעִית.

Decimus, עֲשִׂירִי. Decima, עֲשִׂירִית, & עֲשִׂירִיָּה.

DE PRONOMINE.

Cap. VII.

Pronomen בְּנִי
Affixum. בְּנִי

PRonomina alia separata dicuntur, quòd in oratione separatim reperiantur: alia inseparata, quòd semper cum aliqua orationis parte componantur; quæ etiam affixa sunt appellata, quòd ita fini dictionum semper affigantur, vt cum illis vna videatur esse dictio. Pronomina separata in nominatiuo tantum, & vocatiuo reperiuntur. quamquam in pronominibus primæ, et tertiæ personæ vocatiuus non reperirur. Ad reliquos casus in primitiuis nominibus formandos, particulis quibusdam pronomen affigitur, vt videre est in tabellis lib. 1. par. 2. cap. 4. descriptis. Sciendum autem casus, qui per ש formantur, genitiuos proprie non esse, sed periphrases ad possessionem significandam: vt Cant. 1. כַּרְמִי שֶׁלִּי, vinea mea, quę mihi. Sed tamen hæc frequentius per possessiua pronomina exprimũtur: nam לִי, ma-

forte hinc comman [illegible] [illegible] Zina

nus

nus mea, potius dicimus; quàm יָד שֶׁלִּי manus quę mihi.

In pronomine primitiuo aliæ voces reperiuntur, præter illas, quas in tabellis primi libri posuimus. Nam in prima persona legimus אָנֹכִי ego. in ablatiuo מֶנִּי, et מִנִּי à me. in plurali אֲנַחְנוּ, et נַחְנוּ, Nos. In secunda persona masculina in Datiuo לְכָה, et לָךְ Tibi. in accusatiuo אוֹתְךָ, et אֹתְכָה Te. in plur. in ablatiuo מִכֶּם à vobis. In secunda persona fęm. plur. in nominatiuo אַתֵּנָה vos. in Datiuo לָכֶנָה vobis. In tertiæ personæ masculinæ ablatiuo singulari מִנְּהוּ, et מֶנְהוּ ab eo. in nominatiuo plur. הֵמָּה illi. in Datiuo לָמוֹ illis. in ablatiuo מֵהֵמָּה ab illis. In tertia fęm. plur. in nominatiuo הֵנָּה illæ. in accusatiuo אֶתְהֶן, et אוֹתֵנָה vos, in ablatiuo מֵהֵנָּה à vobis.

Pronomen Affixum.

PRonomina Affixa solent hęc esse.

Numeri singularis

Primę personę, י, נִי, & interdum נִּי euphonię causa.

Secundę personæ masculinæ ךָ, & כָה, & interdum כָּה.

Tertię personę femininę ךְ, & interdum כִי pręcedente sheuà.

Tertię personę masculinę ו, הוּ, וֹ, & solum verbis affixa, נְהוּ, נוּ. Inuenitur etiam pro הוּ, positũ הִי. et pro וֹ, positum ה pręcedente hholem, vt כֻּלֹּה. Vbi ה est loco ו, vt dictum est par. 1. cap. 2. de Permutabilibus.

Tertię personę fœminine הּ, הָ, הּ, נָּה.

Numeri pluralis, primę personę, נוּ.

Secundę masculinę, כֶם. Fœmininę כֶן, et addito ה, כֶנָה.

Tertię masculinæ ם, הֶם, הֵמָּה, מוֹ.

Fœmininę ן, הֶן, נָה, הֵנָּה.

Circa connexionem nominis cum pronomine aduertenda sunt aliqua.

1. Cum nomen eſt plurale; ſiue maſculinum, ſiue fœmininum, ſemper ante ךָ affixum habet jod, vt דְּבָרֶיךָ verba tua, תּוֹרוֹתֶיךָ leges tuę. Sed nonnumquam jod decidit, prȩſertim ante יו. 2. Cum nomen eſt ſingulare ante ךָ habet sheuà; ſed ſępe reperitur ſegòl ֶ, & accentus in penultima ֶךָ.

Pronomen Demonſtratiuum, Relatiuum, Interrogatiuum.

1 DEmonſtratiua, Relatiuum, Interrogatiua, articulos more nominũ admittunt. לָזֶה huic, אֶת-זֶה hunc, מִזֶּה ab hoc. לָאֵלֶּא his, אֶת-אֵלֶּה hos, has; מֵאֵלֶּה ab his. לַאֲשֶׁר cui, quibus. אֶת-אֲשֶׁר quem, quam, quos, quas, quod, quæ. מֵאֲשֶׁר à quo, à qua, à quibus. לְמִי cuius? cui? quorum? quarum? quibus? אֶת-מִי quem? quam? quos? quas? מִמִּי a quo? a qua? à quibus?

2. Quando poſt מִי, מָה, מַה, מֶה, ſequitur relatiuum אֲשֶׁר, vel שֶׁ; illud

מָה, vel מַה non censetur esse interrogatiuũ, sed relatiuũ, vt Eccles. 1. מַה שֶּׁהָיָה id, quod fuit. quamquam hoc quoque vulgatus Interpres vertit, quid est, quod fuit? et septuaginta τί τὸ γεγονός;

3. Et si reciprocis Hebręi carere videntur: eorum tamen loco vtuntur affixis tertiæ personæ in verbis, nominibus, et alijs orationis partibus, quæ affixa recipiunt. in cæteris integra pronomina eiusdem personæ adhibent. Ergo דְּבָרוֹ explicabitur, Verbum eius, et verbum suum: שָׁמַר אוֹתוֹ, vel שְׁמָרוֹ custodiuit eum, vel custodiuit se. עָלָיו Super eum, et super se. Porrò ex orationis contextu, vtra significatio sit vsurpanda, facile intelligetur.

PARS

PARS TERTIA.

DE VERBO.

PRincipio dicemus quæ omnibus coniugationibus cõmunia ſunt; tum quæ ad ſingulas perfectorum, et imperfectorum verborum coniugationes ſpectant.

DE QVIBVSDAM HEBRAICIS vocibus, quibus appellantur ea, quæ accidunt verbo.

Cap. I.

HEbræi verbum appellant פֹּעַל, et primam thematis, ſiue radicis litteram פ Pe, ſecundam ע Aijn, tertiam ל lamed, ab antiquo Paradigmate פָּעַל, quod his tribus litteris conſtat; à quo etiam coniugationum nomina ſunt deſumpta, vt prima appelletur פָּעַל, ſecunda נִפְעַל, tertia פִּעֵל, quarta פֻּעַל, quinta פּוֹעֵל, ſexta הִפְעִיל, ſeptima הָפְעַל, octaua הִתְפַּעֵל, vel הִפַּעֵל.

Coniugationes autem בְּנְיָנִים nominantur. Modus Indicatiuus, הֹוֶה. Imperatiuus, צִוּוּי. Infinitiuus, מָקוֹר. Prę-teritum, עָבָר. Participium actiuum בֵּינוֹנִי. Participium pręteriti pasſiuum פָּעוּל, Futurum עָתִיד, & אֵיתָן. Tempus זְמַן.

Verba Perfecta, שְׁלֵמִים. Quieſcentia נָחִים. Defectiua חֲסֵרִים. Gemi-nata, ſiue duplicata כְּפוּלִים. Tranſitiua, יוֹצְאִים. Intranſitiua, neutra, עוֹמְדִים. Paſsiua נִפְעָלִים. Perſonę. נִדְבָּרִים. Perſona maſculina ſingularis יָחִיד. Fœminina יְחִידָה. Maſculina pluralis, רַבִּים, Fœminina רַבּוֹת. Tertia perſona maſculina ſingularis הַנִּסְתָּר Fœminina נִסְתֶּרֶת; ſecunda perſona maſculina נִמְצָא, fœminina נִמְצֶאת. Prima מְדַבֶּרֶת בַּעֲדָהּ, et מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ. Tertia pluralis communis נִסְתָּרִים, et נִסְתָּרוֹת. Secunda plur. maſculina נִמְצָאִים בְּמַעֲמָד

Prima

Prima pluralis מְנַבְּרוֹת et ,מְדַבְּרִים בְּעָדִים בַּעֲדֵן . Modi פָּנִים . Anomalum זָן .

DE TRANSITIVIS, Intransitiuis, et alijs verborum generibus.

Cap. II.

TRansitiua verba sunt, quæ actionem significant transeuntem in passum ab agente distinctum, vt פָּקַד visitauit. Quædam transitiua transeunt in tertium, vt facio te scribere litteras. Intransitiua sunt, quæ significant actionem immanentem, vt עָמַד stetit. Hæc non recipiunt pronomina passiua, vt me, te, se; nec dictionem, quę rem significet patientem, vt אֵת; nec habent Participia passiua. Actiuum verbum est, quod actionem; passiuum, quod passionem significat: neutrum, quod nec actionem significat, nec passionem, vt Habitare, Manere, adhærere. Actio autem stricto modo dicitur de actione transeunte in passum ab agente distinctum: quare ver-

bum

bum neutrum dici solet verbum intransitiuum, quia non significat actionem trãseuntem in passum distinctum, nec passionem ei actioni respondentem; licet actionem immanentem significet. Hoc modo sola verba Transitiua sunt actiua; et passiua sunt sola verba significantia passionem actioni transeünti respondentem. Commune, quod et actionem, et passionem indicat. Deponens, quod sub voce passiua significat actionem. Neutra in voce actiua, et passiua reperiuntur. Omnia porrò transitiua sunt actiua, et omnia neutra sunt intransitiua.

DE CONIVGATIONVM Numero, et Amplitudine.

Cap. III.

VErbum est dictio, quæ actionem, aut passionem significat in tempore. Potest autem quinque modis significari actio, vt ab agente proficiscens, nempè vel simpliciter, vel ab agente in se ipsum, vel in tertium immediate, sed simpliciter; vel in tertium immediate, sed cum vehementia; vel in

tertium

tertium mediatę. Primus, et tertius significandi modus exprimitur per coniugationem kal, quę eſt lenis. Secundus per Hithpael. Quartus per Piel. Quintus per Hiphìl. Coniugationi kal, vt continet verba tranſitiua, et Piel, ac Hiphìl, reſpondent tres coniugationes paſſiuę, Niphal, Pual, Hophal. Hithpael autem non reſpondet coniugatio paſſiua, quia cum contineat actionem agentis in ſe ipſum, idem eſt agens, et patiens; quare non debuit diuerſo modo ſignificari actio, diuerſo paſſio. Sunt ergo ſeptem coniugationes kal, Niphal, Pìel, Pual, Hiphìl, Hithpael. Quibus addenda octaua Poel; quæ licet non diſtinguatur ſignificatione à Piel, et Hiphìl, quia fere continet verba ſignificantia actionem in tertium mediatam, et immediatam cum vehementia; differt tamē voce, vt patet: et in hac coniugatione quieſcentia Aijn ו, et Aijn ׳, et duplicantia ſecundam, inflectuntur more verborum perfectorum.

Verborū amplitudo triplex eſt. vna ex parte ſignificationis, qn̄ vna, eadēq; radix in vna, eadēq; cōiugatione multa ſignifi-

cat,

cat, vt פָּקַד in kal significat visitare, et memorare, et precipere, et numerare, et deesse, et constituere, et alia. et hæc amplitudo non est coniugationis, sed est fecunditas radicis, de qua Thesaurus docebit. Altera est amplitudo ex parte formę exterioris, vt quando vna, eademque coniugatio habet varias formas, sicut kal habet ˙, et -, vel ּ, et ¨, vel ּ, et ֻ, et sic in alijs coniugationibus; et de hac amplitudine dicetur in coniugationibus singulis. Tertia est amplitudo ipsius coniugationis, nempè quando vna, eademque coniugatio continet in se varia genera verborum, vtpote Actiua, Passiua, Neutra, Communia; Actiua immediate, vel per aliquod medium. huius amplitudinis cognitio, ad linguam Hebraicam intelligendam est valde necessaria, de qua agemus hoc in loco.

a גֵּרֵשׁ eiecit. b אָבַל luxit, עָמַד stetit. c הָלַם conteri, & conterere.

In coniugatione kal sunt verba *a* Pure actiua transitiua; *b* & intransitiua, ac neutra; *c* & quæ interdum transitiua sunt, interdum neutra; & quæ nunc actiua sunt, nunc passiua; & quæ solummodo passiuam significationem habent.

In Niphal, sunt passiua, quę in kal sunt actiua transitiua: & passiua, quæ in Kal sunt neutra: & Passiua, quæ in kal quoque sunt passiua: & Actiua, quæ non sunt in kal, sed in Niphal primò reperiuntur: et Passiua cõtra regulam, licet in Niphal primo reperiantur: et Neutra, seu intransitiua, quę in Kal sunt actiua transitiua: *d* & Neutra, quę in Kal quoque neutra sunt: *e* et reciproca, quæ in Kal sunt actiua, vel neutra.

[f] In Piel, *f* Actiua actione immediata, et forti, quę in kal quoque actiua sunt, sed in gradu remisso, vel modo ordinario. hoc accidit etiam formæ Poel: *g* Neutra maiore vehementia, quę in Kal quoq; neutra sunt: *h* Actiua transitiua actione immediata, quæ in kal sunt neutra: *i* Actiua mediante alio, quę neutra sunt in Kal: Nunc neutra, nunc actiua vehementia, quę in Kal sunt solummodo actiua: Nũc actiua, et nunc passiua, quę in Kal sunt actiua, vt videre licet in forma Poel: Actiua in gradu remisso, quasi in kal, quia nec in Kàl, nec in Niphal reperiuntur: Actiua eiusdem gradus cum kal,

d נִהְיָה fuit.
e נִלְפַּת inclinauit se.
f גֵּרֵשׁ eiecit valide.
g צִמֵּחַ Germinauit.
h אִבֵּר Perdidit.
i הִלֵּךְ Ambulare fecit.

licet

licet ibi quoque reperiantur: Actiua disparatæ significationis: Actiua contrariæ significationis.

In Pual continentur solum verba illa, quę semper sunt passiua correspondentia actiuis in Piel. Illud solum notandum est. Quod hęc coniugatio nunquam reperiatur cum mentione sui agentis.

a הֶאֱכִיל comedere fecit. b הִמְתִּיק Stillauit. quæ pauca sunt. c הִשְׁלִיךְ Proijcere. d הֶאֱבִיד Perdere fecit. e הֶאְדִּים Rubuit. f הִשְׁכִּים mane surrexit.

In Hiphil. *a* Actiua per aliquod mediũ, quæ in kal sunt actiua actione immediata: *b* Actiua actione immediata tam in Hiphil, quam in Kal: *c* Actiua actione immediata, quia non reperiuntur ante Hiphil: Actiua actione mediata, licet ante Hiphil nõ reperiãtur: *d* Actiua actione mediata, sicut quędam in Piel, quę in Kal sunt neutra: Actiua actione mediata à neutris in kal, sed longe aliter, quam in Piel: *e* Neutra, quę etiam, in Kal neutra sunt, in eadem significatione: Nunc actiua, et nunc neutra, quæ in Kal neutra sunt in eadem significatione: *f* Neutra, quę non reperiuntur in kal.

In coniugatione Hophal continentur solummodo verba passiua correspóden-

tia

tia actiuis in Hiphìl: ſed ea duplicem paſſionem ſignificant.

In Hithpael, Actiua reciproca ab actiuis in Kal. Actiua, vel neutra ſignificantia vt in kal, quia non reperiuntur, niſi in Hithpael: Neutra, et hìc, et in Kal in eadem ſignificatione: Neutra hìc, et in kal, ſed diſparatę ſignificationis: Neutra, vel actiua in kal, hìc autem reciproca, ſed in contraria ſignificatione.

Iam quando aliquod verbum inuenitur tranſitiuum, et intranſitiuum in eadē coniugatione kal, et non reperitur alibi, non debemus formare illud tranſitiuum in Piel, vel Hiphìl: ſed, ſi non reperiatur, niſi intranſitiuum in kal, poſſumus illud formare tranſitiuum in Piel, vel Hiphìl, vt docet R. Dauid in Michòl. Præterea notanda ea Regula: Omne verbum, quod in aliqua coniugatione reperitur in vſu præterquam in Kal, ferè ſemper eſt exponendum in ſignificatione Kal.

DE TEMPORVM PERMVTATIONE Cap. IV.

INuenitur in sacris litteris temporum permutatio. 1. Ponitur præteritum pro futuro multis in locis, præsertim in Prophetis, propter rei certitudinem, vt Gen. 17. 16. Benedicam ei, & dedi ex ea tibi filium, pro dabo. 2. Præteritum pro Infinito, vt 2. Sam. 12. 14. נִאֵץ נִאַצְתָּ' Blasphemãdo blasphemasti. Ezech. 13. 3. וּלְבִלְתִּי רָאוּ propter non videre, vt non videant. 3. Participium Passiuum pro actiuo, & contra. 4. Infinitiuus pro præterito, Imperatiuo, & futuro. 5. Imperatiuus pro futuro. 6. Futurum pro præterito, præsertim quando præcedit dictio אָז, idest Tunc, vt Exod. 15. 1. אָז יָשִׁיר. Tunc canet, pro cecinit. & pro Imperfecto Gen. 29. 2. יַשְׁקוּ Propinabant gregibus. & pro præsenti, & Infinito.

DE ALIIS QVIBVSDAM, QVÆ VERBORVM PERFECTORVM Coniugationibus communia.

Cap. V.

1 TRes coniugationes Piel, Poel, Hiphìl, Hithpael, in Participijs ante primam radicalem habent litteram מ, quę ſub ſe in Piel, & Poel habet sheuà; in Hiphìl in Benonì -, in Paul ֻ; in Hithpael hhirik paruum.

2 In omnibus paſsiuis coniugationibus, ideſt, Niphal, Pual, Hophal, Hithpael, deſideratur participium præteritum, ſiue paſsiuum.

3 In Niphal, Pual, Hophal, participium preſens idem eſt cum præterito; niſi quod in præterito vltimum punctum eſt pàthahh, in participio *Kamèts*.

4 In omnibus coniugationibus Infinitiuus, & Imperatiuus ſingularis maſculinus voce ſunt ſimiles.

DE VERBIS PERFECTIS.

DE CONIVGATIONE KAL.

Cap. VI.

Paradigma.

Præteritum.

S.M. לָמַד
F. לָמְדָה
M. לָמַדְתָּ
F. לָמַדְתְּ
Com. לָמַדְתִּי
P.C. לָמְדוּ
M. לְמַדְתֶּם
F. לְמַדְתֶּן
C. לָמַדְנוּ

Benoni.

M. לוֹמֵד
לוֹמְדִים
F. לוֹמְדָה vel
לוֹמֶדֶת
לוֹמְדוֹת

Paul.

M. לָמוּד
לְמוּדִים
F. לְמוּדָה
לְמוּדוֹת

Infinitiuus.

לָמוֹד vel
†לְמֹד

Gerundia.

בִּלְמוֹד
כִּלְמוֹד
לִלְמוֹד
מִלְמוֹד

Imperatiuus.

M. לְמוֹד
לִמְדוּ
F. לִמְדִי
לְמוֹדְנָה

Futurum.

S C. אֶלְמוֹד
M. יִלְמוֹד
M. תִּלְמוֹד
F. תִּלְמוֹד
F. תִּלְמְדִי
P.C. נִלְמוֹד
M. יִלְמְדוּ
M. תִּלְמְדוּ
F. תִּלְמוֹדְנָה

+ the tit infinitiuy forme qui deseruit pro nomine.

A Kal reliquæ coniugationes dependent: circa cuius tum naturalem, tum accidentalem statum sunt nonnulla obseruanda.

Obseruationes circa statum naturalem.

PRæteritum, In radice vel habet ־, & ־, vt פָּקַד, quæ forma communis est; & interdum duplex ־. vel ־, & ־, vt דָּבֵק adhęsit, quæ forma in sola radice manet, & in Benonì. vel ־, & ־, vt קָטֹן minoratus fuit, quæ forma in toto præterito retinet hhòlem, vbi forma communis habet ־, *a* & in reliquis sequitur communem. In reliquis format personas addendo ad radicem, ה, & interdum ת pręcedente ־; תָּ, & interdum תָה, תָּ, תִּי, ו, תֶּם, תֶּן, נוּ.

Sub secunda radicali in secunda persona plurali communiter est ־; interdum ־, & hhirìk.

Benonì, In singulari numero generis masculini habet vel ־, & ־, in illis tantummodo verbis, quorum præteritum habet eandem formam, vel ו, & ־, quæ forma communis est, vt פּוֹקֵד visitans,

a יָכוֹל potuit, יָכְלָה יָכְלוּ & cum accentu distinctiuo. יָכֹלְוּ:

דֹּבֵר loquens. vel ו, & hhirik gadol, vt תּוֹמִיךְ sustinens; quæ forma rara est. In reliquis non est difficultas, quia flectitur à singulari sicut nomina; & fœmininum formatur à masculino, vt dictum est in par. 1. cap. 6. de mutatione punctorum ob genus fœmininum.

Paul cómuniter habet ˙, & ו, vt פָּקוּד. interdum sub secunda habet ˈ, vt לָבֻשׁ indutus Prouerb. 31. 21. Flectitur autem tanquam nomen.

Infinitiuus modus cum est simplex, & per se, habet vel ˙, & ו modo cum ו, modo siue ו, vt פְּקוֹד, visitare, דְּרֹשׁ quærere. vel :, & ו, vt פְּקוֹד. Interdum :, & -, in verbis neutris. Cum Infinitiuus modus est compositus cum litteris בכלם, habet :, & ו, & pro ו habet - in neutris, vt לִפְקוֹד, vt visitaret, לִשְׁכַּב, vt dormiret. De punctis seruilium, quæ formant gerundia, dictum est in 1. par. cap. 5. Porrò gerundia quatuor, בִּפְקוֹד In visitando, כִּפְקוֹד cum visitaret, לִפְקוֹד ad visitandum, seu vt visitaret, מִפְּקוֹד à visitando.

Impe-

Imperatiuus modus, In numero ſingulari generis maſculini in verbis tranſitiuis habet sheuà, & ו, vt פְּקוֹד; in neutris sheuà, et ־, vt שְׁכַב.

In ſingulari generis fœminini habet vel hhirik, sheuà, et hhirik magnum, vt פִּקְדִי. vel ־, sheuà, et hhirik, vt מַלְכִי regnà.

In plurali generis maſculini habet vel hhirik, sheuà, et וּ, vt פִּקְדוּ, vel ־, sheuà, et וּ, vt מִשְׁכוּ. trahite.

In plurali generis fœminini :, et ', vt פְּקֹדְנָה, vel ſine ה, פְּקֹדְן, פְּקוֹדְן. vel post ſecundam radicalem eſt ־, vt שְׁמַעְנָה auditè.

Futurum ſub prima radicali habet :, post ſecundam ו, ſi verba ſint tranſitiua; ſi neutra ־. Pauca quædam admittunt et ׳, et ־.

Secunda perſona ſingularis fœminina interdum ſub ſecunda radicali habet ־, vt Ezech. 16. 36. וַתְּשַׁחֲדִי, et muneribus afficiebas. et cum וּ Ruth. 2. 8. תַּעֲבוּרִי tranſeas.

De ſecunda, et tertia plurali fœminina

idem dicendum, quod de plurali fœminina in infinitiuo.

De Seruilibus futuri in 1. par. cap. 5.

Alia, quæ non sunt regularia, vsus docebit.

Præcepta circa statum accidentalem.

CONiugationi Kal regulariter accidunt quædam diuersa à præceptis paullo ante traditis, propter litteras gutturales, et Paragogicas.

Cum prima thematis est gutturalis, in omnibus locis, in quibus prima radicalis haberet sheuà simplex, ponetur sheuà compositum, vt עֲבַרְתֶּם.

Litteræ אִיתָן, quæ seruiunt futuro, et לכב, quę seruiunt Infinitiuo, habebunt punctum affine puncto rapto, vt יַעֲבוֹר transibit, בַּעֲבוֹר in transeundo. מ autem habebit ־, vt מֵעֲבוֹר à transeundo. Sic etiam quando prima radicalis est ה.

Cum secunda thematis est gutturalis, vbicumque sub secunda radicali requireretur sheuà simplex, ibi poni debet sheuà compositum, vt רָחֲצוּ lauerunt.

In

In Imperatiuo in ſecunda perſona fœminina ſingulari, et in maſculinà plurali, prima littera accipit punctum affine puncto rapto, vt רַחֲצִי, רַחֲצוּ.
In futuro, et in Imperatiuo ſub ſecunda littera eſt -, vt יִרְחַץ lauabit, רְחַץ laua.
Exceptis pauciſſimis, quæ habent ו in futuro.
Cum tertia thematis eſt gutturalis, In Preterito in ſecunda perſona ſingula-fœminina, tertia radicalis pro sheuà habet -, vt שָׁמַעַתְּ audiſti fœmina.
In vtroque participio, et in Infinitiuo eſt - ſuffuratum, vt שׁוֹמֵעַ, שָׁמוּעַ, שְׁמוֹעַ.
Interdum fit contractio, vt פְּתַח pro פְּתוֹחַ.
In Benonì in ſingulari fœminino pro ··, et ·· ponunt -, et -, vt שׁוֹמַעַת pro שׁוֹמֶעֶת audiens fœmina.
Si vltima radicalis ſit ח, et ע, in Imperatiuo ſecunda habet -.
Adduntur ſępe verbo Kal litterę Paragogicę.
Primo ה in Benonì maſculino, vt בֹּעֲרָה

Os. 7. 4. pro בֹּעֵר. In imperatiuo singulari masculino, vt שִׁכְבָה pro שְׁכַב Iace. In Infinitiuo, vt לְמָרְטָה pro לִמְרוֹט ad radendum. In futuri prima persona singulari, et plurali, vt אֶפְקְדָה pro אֶפְקוֹד נִפְקְדָה pro נִפְקוֹד.

Secundo littera jod, in Benonì masculino אֹסְרִי ligans, Gen. 49. 11. In Benonì fœminino, vt Hos. 10. 12. אֹהַבְתִּי diligens. In Paul fœminino, vt Gen. 31. 39. גְּנֻבְתִי furto ablatum.

Tertio littera נ additur in preteriti tertia persona plurali, vt פָּקְדוּן. In Infinitiuo vt Esther 8. 6. בְּאָבְדָן in perdendo. In futuri secunda persona fœminina singulari, vt תִּפְקְדִין. In secunda, et tertia plurali masculina, vt תִּפְקְדוּן, יִפְקְדוּן:

DE CONIVGATIONE NIPHAL.

Cap. VII.

Paradigma.

Præteritum.

נִלְמַד
נִלְמַדְתָּ
נִלְמַדְתִּי
נִלְמְדוּ
נִלְמַדְתֶּם
נִלְמַדְנוּ
F. נִלְמְדָה
נִלְמַדְתְּ
נִלְמַדְתֶּן:

Benoni.

נִלְמָד
נִלְמָדִים
נִלְמָדָה
vel נִלְמֶדֶה
נִלְמָדוֹת:

Infinitiuus.

הִלָּמֵד
Ger. בְּהִלָּמֵד
כְּהִלָּמֵד
לְהִלָּמֵד
מֵהִלָּמֵד:

Imperatiuus.

הִלָּמֵד
הִלָּמְדוּ
הִלָּמְדִי
הִלָּמַדְנָה:

Futurum.

אֶלָּמֵד
יִלָּמֵד
תִּלָּמֵד
נִלָּמֵד
יִלָּמְדוּ
תִּלָּמְדוּ
F. תִּלָּמֵד
תִּלָּמְדִי
תִּלָּמֵדְנָה:
תִּלָּמַדְנָה

PRæteritum ante primam radicalem habet נ cum hhirik, in prima radica-

li sheuà, in secunda -. Sed si prima sit gutturalis, sub ea est punctum raptum ֲ, et sub נ punctum affine rapto, vt נֶעֱכַר turbatus est, pro נִעְכַּר, נַעֲרָץ timendus est. Interdum sub prima radicali gutturali est sheuà simplex, et tamen sub נ est punctum affine rapto, quod debebat esse sub gutturali, vt נֶעְכַּר. Interdum sub prima gutturali est ֶ, et sub secunda sheuà quiescens, vt נֶחְרְבוּ gladiarunt. Interdum sub secunda radicali est ֵ in tertia singulari masculina, vt Esther 9. 1. נֶהֱפּוֹךְ conuersus est.

Circa infinitiuum, imperatiuum, et futurum, obseruanda quatuor. Primum. Ea carere littera נ, et ideo infigi daghesh in prima thematis; atque vt id sentiri possit, addi ad imperatiuum, et infinitiuum litteram ה, quod non fuit necessarium in futuro, cum idem præstare posint litteræ איתן. Quamquam infinitiuum interdum seruat נ, vt נִשְׁלוֹחַ mitti, Esther 3. 13. Secundum si prima thematis sit guttu-

ralis, aut ר, quæ non recipiunt daghesh, mutari punctum breue litteræ præcedentis in longum, ideſt hhirik, vel ·.·, in ··, vt הֵאָכֵל comedendo. Tertium. In infinitiuo cum litteris בכלב interdum omitti illud ה, licet non ſemper, vt בֵּעָטֵף cum deficeret, Thren. 2. 11. Quartum. In infinitiuo, imperatiuo, et futuro ordinarie vltimum punctum eſſe ··, ſed illud mutari interdum in ·.·, cum accentus retrahitur ad penultimam, vt הִשָּׁמֶר cuſtodiri; interdum in -, quando vltima thematis eſt ח, vel ע, vt הִשָּׁמַע audiri. Interdum in infinitiuo vltimum punctum eſt ו, vt נִשְׁלוֹחַ. Præterea obſeruandum reperiri, licet rariſsime in Infinitiuo, et Imperatiuo א, pro ה ſeruili, vt in futuro; et א ſeruilem futuri pro ·.· habere hhirik.

DE CONIVGATIONIBVS PIEL, ET PVAL.

Cap. VIII.

Paradigma Piel.

Fulgenter docuit.

Imperatiuus.	מְלַמֶּדֶת	Præteritum.
לַמֵּד	מְלַמְּדוֹת:	לִמֵּד
לַמְּדוּ	*Paul.*	לִמַּדְתָּ
F. לַמְּדִי	מְלֻמָּד	לִמַּדְתִּי
לַמֵּדְנָה:	מְלֻמָּדִים	לִמְּדוּ
Futurum.	vel מְלֻמָּדָה	לִמַּדְתֶּם
אֲלַמֵּד	מְלֻמֶּדֶת	לִמַּדְנוּ
יְלַמֵּד	מְלֻמָּדוֹת	F. לִמְּדָה
תְּלַמֵּד	*Infinitiuus.*	לִמַּדְתְּ
נְלַמֵּד	לַמֵּד	לִמַּדְתֶּן:
יְלַמְּדוּ	G. בְּלַמֵּד	*Benoni.*
תְּלַמְּדוּ	כְּלַמֵּד	מְלַמֵּד
F. תְּלַמֵּד	לְלַמֵּד	מְלַמְּדִים
תְּלַמְּדִי	מִלַּמֵּד:	vel מְלַמְּדָה
תְּלַמֵּדְנָה:		

Piel

PIel ſub prima radicali in prȩterito habet hhirik, in Benonì, Imperatiuo, Infinitiuo, Futuro habet ֶ, in Paul ֻ, et infigit daghesh in ſecunda thematis. Quȩ ſi ſit gutturalis, aut ר, quia non eſt capax daghesh, mutat hhirik primæ radicalis in ֵ, ֶ in ָ, et ֻ in ֹ, vt בֵּרֵךְ benedixit, מְבָרֵךְ benedicens, מְבוֹרָךְ benedictus, בָּרֵךְ benedicere, et benedic, אֲבָרֵךְ benedicam. Quȩdam tamen verba reperiuntur, in quibus ſecunda thematis non eſt capax daghesh, et tamen perſeuerat ſub prima thematis punctum breue, vt נִחַם conſolatus eſt; et quȩdam in quibus ſecunda thematis eſt capax daghesh, et tamen illud non habet, vt מִלְאוּ impleuerunt. Prȩterea ante ה, ח, ע, non ſolet mutari in ֵ, vt מְפַחֵד Pauens, לְבַעֵר ad ſuccidendum Eſa. 6. 13.

Sub ſecunda radicali in Paul eſt ָ, in reliquis ֵ, quod ſequente makkaph mutatur in ֶ. Interdum ſub ſecunda eſt ַ, præſertim ſi tertia ſit ח, vel ע, vt בִּלַּע

perdidit.

perdidit. Quamquam interdum seruatur sub secunda ‥, & sub tertia gutturali est ־, vt פִּתַּח soluit. In Infinitiuo post secundam radicalem solet esse hhòlem, vt יַסּוֹר corripere Iob 39.35.

Paradigma Pual.

תְּלֻמַּד	לֻמַּדְתֶּן:	*Praeteritum.*
יְלֻמַּד	*Benoni.*	לֻמַּד
תְּלֻמַּד	מְלֻמָּד	לֻמַּדְתָּ
נְלֻמַּד	מְלֻמָּדִים	לֻמַּדְתִּי
יְלֻמְּדוּ	F. מְלֻמָּדָה	לֻמְּדוּ
תְּלֻמְּדוּ	מְלֻמָּדוֹת:	לֻמַּדְתֶּם
F. תְּלֻמַּד	*Infinitiuus.*	לֻמַּדְנוּ
תְּלֻמְּדִי	לֻמּוֹד	F. לֻמְּדָה
	Futurum.	
תְּלֻמַּדְנָה:	אֲלֻמַּד	לֻמַּדְתְּ

PVal rarò est in vsu in scripturis sacris. Caret Imperatiuo, & Gerundijs. Sub prima thematis habet ֻ, & interdum ֻ infigens daghesh in secunda thematis: quod si non possit infigi, habet sub prima ֹ. Sed secunda existente ח, seruatur sub prima ֻ, vt רֻחַץ lotus est.

Sub

Sub secunda thematis in prȩterito, et futuro est -, vt טֹרַף raptus est. in Benonì -, in Infinitiuo י.

DE CONIVG. HIPHIL, ET HOPHAL. Cap. IX.

Paradigma Hiphil.

Prateritum. (docere fecit)

הִלְמִיד
הִלְמַדְתָּ
הִלְמַדְתִּי
הִלְמִידוּ
הִלְמַדְתֶּם
הִלְמַדְנוּ.
F. הִלְמִידָה
הִלְמַדְתְּ
הִלְמַדְתֶּן:

Benonì.

מַלְמִיד
מַלְמִידִים
מַלְמִידָה vel
מַלְמֶדֶת
מַלְמִידוֹת:

Paul.

מֻלְמָד
מֻלְמָדִים
מֻלְמָדָה
מֻלְמֶדֶת:

Infinitiuus.

הַלְמִיד vel
הַלְמֵד
G. בְּהַלְמִיד
כְּהַלְמִיד
לְהַלְמִיד
מֵהַלְמִיד:

Imperatiuus.

הַלְמֵד
הַלְמִידוּ.
F. הַלְמִידִי
הַלְמֵדְנָה:

Futurum.

אַלְמִיד
יַלְמִיד
תַּלְמִיד
נַלְמִיד
יַלְמִידוּ.
תַּלְמִידוּ.
F. תַּלְמִיד
תַּלְמִידִי
תַּלְמֵדְנָה:

Hiphil

Hiphil in Præterito ante primam radicalem habet ה cum hhirik, sub prima sheuà. quæ si sit gutturalis habet ֲ ; & sub ה ֶ, vt הֶעֱמִיד stare fecit. Interdum gutturalis habet sheuà simplex, & ה retinet ֶ, vt הֶעְלִים abscondit. & interdum sub ה est ֶ, etiam si prima non sit gutturalis, vt 1. Samu. 25. 7. הֶכְלַמְנוּם confundere fecimus eos. Post secundam radicalem est hhirik magnum in tertijs personis cum accentu, vt הִפְקִיד, הִפְקִידָה, הִפְקִידוּ qui accentus retinetur in hhirik vbicumque in hac coniugatione est hhirik.

In Participijs abijcitur littera ה, & punctum, quod esse deberet sub ה, trahitur ad מ euphoniæ gratia, vt מַפְקִיד, quod idem seruatur in futuro sub litteris איתן. Quamquam interdum in participijs, & futuro reperitur seruatum ה. Est ergo sub מ in Benonì -, in Paul ׃, & nonnunquam hhirik loco -, & ׁ. Sed in Paul cum prima est gutturalis, sub ea est ֲ, & sub מ ׁ, vt מָעֳמָד firmatus. Punctum secundæ radicalis in Benonì est hhirik

hhirik magnum, vel ¨ , in Paul'.

Circa infinitiuum, imperatiuum, & futurum notandum est, vltimum hhirik longum sępe mutari in ¨, & propter makkaph in ∵ Interdum etiam mutari in -, & interdum in hhirik breue.

Infinitiuus sub ה seruili ordinarie habet -, interdum hhirik; sequente gutturali habet ∵, vt in præterito; & gutturalis habet sub se .: . Interdum in scripturis ה omittitur, litteris בכלם locum eius supplentibus, et punctum eius - recipientibus, vt לַסְתִּיר ad abscondendum.

Imperatiuus se habet, vt infinitiuus, sed secunda existente gutturali, ה habet -, et gutturalis -:, Singulare fœmininum, & plurale masculinum semper habent hhirik magnum post secundam radicalē, et accentum in penultima.

In futuro punctum seruilium est -; primę radicalis punctū sheua; quæ si sit gutturalis habet -:. In plurali reperitur secunda radicalis cum sheuà, vt Ier. 9. 3. יַדְרְכוּ extenderunt.

Paradigma Hophal.

Futurum.	Benoni.	Præteritum.
אֳלְמַד		הֳלְמַד
יֳלְמַד	הֳלְמָד	הֳלְמַדְתָּ
תֳּלְמַג	הֳלְמָדִים	הֳלְמַדְתִּי
נֳלְכַד	vel הֳלְמָדָה	הֳלְמְדוּ
יֳלְמְדוּ	הֳלְמֶדֶת	הֳלְמַדְתֶּם
תֳּלְמְדוּ	הֳלְמָדוֹת:	הֳלְמַדְנוּ:
F. תֳּלְמַד		F. הֳלְמְדָה
תֳּלְמְדִי	*Infinitiuus.*	הֳלְמַדְתְּ
תֳּלְמַדְנָה:	הֳלְמֵד	הֳלְמַדְתֶּן:

Hophal ſub ה ſeruili habet ֳ , et interdum ֻ, et ſub prima thematis sheuà. Quod ſi prima thematis ſit gutturalis, tunc ſub ipſa eſt ֳ , et ſub ה ָ, vt הָעֳמַד conſtitutus eſt.

Sub ſecunda radicali in pręterito, et futuro ַ, in Participio ָ, in Infinitiuo ֵ. Gerundijs, et imperatiuo caret hęc coniugatio.

DE POEL, ET HITHPAEL.

Cap. X.

Paradigma Poël.

לוֹמֵד	מְלוֹמֶדֶת	*Præteritum.*
לוֹמְדוּ	מְלוֹמְדוֹת:	לוֹמֵד
לוֹמְדִי	*Paul.*	לוֹמַדְתָּ
לוֹמֵדְנָה:	מְלוֹמָד	לוֹמַדְתִּי
Futurum.	מְלוֹמָדִים	לוֹמְדוּ
אֲלוֹמֵד	מְלוֹמָדָה	לוֹמַדְתֶּם
יְלוֹמֵד	מְלוֹמָדוֹת:	לוֹמַדְנוּ
תְּלוֹמֵד	*Infinitiuus.*	F. לוֹמְדָה
נְלוֹמֵד	לוֹמֵד	לוֹמַדְתְּ
יְלוֹמְדוּ	G. בְּלוֹמֵד	לוֹמַדְתֶּן:
תְּלוֹמְדוּ	כְּלוֹמֵד	*Benoni.*
תְּלוֹמֵד	לְלוֹמֵד	מְלוֹמֵד
הְלוֹמְדִי	מְלוֹמֵד:	מְלוֹמְדִים
תְּלוֹמֵדְנָה:	*Imperatiuus.*	vel מְלוֹמֵדָה

POel non differt quantum ad inflexionem à coniugatione Piel, niſi in prima radicali, quę ſemper habet ו quie-

ſcens in hhòlem, ac proinde in ſecunda radicali non eſt daghesh.
Interdum huius coniugationis verba terminantur in -, vel ', tunc potiſſimum -, cum accipiũtur in paſſiua ſignificatione.

Paradigma Hithpael.

Præteritum.

הִתְלַמֵּד
הִתְלַמַּדְתָּ
הִתְלַמַּדְתִּי
הִתְלַמְּדוּ
הִתְלַמַּדְתֶּם
הִתְלַמַּדְנוּ
F. הִתְלַמְּדָה
הִתְלַמַּדְתְּ
הִתְלַמַּדְתֶּן:

Benoni.

מִתְלַמֵּד
מִתְלַמְּדִים
F. מִתְלַמְּדָה
vel
מִתְלַמֶּדֶת
מִתְלַמְּדוֹת:

Infinitiuus.

הִתְלַמֵּד
G. בְּהִתְלַמֵּד
כְּהִתְלַמֵּד
לְהִתְלַמֵּד
מֵהִתְלַמֵּד:

Imperatiuus.

הִתְלַמֵּד
הִתְלַמְּדוּ
F. הִתְלַמְּדִי Docuit se ipsum.
הִתְלַמֵּדְנָה:

Futurum.

אֶתְלַמֵּד
יִתְלַמֵּד
מִתְלַמֵּד
נִתְלַמֵּד
יִתְלַמְּדוּ
הִתְלַמְּדוּ
F. תִּתְלַמֵּד
תִּתְלַמְּדִי
תִּתְלַמֵּדְנָה:

HIthpaël fere intransitiua est, & actionem reciprocam significat. interdũ significat id, quod aliquis se esse simulat, vt Prouerb. 13.7. מִתְעַשֵּׁר se diuitem fingens, ostentans. Significant etiam vehementiam, durationem, multiplicitatem, & frequentiam actionis.

Sub ה seruili est hhirik, & sub ת sheuà, vt fiat syllaba הִתְ ante primam radicalem. Sed interdum ת excidit, & loco eius ponitur daghesh in prima thematis, vt Ezech. 1.13. הִנֶּחַמְתִּי consolabor me. quod fere vsu venit quando prima thematis est ת, vel ט, vel ד, ne duæ litteræ eiusdem soni concurrant, vt הִטַּהֵר mundauit se.

Interdum loco ה ponitur א, vt אֶתְחַבַּר pro הִתְחַבֵּר iunxit se. Præterea ה decidit in Participio, & in futuro, vt מִתְפַּקֵּד visitans, אֶתְפַּקֵּד visitabo. Retinetur autem in imperatiuo, & infinitiuo, & etiam cum בכלם.

Si prima thematis sit vna ex his quatuor ז, צ, ס, שׂ, quæ sonant, s, non po-

nitur ת ante primam thematis, sed post primam, vt הִשְׁתַּמֵּר custodiuit se, pro הִתְשַׁמֵּר. Præterea cum prima thematis est צ, debet mutari ת in ט, vt הִצְטַדֵּק iustificauit se, pro הִצְתַּדֵּק. & cum prima est ז, ת mutatur in ד, vt הִזְדַּמֵּן parauit.

In prima thematis ordinarie est - in tota coniugatione, & daghesh in secunda. Sed ea verba, quæ mutant Piel in Poël, mutant similiter Hithpael in Hithpoël; quod flectitur sicut ipsum Poël, premissis litteris characteristicis ipsius Hithpaël. Si secunda fuerit gutturalis א, ע, vel ר, sub prima est ˉ; sin fuerit ה, vel ח, prima retinet -, quod interdum mutatur in ..

Sub secunda thematis in Præterito, Infinitiuo, Imperatiuo, Futuro ordinarie est ·:, & interdum -; In Benoni ·· .

DE

DE VERBIS IMPERFECTIS.

DE DEFECTIVIS PRIMI GENERIS.

Cap. XI.

1 DEfectiua ſunt, quorum aliqua littera ex tribus radicalibus deficit inter coniugandum, & eius defectus ſuppletur per daghesh. Horum duo ſunt genera. Alterum comprehendit plures verborum ſpecies. 1. Ea, quorum prima eſt נ; niſi ſecunda ſit gutturalis; quia tunc perfectum verbum eſt, eò quod defectus primæ litteræ ſuppleri non poſsit per daghesh, cuius gutturalis non eſt capax: aut ſecunda ſit ו quieſcens, aut eadem cum tertia; aut tertia ſit א, vel ה ſine mappik, quia tunc ad alium ordinem pertinet. 2. Ea, quorum prima eſt jod ſequente צ, niſi vltima fuerit א; quia tunc ad alium ordinem ſpectant. Sunt autem huius ordinis ſex verba יָצַב in Hiphil ſtetit; יָצַג ſtatuit, locauit; יָצַע ſtrauit; יָצַק fudit; יָצַר formauit; יָצַת combuſsit. 3. Sub hoc genere defectiuorum ſunt quatuor ver-

a Inuenitur לָקַח, pro לְקַח

ba *a* לָקַח accepit. נוּחַ in Hiphil reliquit. נָקַף in Hiphil, circumdedit. נָתַץ in Hiphil euulsus est. Hęc omnia verba coniugantur eodem modo, de quo in 1. lib. cap. 5. cum de Defectiuis Pe נ.

2 Omnia defectiua in ijsdem ipsis modis, & temporibus, in quibus ordinarie deficiunt, non raro reperiuntur integra, & perfecta in sacris scripturis, & præsertim defectiua secundi generis, de quibus cap. sequenti.

3 Quædam, quorum secunda est gutturalis, & non capax daghesh, interdum abijciunt נ, & sub seruilibus futuri habent ·· loco hhirik.

4 Imperatiuus, et futurum Kal interdum habent hhòlem, נְגוֹשׁ accede; יִפּוֹל cadet.

5 Infinitiuus Kal abiecta prima radicali, adiungit tertię litteram ת. Quod, si tertia sit gutturalis, capit geminum pàthahh pro duplici segòl, vt à נָגַע tetigit, fit גַּעַת.

6 In preterito Niphal, cum secunda est gutturalis, ponitur sub נ tserè. Sed si secunda fuerit ח, nulla fit compensatio, נִחַם pęnituit. Quædam habent hhò-

lem,

lem, נִמּוֹל circumcisus est.

7 In Hiphil in futuro interdum daghesh longa vocali compensatur, וַיָּזֶד et coxit.

DE DEFECTIVIS II. GENERIS. Cap. XII.

Alterum defectiuorum genus cõprehendit verba duplicantia secundã, vt סָבַב. Hæc sæpe perfectorum more inflectuntur; sæpe more imperfectorum, vt dictum est lib. 1. par. 3. cap. 5. Sed sunt multæ exceptiones à forma inflectendi ibi posita; quæ vsu cognoscuntur; aliquæ tamen hoc in loco ponentur.

In Kal.

IN præterito cum secunda non est capax daghesh ponitur in prima ֿ loco ־, vt Malach. 2. אָרוֹתִי maledicam. Ob ה tamen nihil mutatur. legitur Thren. 3. תַּמְנוּ defecerunt, pro תַּמּוּ. & tertia persona pluralis cum hhòlem, Gen. 49. רֹבּוּ iaculati sunt.

Benonì

Benonì ordinarie est cum - ; in aliquibus cum ׳ , & cum hhòlem, vt תָּם , תָּיֹם perfectus ; quę potius sunt adiectiua. horum enim participium potius perfectum est .

Infinitiuus non semper habet hhòlem, interdum ׳ , Eccl. 9. 1. לָבוּר ad purgandum ; interdum - Esa. 45. 1. לָרַד vt extendam. interdum ad ו additur ת , Ezech. 35. 3. שְׁמוֹת desolare.

In imperatiuo interdum reperitur ׳ , et accentus in vltima , vel ׃ , vt Soph. 3. רָנִּי־בַת exulta filia. et cum secunda non est capax daghesh , ponitur in prima , vt Num. 22. 6. אָרָה לִּי maledic mihi .

Futurum terminatur in י ; sed cum ו versiuum retrahit accentum in penultimam mutatur י in ״ , et interdum in ׃ וַיָּרָם , et exaltabit. Interdum est ו ps. 29. 6. יָרוּן laudabit se . Sub litteris איתן ordinarie est ׳ , sed interdum inuenitur ״ sub א , et daghesh in prima thematis, אֶקֹּב maledicam , אֶכֹּת contundam .

In tertijs personis pręteriti ; et in voce plur. masculina , et sing. fęminina imperatiui ;

ratiui; et in tertia, et ſecunda plur. maſc. et ſecunda ſing. fœm. futuri, præter morem perfectorum, accentus eſt in penultima. Eodemque modo in ijſdem locis accentus eſt in penultima in Hiphil; cum tamen in Niphal, et Hophal accentus ſit in vltima, more perfectorum.

In Niphal.

PRæteritum ordinarie habet ſub נ ׳ - et ſub prima thematis -, vt נָסַב. Interdum hhirik, et -, נִחַר exuſtum eſt, interdum ˙, et ¨, vt נָמֵס liquefactum eſt. interdum ., et וֹ, נָגוֹז attonſus eſt: idque in plurali potiſſimum נָגֹזּוּ. In tertia fęminina interdum non eſt daghesh, vt נָסַבָה pro נָסַבָּה.

Benonì in vtraque ſyllaba habet ˙ Interdum in ſecunda ·· נָמֵס liquefactus. In fœminino, et plurali ſub prima thematis eſt -, Interdum hhirik, נִסִבָּה cauſatum.

In infinitiuo ſub prima radicali eſt ·, vel וֹ. Cum prima eſt gutturalis, ſub ה ponitur ׃ הֵחַל polluit.

In

In imperatiuo ..., vel - Dicitur הִבָּרוּ mundamini, quia secunda non est capax daghesh.

In futuro -, et interdum ׳, quod in ceteris quoq; vocibus manet : interdum ׃, יִתַּם consummetur. Sub seruilibus, cũ prima est gutturalis, aut ר, est - quod punctum interdum ponitur, etiam si prima sit capax daghesh, 1. Samu. 2. יֵקַלּוּ pro יֵקָלּוּ abijcientur. Inueniũtur aliqua præter normam, vt אֵיתַם perficiam, pro אֵתַם; יִרְמוּ similes erunt, pro יֵרַמּוּ.

In Hiphil.

PRæteritum sub prima radicali habet modo ¨, modo -.

Benonì modo ¨, modo -, modo hhirìk longum.

Sub seruilibus futuri est ˙ interdum ¨, interdum - cum daghesh in prima radicali, vt יָסֵב. Dicitur אַחֵל polluam, vt differat ab אָחֵל incipiam. Sub prima radicali est ¨, interdum hhirìk magnum.

Cum

Cum ו versiuo plurimum hæc verba mutant ָ in ֵ sub prima radicali, et retrahitur accentus ab vltima in penultimam.

In Hophal.

POst seruiles huius coniugationis est ו. Sed aliqua reperiuntur irregularia, vt הֻמַּכּוֹ attenuati sunt, pro הוּמַכּוּ; יֻכַּת contundetur, pro יוּכַּת; יֻחַן vetustus erit, pro יוּחַן; יֻחַקּוּ sculpentur, pro יוּחַקּוּ. יוּשַּׁד destruetur, pro יוּשַׁד:

De Defectiuis, ל, ן, & ל, ת.

QVædam verba sunt terminata in ן, quæ adueniēte נ indice numeri pluralis, amittunt suum Nun, et infigunt daghesh in Nun aduentitio, vt תִּשְׁכֹּנָּה habitabunt, pro תִּשְׁכֹּנְנָה. Quædam terminata in ת, adueniente ת indice primæ, et secundę personæ perdunt ת, et infigunt daghesh in ת adueniente, vt שִׁחַתָּ perdidisti, pro שִׁחַתְתָּ.

DE QVIESCENTIBVS PE א.

Cap. XIII.

HAec verba non differunt à perfectis, nisi quod in futuro Kal post seruiles אית֯ן est punctum hhòlem, quod interdum etiam fit in coniugatione Hiphìl, & in prima persona singulari cadit א, ne duo אא concurrāt, אֹכַל comedam, pro אֹאכַל, יֹאכַל, תֹּאכַל &c. Interdum etiam cadit א in alijs personis futuri; & alibi, vt מֵזִין Prouer. 17. Benonì Hiphìl, pro מַאֲזִין auscultans: Isa. 13. 20. יַהֵל tentoria figet, pro יַאֲהֵל. Præterea propter ו conuersiuum, & accentum in penultima existentem mutatur - in ∴ in tertia persona singulari vtriusque generis, & prima plurali, vt וַיֹּאמֶר, pro וַיֹּאמַר, & dixit.

In Infinitiuo interdum quiescit א facta contractione duarum syllabarum in vnam, vt לֵאמֹר ad dicendum, pro לֶאֱמֹר.

Quia

Quia א non patitur ſub ſe sheuà ſimplex; ideo in Præterito, & Paul Kal; & in Benonì, infinitiuo, imperatiuo, & futuro Hiphìl recipit ◌ֲ; In Paul Hiphìl, & toto Hophal, recipit ◌ֳ; In omnibus alijs locis ◌ֱ.

Et quia א non eſt capax daghesh; ideo cum in א eſſet infigẽdum daghesh; vt contingit in imperatiuo, infinitiuo, & futuro Niphal, ſub ſeruili præcedente ◌ֵ pro punĉto breui ponitur longum ◌ֵ, vt הֵאָכֵל.

Sunt quædam irregularia, vt אֵהַב diligam, pro אֹהַב; in infinitiuo Niphal הֵאָכוֹל comedi, cum hhòlem.

DE QVIESCENTIBVS PE IOD.

Cap. XIV.

Kal.

1 IN præterito Kal, inuenitur Iud. 19. יָדַךְ pro יָרַד; יָצְקוּן, effuderunt, pro יָצְקוּן.

2 In Infinitiuo nonnunquam hæc verba

rſe-pe

perfectorum more flectuntur. Sæpius tamen abijcitur Iod, & postremæ litteræ adijcitur ת, et punctum est duplex ֶ, vt in defectiuis Pe Nun, vt שֶׁבֶת; et cum tertia est gutturalis pro duplici segól substituitur duplex ַ, vt דַּעַת scire.
Inuenitur 1. Samuel. 4. לַלֶּת ad vlulandum à יָלַל pro לְלֶלֶת. et Ierem. 42. שׁוֹב habitare à יָשַׁב, Iob 42. כֹּל posse à יָכֹל potuit. Cum seruilibus בכל fit hhirik longum, vt לִיסוֹד ad fundandum.
3 In Imperatiuo Prouerb. 30. הַב da, pro הֵב à יָהַב. Zach. ij. הָבוּ, Hos. 4. הֵבוּ Date, pro הָבוּ. Sæpe in imperatiuo est ַ, præsertim tertia existente gutturali.
4 In Futuro cum deficit Iod, sub litteris אית״ן, et sub secunda radicali est ֵ, vt אֵשֵׁב. Interdum sub secunda ו, vt psal. 119. אֵבוֹשׁ erubescam. Sed inuenitur עֻצוּ pro עוּצוּ consilium date. Interdum sub secunda est ַ, vt Ezech. 12. תֵּשַׁם, desolabitur. Interdum sub seruilibus hhirik paruum, & sub secunda ַ, Esa. 19. יִבַשׁ arescet. Interdum non deficit

ficit Iod, sed quiescit in hhirik seruilium, & sub secunda est -, vel, vt psal. 25. יִירַשׁ possidebit, Gen. 2. וַיִּיצֶר, & finxit, אִינָק sugam. vnum reperitur, in quo Iod quiescit post, Mich 1. אֵילְכָה Incedam. Vnum mutat Iod in ו, אוּכַל, תּוּכַל, יוּכַל, &c. à יָכַל Potuit. Interdum vocalis longa resoluitur in breuem cum daghes in littera sequente, vt אֶסּוֹר castigabo, pro אֵסַר.

Niphal.

QVædam inueniuntur cum tserè, vt נֵחַם calefecit se, pro נוֹחַם. & cum ו, vt נוֹלְדוּ nati sunt.

Hiphil.

1 HAec coniugatio pro Iod substituit ו, & in Paul ו. Sed aliqua verba retinent Iod quiescens post, vt Gen. 22. הֵיטִיב benefecit, 1. Samu. 6. מֵיטִיב benefaciés. Interdū Iod latet sub, vt Thrē. 4. הֵינִיקוּ lactauerunt, Esa. 13. הֵילִילוּ vlulare.

2 Imperatiuus interdum habet Iod, vel vau mobile, vt הַיְשַׁר dirige; הַיְצֵא, & הַוְצֵא fac exire.

3 Futurum sub secunda radicali interdũ reperitur cum - loco hhirik, præsertim cum tertia est gutturalis. Aliqua in futuro retinent ה characteristicon coniugationis, vt psal. 116. יְהוֹשִׁיעַ seruabit; & cum Iod quiescente post ̈, Esa. 52. יְהֵילִילוּ vlulabunt; et cum Iod, abiecto ה, Esa. 15, יְיֵלִיל vlulabit. Futuri accentus propter vau versiuũ in priore syllaba positus mutat tsere, vel hhirik in segol, vt וַיּוֹשֶׁב, et habitare fecit. Dicitur etiã תּוֹסֵף addes, pro תּוֹסִיף. legitur וַיֵּיטִיב, & benefaciet, pro יוֹטִיב.

Hophal.

Hophal ordinarie mutat Iod in ו: sed interdum pro ו habet וּ, vt Leuit. 4. הוּדַע notificatum fuerit.

Hith-

Hithpael.

IN Hithpael sæpe Iod vertitur in vau mobile, vt אֶתְוַדַּע me ipse mihi indicabo.

DE QVIESCENTIBVS AIIN VAV, vel Iod. Cap. XV.

Kal.

1 IN præterito secunda radicalis perit, vt בָּן intelligit à בּוּן. Sed quædam more perfectorum coniugantur, vt גָּוַע expirauit, רָוַח respirauit, & alia. Retinent etiam ו omnia illa, quorum tertia est ה, vt רָוָה satiauit. Quædam habent sub prima ֵ, vt מֵת mortuus est; quædam י, vt אוֹר, אוֹרְתָּ, &c. illuxit. In verbo מֵת, ת mutatur in daghesh *a* in prima singulari, & secunda vtriusque generis, & numeri; ne ת bis scribatur. Reperitur קוֹם

מַתָּ
מַתְּ
מַתִּי
מַתֶּם
מַתֶּן

habere א quiescens pro ו, Hos. 10. וְקָאם & surget. Quod א interdum mobile efficitur, Zachar. 14. וְרָאֲמָה, et sublimis erit, pro רָמָה. Reperitur שָׁתוּ posuerunt, pro שָׁתוּ; פְּשְׁתֶם creuistis, pro פַּשְׁתֶּם.

2 Benonì triplicem habet formam, vt præteritum, קָם, מֵת, טוֹב.

3 Imperatiuus, et Infinitiuus ordinarie habent ו, interdum י, Deuter. 17. שׂוּם ponere, Iosu. 5. מוֹל circumcide.

4 Futurum exit in ו; sed in pausa illud mutatur in י, et cum ו versiuo, et accentu in penultima in kamèts hhatùph, vel in -, si vltima sit gutturalis, aut ר. Sub litteris אית׳ן est ו, sed secunda, et tertia pluralis fęminina habet sheuà cum accentus non ponitur in mox sequenti syllaba, vt תְּמוּתֶינָה mouentur, pro תְּמוּתֶינָה.

Niphal.

1 IN præterito sub נ reperitur Zach. 2. נֵעוֹר suscitatus est. et in secunda persona

persona hholèm pro shurèk נְפוֹצוֹתֶם dispersi estis.

2 In Imperatiuo, Infinitiuo, Futuro, litteræ seruiles, cum prima est gutturalis, aut ר, habent sub se ֵ, loco hhirik. In infinitiuo post primam radicalem interdum est shurek pro hhòlem.

Piel.

Piel, et Pual eandem vocem habent, vt diximus lib. 1. cap. 6. quare hæc verba more verborum communium latinorum, actiue, vel passiue vertenda sunt, iuxta sensum.

Quędā coniugantur more perfectorū mutato ו, in Iod, vt קִיֵּם confirmauit, pro קוֹמֵם.

Hiphil.

1 IN præterito sub ה seruili est ֵ, הֵבִין. Quod in secundis, et primis personis mutatur in ֲ, vel ֱ, propter accentum reiectum à secunda in tertiam syllabam, הֱקִיצֹתִי, הֲבִינוֹתָ, et cum

prima radicis est gutturalis, scribitur ֲ tantum, Esa. 41. הַעִירוֹתִי excitaui. & interdum amittitur ה, Iob 33. רִיבוֹתָ contendisti; quod etiam accidit infinitiuo, et imperatiuo, psal. 50. לָדִין ad iudicandum, Agg. 1. שִׂמוּ Ponite, pro הָשִׂימוּ. Post primam radicalem est hhirik magnum. Sed si tertia sit gutturalis, vel ר, pro hhirik sumitur ַ, Exod. 5. הֵרַע malefecit, Gen. 17. הֵפַר irritum fecit. Solet etiam poni ֶ, Ierem. 6. הֵקֵרָה scaturire fecit. Ponitur et punctum breue cum daghesh, quod æquiualet puncto longo, 3. Reg. 21. הֵסַתָּה incitauit, pro הֵסִיתָה. Sic in Benoni מַסִּית pro מֵסִית, et in futuro יַסִּית pro יָסִית. Potest hoc præteritum, et alia ratione formari, *a* vt sit ֵ perpetuum in omnibus personis.

a הֵבִין
הֵבַנְתָּ
הֲבַנְתִּי
הֵבִינוּ
הֲבִנֹתֶם
הֲבִנֹנוּ

2 Benoni pro hhirik solet sumere ַ, quando tertia est gutturalis, aut ר, iob 5. מֵפֵר dissipans, Esa. 9. מֵרַע malefaciens.

3 In Imperatiuo, Infinitiuo, Futuro, post primam radicalem ordinarie est hhirik magnum, aut tserè. Sed pro eo interdum

sub-

ſubſtituitur -, præſertim cum vltima eſt gutturalis, aut ר. Preterea Imperatiuus, et Gerundia ſæpe carent ה ſeruili, vt שִׂים, pro הָשִׂים pone, לָרִיב pro לְהָרִיב ad diſceptandum. Inuenitur לְהָנִפָּה ad cribrandum, pro לְהָנִיף.

4 In futuro mutatur hhirik in ·· , cum eſt vau verſiuum, et accentus retrahitur in penultimam, aut cum ſequitur dictio monoſyllaba: et pro ·· ſumitur -, cum prima thematis eſt gutturalis, aut ר, 2. Samuel. 12. וַיָּבֶן, et intellexit, Zach. 3. וַיָּעַד et conteſtatus eſt. Tertia, et ſecunda pluralis fœminina cum habet hhirik, ita efferri ſolet תְּקִימֶנָה ſtatuetis. Legitur יָנֵאץ florebit, cum א quieſcente pro Iod.

Hithpael.

IN quibuſdam verbis pro ו ſubſtituitur Iod mobile, vt diximus in Piel. Ioſ. 9. inuenitur forma Chaldaica הִצְטַיָּר legatum ſe fecit, pro הִצְטַיֵּר; הִתְיַצֵּב condemnauit ſe, pro הִתְחוֹבֵב.

DE QVIESCENTIBVS LAMED א.
Cap. XVI.

Kal.

Præteritum.

מָצָא inuenit	מָצְאָה
מָצָאתָ	מָצָאתְ
מָצָאתִי	
מָצְאוּ	
מְצָאתֶם	מְצָאתֶן
מָצָאנוּ	

1 IN his verbis tertia radicalis א ſemper quieſcit, vel in ָ, vel in ֵ, vel in ו vel וּ, vel hhirik magno, vel ֶ in omnib⁹ modis, et tēporibus coniugationum omnium; exceptis vocibus, in quibus poſt א ſequitur ה, vel וּ, vel י; tunc enim א eſt mobile. Interdum א deficit, Num. ij. מָצָתִי. Interdum mutatur in ה. et quia א, et ה ſunt inter ſe permutabiles, contingit quieſcentia lamed א coniugari vt quieſcen-

tia lamed ה, et contra. Tertia fœminina ſępe habet ת in fine, pro ה, vt קָרָאת euenit, חָטָאת peccauit. In pręterito Kal, א in ſecundis, et tertijs perſonis quieſcit poſt ָ, in pręteritis reliquarum coniugationum quieſcit poſt ֵ, vt in Niphal.

2 Benoni מוֹצֵא; quandoque cum ֶ מוֹצֶא Fęmininum מוֹצֵאת, et מוֹצְאָה.

3 Infinitiuus tribus modis effertur, מְצֹא מְצֹאת, מְצוֹא.

4 Imperatiuus מְצָא, et מְצֹא. verbum קָרָא vocauit, in plur. fęminino habet Exod.2. קְרֶאןָ pro קְרֶאנָה.

Reliquæ coniugationes non differunt à perfectis, niſi fere in ijs, quę dicta ſunt in coniugatione Kal.

DE QVIESCENTIBVS ל ה.

Cap. XVII.

QVæ habent mappik in הּ non quieſcunt, vt ſunt quatuor verba, נָגַהּ ſplendere גָּבַהּ ſuperbire

bire, כָּמַה concupiſcere, תָּמַה admirari.

Kal.

1 IN ſecundis, et tertijs perſonis prçteriti ה mutatur in jod quieſcens in hhirìk.
In Niphal, Pual, et Hophal poſt ִ. In Piel, Hiphìl, Hithpael, vtroque modo. Interdum jod non perit, nec quieſcit ſecundum regulam ordinariam, ſed remanet mobile, vt Deut. 32. חָסָיוּ ſperauerunt, pro חָסוּ, pſ. 57. חָסָיָה pro חָסְתָה ſperauit fęm. Inuenitur tertia fęminina ſine ה in fine, Leuit. 2. עָשָׂת fecit, pro עָשְׂתָה.
2 Benonì ante ה habet ֵ interdum ֶ, prçſertim cum retrahitur accentus ab vltimam in penultimam, vt עֹשֶׂה faciens. Interdum ה mutatur in jod quieſcens in hhirìk, vt פּוֹרִי fructum ferens. Fęmininum גּוֹלָה. Sed interdum habet jod ante ה, vt Cant. 1. עוֹטְיָה errans.
3 Infinitiuus quando eſt ſine litteris בכלם, et tamen habet vim gerundij,

fere

fere in hhòlem terminari folet, Amos 7. גָּלֹה יִגְלֶה migrando migrabit, augetur fignificatio, ideft certiffime captiuus migrabit. Eodem modo terminatur, cum ◡ non eft gerundium; & fub prima radicali modo eft ־, modo sheuà. Interdum terminatur in hhòlem fine ה, vt Agg. 1. שְׁתוֹ bibere. Cum litteris בכלם terminatur in וֹת, vt בִּגְלוֹת. Inuenitur infinitiuus cum ו mobili pro ה, & cum ה paragogico, Ezech. 28. לְרַאֲוָה ad afpicere.

4 Imperatiuus ante ה habet ֵ גְּלֵה. Interdum habet jod mobile, vt in præterito diximus. Interdum terminatur in וֹ, vt infinitiuus, Prouerb. 25, הָגוֹ aufer.

4 Futurum habet ante ה ֶ Interdum ◡ ֶ, interdum ־. In omnibus coniugationibus, exceptis Pual, & Hophal, abijcitur interdum vltimum ה, præfertim cum ◡ ו verfiuo, & retrahitur accentus ab vltima in penultimam, & fub prima radicali fcribitur ֶ, vel ־, fi prima, aut fecunda thematis fit gutturalis, vt וַיִּבֶן, & ædificauit, pro יִבְנֶה, וַיִּחַן, et caftrametatus eft pro יִחְנֶה. Porrò fub litteris איתן aliquando

quandò manet hhirìk, aliquando ֵ, & aliquando ֶ, præsertim quando ob celeritatem vertitur ֵ primæ radicalis in sheuà, & dictio fit monosyllaba, vt וַיַּרְא & vidit, וַיֵּרְדְּ, & dominabitur. תֵּתַע oberrabis. Inuenitur etiam futurum cum jod mobili pro ה. Verbum הָיָה fuit, propria quadam ratione sic flectitur, תְּהִי, יְהִי, אֶהִי pro תִּהְיֶה, יִהְיֶה, אֶהְיֶה.

Niphal.

1 IN præterito reperitur hhirìk sub נ, sequente littera gutturali, vt נִהְיָה factus est.

2 Infinitiuus habet duplicem terminationem in ת, & ה præcedente ו, vt הֵרָאֹה, הִגָּלוֹת.

3 Imperatiuus interdum retinet נ, characteristicon, vt Ier. 50. נִלְוּו adhærete.

4 Futurum terminari solet in ֵ pro ֶ.

Piel.

1 IN Benonì inuenitur ֶ loco ֵ Ier. 31. מְזָרֶה dispergens.

2 In-

2 Infinitiuus גְּלוֹת. Interdum terminatur in ה cum ¨ עַנֵּה affligere; & cum hhòlem, קַוֹּה expectare. & cum א loco ה Dan. 9. לְכַלֵּא ad consumendum. & cum jod pro ה, Hos. 6. כְּחַכֵּי sicut expectare.

3 Imperatiuus interdum est cū ¨, Iud. 9. רַבֵּה Multiplica. Nonnunquam perditur ה, & sub prima est -, vt צַו precipe. Inuenitur & cum jod mobili, Prouer. 26. דַּלְיוּ pro דַּלּוּ erigite.

4 In futuro interdum est jod mobile, Esa. 40. תְּדַמְּיוּן assimilabitis. Inuenitur אֲרַיֶּוְךָ rigabo te, pro אֲרַוֶּךָ, cum metathesi litterarum.

Pual.

Interdum est ¨ loco ׃, כֻּלּוּ finita sunt, & ו cum secunda non est capax daghesh, הוֹרָה proiecta est. Inuenitur זוּנָּה fornicatus est, pro זֻנָּה.

Hiphil.

1 IN præterito ſub ה characteriſtico interdum eſt ֶ, & ַ loco hhirik, Eccleſiaſt. 2. הֶרְאָה videre fecit, Naum 3. הַרְאֵיתִי. & interdum ֶ, Abac. 1. הֶעֱלָה aſcendere fecit.

Tertia fœminina interdum eſt ſine ה, vt dictum eſt in Kal. Interdum jod non exprimitur, Ierem. 42. הִתְעֵתֶם errare feciſtis, pro הִתְעֵיתֶם.

2 In Participio præterito interdum eſt ֳ, & ו loco ֻ.

3 Imperatiuus ſolet pati defectum ה, & efferri per duplex ֵ ֵ, vel ַ ַ prima exiſtente gutturali, הֵרֵף deſine, pro הַרְפֵּה הַעַל aſcendere fac, pro הַעֲלֵה.

4 Futurum etiam ſolet pati defectum ה, vt dictum eſt in Kal, & cum ſecunda eſt gutturalis, litteræ אית״ן habent ֵ, et prima radicalis ַ, vt 2. Paral. 33. וַיֵּתַע, et errare fecit.

Hophal

Hophal.

1 IN Pręterito Hophal inuenitur ֻ pro ָ Iud.6. הֻעֲלָה ascendere factus. et tertia fęminina sine ה Ierem.13. הָגְלָת facta est exulare.

Hithpael.

1 Inuenitur vnum verbum valde irregulare Ezech. 46. הִשְׁתַּחֲוָה se se incuruauit, הִשְׁתַּחֲוִיתָ, הִשְׁתַּחֲוִיתִי, etc. à שָׁחָה depressit.

2 Imperatiuus, et futurum solent amittere ה, vt dictum est in Kal, 2.Samu.13. הִתְחַל assimilate, pro הִתְחַלָּה.

DE VERBIS COMPOSITIS.

Cap. XVIII.

1 DVplex est compositio verborum, altera ex varijs coniugationibus, altera ex varijs verborum imperfectorum generibus.

Quæ

Quæ ex varijs coniugationibus componuntur inter Anomala referri possint, de quibus capite sequenti. Compositorum ex varijs imperfectorum generibus quinque sunt ordines.

Primus est eorum, quę componuntur ex defectiuis Pe Nun, et quiescentibus Lamed Aleph, quæ sunt quatuor, נִבָּא in Niphal Prophetare; נָוָא in Hiphil frangere; נָשָׂא leuare, portare; נָשָׁא seducere, destruere. Verbum נָשָׂא habet quædam irregularia. In præterito interdum amittit א, vt Ezech. 39.26. וְנָשׂוּ et portabunt, pro נָשְׂאוּ. Interdum fit metathesis א, vt Ierem. 10.5. יִנָּשׂוּא portabunt, pro יִנָּשְׂאוּ. In Benoni fœmininum נֹשְׂאָה, et נוֹשֵׂאת. Infinitiuus נְשׂוֹא, et שׂוֹא, et שְׂאֵת. Imperatiuus שָׂא, נְשָׂא. Futurum אֶשָּׂא. In toto Hiphil est defectiuum.

Secuudus ordo est eorum, quę componuntur ex defectiuis Pe Nun, et ל ה, quę sunt duodecim, נָדָה elongare, נָהָה lamentari, נָוָה. Habitare, נָזָה aspergere,

re, נָחָה ducere, נָטָה extendere, inclinare, נָכָה percutere, נָלָה consummare, perficere, נָסָה tentare, נָצָה velociter ire, volare, נָקָה Innocentem esse נָשָׁה obliuisci, fœnerari.

Tertius eorum, quæ constāt ex Pe Iod quiescente, & lamed א, quæ duo sunt, יָצָא egredi; יָרֵא timere.

Quartus eorum, quæ constant ex Pe Iod, & ל ה, quæ sunt sex, יָגָה dolere, יָדָה confiteri, יָנָה rapere alienum, יָעָה remouere, יָפָה pulchrum esse, יָרָה proijcere, docere.

Quintus eorum, quę componuntur ex Pe א, & ל ה, quę sunt septem, אָבָה velle, אָוָה desiderare, אָלָה iurare, אָנָה lugere, אָפָה coquere, אָרָה colligere, אָתָה venire.

Hæc omnia quantum ad primam radicalem sequuntur coniugationes verborū Pe Nun, vel Pe Iod, vel Pe Aleph; quantum ad secundam sequuntur formam quiescentium ל א, aut ל ה, nempe eorum verborum, ex quibus composita

 sunt.

sunt. Sed aduertendum hæc verba composita non pati defectum נ, vel י, primæ radicalis in infinitiuo, & imperatiuo, præsertim in coniugatione Kal, vt patiebantur ipsa simplicia. Quare à נָטָה in infinitiuo dicimus נְטוֹת, non טוֹת. Excipiuntur duo נָשָׂא, & יָצָא, quæ in infinitiuo, & imperatiuo interdum perdunt primam radicalem. Nam à נָשָׂא dicimus in infinitiuo non solum נְשׂוֹא, sed etiam שְׂאֵת, & שׂוֹא. In imperatiuo נְשָׂא, & שָׂא.

Iam quia in his compositis accidit nonnunquam excidere primam, & tertiam radicalem; quod relinquitur, valde mutilum apparet, vt à נָטָה, tertia futuri יֵט extendet; Hiphil in imperatiuo הַט inclinare fac; in futuro אַט declinare faciam. & à נָכָה, in imperatiuo Hiphil, הַךְ percute; in futuro אַךְ, יַךְ, &c. à נָזָה, tertia futuri Hiphil, יַז.

DE

DE VERBIS ANOMALIS.

Cap. XIX.

DE aliquibus anomalis dictum est inter agendum de verbis perfectis, & imperfectis. Quæ hic attinguntur ad tria capita reduci possunt.

Prima Anomalia est, compositio ex varijs coniugationibus, vt Ezech. 23. 48. נִוַּסְּרוּ erudientur, ex Niphal, & Hithpael. Iudic. 13. 5. יָלַדְתְּ paries, ex præterito יָלַדְתְּ, & participio יוֹלֶדֶת.

Secunda Anomalia continet verba quatuor, vel quinque litterarum, quæ omnia sunt coniugationis Piel, vel Pual, vel Hithpael.

Horum aliqua constant litteris radicalibus diuersis, vt כִּרְבֵּל inuoluit, induit, כִּרְסֵם Impleuit ventrē. Alia, suppressa ה tertia thematis, repetita prima, et secunda componuntur ex quiescentibus ל ה, vt שִׂגְשֵׂג creuit, à שָׂגָה; שִׁעֲשַׁע lætatus est, à שָׁעָה. Alia ex duplicantibus secundam formantur repetita prima post se-

 cundam,

cundam, vt קִלְקֵל diligenter tersit, à קָלַל; גִּלְגֵּל voluit, à גָּלַל; חֲרַחַר accendit à חָרַר. Alia ex quescentibus secundam prima, et tertia geminata, vt טִלְטֵל proiecit, à טִיל; קִרְקַר vastauit, à קִיר. Legitur, etiam אֻמְלַל excisus est, ab אָמַל elanguit. Alia quinque litterarum formantur geminatione secundæ, et tertię, vt חֲמַרְמַר coturbatus est, à חָמַר; סְחַרְחַר circuiuit, à סָחַר. Porrò repetitio litterarum auget verborum significationem, vt apparet ex allatis exemplis.

Tertia anomalia continet verba, quę maxime variant a forma coniugandi, quę in verbis tum perfectis, tum imperfectis cernitur. Inter hęc est vox, יֵשׁ, sum, es, est, sumus, estis, sunt; quę vna dictione omnes personas vtriusque numeri comprehendit; et more nominum affixa reperitur, יֶשְׁךָ es tu, יֶשְׁכֶם estis vos.

הִשְׁתַּחֲוָה Adorauit, sub hac forma coniugatur in toto Hithpael, cum sit à radice, שָׁחָה:

נָתַן Dedit. Deficit modo in primo, mo-

do

do in vltimo נ. Coniugatur in toto Kal, hoc modo: Præteritum נָתַן, נָתַתָּ, et nonnunquam תַּתָּה, etc. vtrumq; Participium eſt perfectum. Infinitiuus נ deficiente, תֵּת; et forma perfecta, נָתוֹן et נְתֹן. Imperatiuus תֵּן, תְּנוּ, etc. Futurum אֶתֵּן, יִתֵּן, etc. In toto Niphal coniugatur vt defectiua Pe Nun. Ex Hophal duæ tantum futuri voces reperiuntur, יֻתַּן, תֻּתַּן.

Eſt autem Regula apud Grammaticos, quod habita vna voce, liceat integram coniugationem formare in communi, et quotidiano ſermone; et inuenta actiua, liceat formare paſſiuam, et contra. Quod etiam licet facere in omnibus ſupradictis Anomalis, ſeruando grammaticam analogiam.

DE INVESTIGATIONE THEMATIS,
siue
DE RADICE, ET VSV DICTIONARII.
Cap. XX.

a שֹׁרֶשׁ Radix Thema.

HEbræi vocabula omnia, ingeniosa quadam methodo, ad capita quædam reduxère, quas *a* radices nominarunt: et ex ijs radicibus ordine alphabetico sua Dictionaria cōfecère. Quare qui volet hebraicarum vocum significationem in Dictionarijs inuenire, necessarium ei est illarum vocum radices nosse. Proponimus in huius tertiæ partis fine post tractationem de verbis modum radices inuestigandi, tum quia non est ante hunc locum alius commodior, vt is modus possit facile à tyronibus percipi: tum quia omnes fere radices verba sunt, ac proinde magnam partem spectant ad tractationem de verbis. Vt igitur quocumque vocabulo oblato radicem eius inuestigare valeamus, primum mandanda est memoriæ diuisio litterarum in vndecim

decim radicales, & vndecim seruiles, quam capite primo partis primæ huius secundi libri tradidimus. Deinde sciendum est ex vndecim seruilibus quatuor esse, quæ etsi initio dictionis aliquando seruiant, tamen in medio, ac fine semper sunt de themate, videlicet, אֶלְבֵּשׁ. Rursum alias quatuor in principio, & fine dictionis non raro seruire, in medio autē semper ad radicem pertinere, videlicet; מַנְכֵּה. Denique reliquas tres חַוִי vbiq; radicales, & seruiles esse posse. Quibus obseruatis oblata voce, cuius radicem querimus, initio remouendę sunt omnes litteræ seruiles, & si quidem remanent litteræ tres radicales; eæ sine dubio radicem efficiunt. quod si seruilibus remotis, non remanent tres litteræ radicales; videndum est, num ex seruilibus eiusdem vocis aliquæ sint de numero earum, quę in medio, & fine sunt semper de themate. Si vero ne hoc quidem modo inuenietur thema; expendendum erit, num fortasse reliquæ litterę dictionis eiusdem, quę ex se radicales, & seruiles esse possunt, in ea dictione sint radicales. Si de-

nique constet, eas non esse vllo modo radicales, manifestum erit vocem ex imperfectis esse, hoc est ex quiescentibus, vel defectiuis: & idcirco pręponendum erit initio Nun, aut Iod, vel inserendum in medio, vau, aut Iod; vel ad finem addendum He, aut Nun, aut certe secunda littera duplicanda. Vt autem hæc thema inuestigandi ratio nobis facilis reddatur, callere debemus vsum litterarum seruilium, & litteras permutabiles, & locum quiescentium, & paragogicarum litterarum. De quibus supra in hoc secundo libro par. 1. cap. 1. & 2. Porrò qui proficere in hac lingua cupiunt, exerceant se in radicibus inuestigandis, textum aliquem sacrę scripturę ex hebręa in latinam linguam, & rursum ex latina in hebraicam vertendo.

PARS QVARTA.

De Dictione, ac reliquis ad linguam Hebraicam pertinentibus.

IN hac parte primum de Dictione agemus, fusius quàm in primo libro; tum de Syntaxi; postremo de Poetica.

DE ADVERBIO, PRAEPOSITIONE, Coniunctione, & Interiectione.

Cap. I.

QVatuor orationis partes *b* Dictio complectitur, Aduerbium, Prępositionem, Coniunctionem, Interiectionem.

b מִלָּה Dictio.

De Aduerbio.

ADuerbia tot sunt apud Hebræos, quot apud alias nationes, quę hoc ordine iuxta varias significationes numerari possunt.

Loci

Loci. *Hic, huc* פֹּה, & פּוֹ, & פֹּא. *ibi* שָׁם. *illuc* שָׁמָּה. *inde* מִשָּׁם. *intus, intra* תּוֹךְ. *ubi* אֵי, & אַיֵּה, & אֵיךְ, & אֵיכָה, & אֵיכֹה. *Foris, foras, extra,* חוּץ, & חוּצָה. *Hic, huc, illuc, hinc, illinc* כֹּה, & הֲלוֹם. *Huc* הֵנָּה. *Huc, & illuc* הֵנָּה וְהֵנָּה, & אָנָה וְאָנָה. *Quò* אָן & אָנָה, & אָנָה. *Vnde?* מֵאַיִן.

Temporis. *Hodie* הַיּוֹם. *Interdiu, uel Die* יוֹמָם. *Quotidie* יוֹם יוֹם, & תָּמִיד. *Cras* מָחָר & מָחֳרָת. *Heri* תְּמוֹל, & אֶתְמוֹל, & אִתְמוֹל. *Nocte prȩterita* אֶמֶשׁ. *Mane* בֹּקֶר· *Veſperi* עֶרֶב. *Nudiuſ tertius* שִׁלְשׁוֹם. *Tunc* אָז, & אֲזַי. *Ex tunc, iam olim* מֵאָז. *Nunc* נָא, & עַתָּה. *Ex nunc, ex hoc tempore* מֵעַתָּה. *Adhuc, dum, ultra* עוֹד. *Iam, iampridem* כְּבָר. *uſque, uſque ad, uſquequo, donec, dum* עַד. *Quando* מָתַי. *quum, quando,* כִּי. *Mox, repente, ſtatim* פִּתְאֹם. *Poſtea, poſtquam* אַחַר, & אַחֲרֵי. *Antea, antequam, priuſquam, Nondum* טֶרֶם.

Negan-

Negandi. *Non* לֹא, אַל, אֵין, אַיִן, בַּל,
בְּלִי, בִּלְתִּי.
Affirmandi. *Sic* כֵּן. *certe*, *uere* אָמֵן,
אָמְנָם, אֻמְנָם, אָמְנָה. *Profectò* אֲבָל.
Demonstrandi. *En*, *ecce* הֵן, הִנֵּה.
Optandi. *utinam*. אַחֲלֵי, לוּ, לוּא.
Quis dabit, *o si* מִי יִתֵּן.
Hortandi, & obsecrandi. *eia*, *age*, *obsecro*
נָא, אָנָּא, אָנָּה.
Interrogandi. *Nonne?* הֲלֹא. *cur?*
לָמָּה, מַדּוּעַ. *quomodo?* אֵיךְ, אֵיכָה.
Similitudinis. *sicut*, *quasi*, *tanquam*
כְּמוֹ. *Sic* כֵּן, כֹּה.
Qualitatis. *Bene* טוֹב. *Male* רַע.
uere אֱמֶת. *recte* יָשָׁר. *aeque* נָכוֹן. *Citò*,
festinanter בִּמְהֵרָה. *Sapienter*. בְּחָכְמָה.
prudenter בְּבִינָה. *legitime* בְּמִשְׁפָּט.
Quantitatis. *Multum* רַב, הַרְבֵּה, מַרְבֶּה
Parum מְעַט. *Modicum*, *paululum*, *paulisper* זְעֵר, מִזְעָר.
Comparandi. *Plus*, *magis*, *praestantius*
יוֹתֵר.

Vehementię. *ualde* מְאֹד. *Maxime* מְאֹד מְאֹד.

Remissionis. *lentè, quietè, pedetentim* לְאַט. *Sensim* מְעַט מְעַט. *Clam, latenter* בַּלָּאט, בַּלָּט.

Dubitandi. *Ne forsan, si forte* אוּלַי. *An, si* אִם. *Ne forte* פֶּן.

Separandi. *seorsum* לְבַד.

Congregandi. *Simul, unà, pariter* יַחְדָּו, יַחַד.

Gentis. *Hebraice* עִבְרִית. *Syriace* אֲרָמִית. *Græce* יְוָנִית. *latine* רוֹמִיִּת. &c.

Ex his aduerbijs pauca quędā suscipiunt affixa, hoc modo: *Ecce* הֵן. *Ecce ego* הִנְנִי, *uel* הִנֵּנִי. *ecce tu,* הִנְּךָ. *ecce ille* הִנּוֹ. *ecce nos* הִנֵּנוּ. *ecce uos.* הִנְּכֶם. *ecce illi* הִנָּם. *Non* אֵין. *non ego* אֵינֶנִּי. *non tu* אֵינְךָ. *Sicut* כְּמוֹ. *sicut ego* כָּמוֹנִי. *sicut tu* כָּמוֹךָ. *sicut ille* כָּמוֹהוּ. *sicut illi* כְּמוֹהֶם. *Vbi* אַיֵּה. *ubi tu?* אַיֶּךָּ.

De

De Præpositione.

MVltę propositiones non sunt voces separatę, sed seruiles litteræ cum alijs vocibus coniunctæ: vt etiam aliquę seruiles aduerbiorum munere funguntur. Eas lege supra in hoc lib.2. par.1.cap.1. quæ duabus dictionibus comprêhenduntur מֹשֶׁה וְכָלֵב. Præpositiones autem, quæ sunt voces separatę, ordine alphabetico ita numerari possunt.

absque, iuxta, post, cum, ad,
אֶל · אֵת · אַחַר · אֵצֶל · בְּלֹא ·

inter, propter, pro, propter,
בִּגְלַל · בְּעַד · בִּלְעֲדֵי vel בַּעֲבוּר · בֵּין ·

contra, è regione, ante, extra, vltra,
הָלְאָה · חוּץ · לִפְנֵי · לְעֻמַּת ·

coram, a,ab, præter, propter, secundum,
לְפִי · לְמַעַן · לְבַד · מִן · נֶגֶד ·

pro,sub, cum, trans, super, circa, è regione,
נֹכַח · סָבִיב · עַל · עֵבֶר · עִם · תַּחַת:

Ex

Ex quibus prępositionibus nullæ sunt, quæ non recipiant affixa more nominum & verborum, exceptis sex, videlicet:

כְּלֹא · הָלְאָה · חוּץ · לִפְנֵי ·
נֹכַח · עֵבֶר :

Quomodo autem puncta mutentur in præpositionibus ratione affixorum, satis diligenter in dictionarijs explicatur. Illud tamen non videtur omittendum, אֶל & עַל recipere affixa more pluralium nominum, idest, addendo jod post lamed, & præterea אֶל cum affixis omnibus mutare ∵ in ‥, pręterquam cum affixis, הֶם · הֶן · כֶם · כֶן: cum quibus mutat ∵ in ֱ, vt אֲלֵיכֶם אֵלָיו. Porro prępositio עַל cum affixis · הֶם · הֶן · כֶם · כֶן mutat in ֲ, cum alijs autem omnibus in kamèts, vt עָלָיו · עֲלֵיכֶם :

De Coniunctione.

Coniunctiones numerantur omnino septem. Copulatiua ו &, גַּם etiam,

etiam, אַף quoque. Disiunctiua אוֹ vel, aut. Continuatiua אַךְ veruntamen, tamen. Causalis אִם si · לוּלֵי nisi. Rationalis כִּי quoniam. לְמַעַן vt. יַעַן , עֵקֶב propterea, אֲשֶׁר quod, quia.

De Interiectione.

INteriectiones sunt quinque. Dolentis. Vę אוֹי. הוֹ. הוֹי· אֲבוֹי. אִי. הִי: הָהּ heu, אֲהָהּ · אָהּ ah.
Gaudentis, הֶאָח euge.
Exclamantis, הוֹי ò.
Admirantis, אֵיכָה · אֵיךְ quomodo.
Blandientis, נָא · אָנָּא · אָנָּה.

DE SYNTAXI.
Cap. II.

MVlta, quę ad Syntaxim pertinent, in Institutionum decursu explicata sunt. Repetemus hoc in loco pręcipua quędam, et addemus aliqua: reliqua ex lectione scripturarum facile

facile percipientur. Reducimus autem omnia ād quatuor capita, Ad constructionem Nominis, Verbi, Relatiui, Seruilium.

Principio autem sciendum, frequenter apud Hebræos, partes orationis, numeros, personas, modos, tempora, genera, et casus inter se, commutari. Porrò nomen, vel iungitur verbo, vel alteri nomini.

I. Nomen, et verbum in genere, numero, et persona conuenire debent. Sępe tamen nomen generis masculini iungitur verbo generis fœminini, vt dictum est in hoc lib. par. 2. cap. 1. §.4. et contra nomen generis fœminini interdum iungitur verbo masculino, vt Cant. 2.7. תְּעִירוּ suscitetis, iungitur cum בְּנוֹת filię. Inuenitur etiam sepe nomen numeri singularis cum verbo numeri pluralis, vt Hag.2. v.8. וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל הַגּוֹיִם, et venient desiderium omnium gentium, et contra, Gen.1. v.14. יְהִי מְאוֹרֹות, Sit luminaria. Solet hoc fieri quando nomen singularis numeri regit nomen numeri pluralis, et contra; tunc enim verbum conuenit

uenit in numero cum posteriore nomine, etiamsi in obliquo sit, vt Iob. 15. v. 20. וּמִסְפַּר שָׁנִים נִצְפְּנוּ Numerus annorum reconditi sunt. Eccl. זְבוּבֵי מָוֶת יַבְאִישׁ יַבִּיעַ שֶׁמֶן Muscę mortis perdit suauitatem vnguenti. Solet etiam id fieri, quando nomen pluralis numeri distributiue exponi potest, vt Gen. 49. v. 22. בָּנוֹת צָעֲדָה Filię discurrit, idest, vnaquęque filiarum discurrit. Sumitur sępe nomen plurale pro singulari, vt diximus par. 2. cap. 2. Quare verbum iunctum tali nomini solet esse singulare.

II. Nomen iunctum nomini, aut est substantiuum iunctum adiectiuo, aut alteri substantiuo. Adiectiuum, et substantiuum in genere, numero, et casu ordinarie consentiunt. Interdum tamen inuenitur adiectiuum generis masculini cum substantiuo generis fœminini; et adiectiuum numeri singularis cũ substantiuo numeri pluralis, vt Esa. 19. v. 4. אֲדֹנִים קָשֶׁה dominorum duri, pro, durorum. Quando autem adiectiuum cum substantiuo non concordat in casu; sed adiectiuum in Nominatiuo, substantiuum in Genitiuo

eſt; exponi debet adiectiuum per ſuperlatiuum, vel comparatiuum, vt 1. Reg. 21. v. 7. אַדִּיר הָרֹעִים Potentiſſimus paſtorum, Iſa. 29. v. ij. חַכְמֵי יֹעֲצֵי Sapientiſſimi conſiliariorum, vel ſapientiores conſiliariorum. Adiectiua quoque, quæ apud Latinos ablatiuum regunt, apud Hebręos regũt genitiuũ, vt Ioel 2. v. 5. עֱרוּךְ מִלְחָמָה Inſtructus pręlij, ideſt pręlio, & in pſ. 24. 4. Mundus manuum, & cordis, pro manibus, & cordẽ.

III. Nomen ſubſtantiuum quando iungitur ſubſtantiuo, ordinarie vnum nominatiui, alterum Genitiui eſt caſus, vt Eccl. 1. v. 1. דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן דָּוִד verba Eccleſiaſtæ filij Dauid.

Solet etiam ſubſtantiuum habere formã regiminis genitiui, etiam non ſequentẽ genitiuo, ſed litteris ſeruilibus שׁבלם, vt Eccleſ. ij. v. 4. מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל locus, quo cadet. 2. Reg. c. 1. v. 21. הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ Montes in Gelboe, &c. Idem iudicium de particulis his litteris significationẽ respondẽtibus, vt אֲשֶׁר, אֵת & ſimilibus.

Frequentiſſime Genitiuus nominis ſub-

ſtantiui,

ſtantiui, pręſertim fœminini, ponitur pro adiectiuo, vt Exod. 3. v. 5. אַדְמַת קֹדֶשׁ Terra ſanctitatis, ideſt, ſancta. Ioſ. 5.3. חַרְבוֹת צֻרִים gladij lapidum, ideſt lapidei.

Vide Salm. proleg. 14. formula 3.

Sæpe duo ſynonyma coniunguntur, alterum in forma regiminis, alterum regitur, vt pſal. 16. 5. Dominus מְנָת-חֶלְקִי pars portionis meæ. Gen. 13. 16. & ponā ſemen tuum כַּעֲפַר הָאָרֶץ ſicut puluerem terrę. Ita dicitur, pluuia imbris, lutum cęni, terra pulueris.

Sępe duplex regimen continuatur, vt Iob 20. 17. Non videt נַהֲרֵי נַחֲלֵי דְבַשׁ flumina torrentes mellis. quod videtur fieri breuitatis cauſa, ne bis repetatur genitiuus idem, & fluuios mellis, torrentes mellis.

Interdum ponitur regimen, & genitiuus ſubticetur, vt Eſa. 51. 21. וּשְׁכֻרַת וְלֹא מִיָּיִן & ebria, & non à vino, ideſt ebria anguſtijs, vel dolore. Interdum cōtra, Ponitur genitiuus, & regimen ſubintelligitur, vt Daniel. 9. 23. Quia חֲמוּדוֹת, ſubintelligitur אִישׁ vir deſideriorum es. Pſ. 109. 2.

Quia os impij, & os מִרְמָה (viri) doli; ideſt doloſi.
Verbalia actionem ſignificantia nonnunquam caſum ſuorum verborũ admittunt, vt: כְּאַהֲבַת יְהֹוָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ſecundum amorem Domini filios Iſrael, ideſt ſicut Dominus amat filios Iſrael.
IIII. De conſtructione numerorum dictũ eſt ſupra par. 2. cap. 6. Quid faciendum ſit quando per dualem numerum loquendum eſt pluraliter, diximus ibid. c. 2. §. 4.
V. Circa verbi cõſtructionem, præter ea, quę dicta ſunt in conſtructione Nominis, cum verbo, eą ſunt aduertenda.
Primo, Sępe apud Hebręos deſiderari verbum ſubſtantiuum, vt pſal. 34. v. 8. רְאוּ כִּי טוֹב יְהֹוָה videte, quoniam bonus eſt dominus.
Secundo, Non rarò vſurpari tertiam perſonam verbi actiui in paſſiua ſignificatione, vt Gęn. 16. Propterea קָרָא vocatum eſt, nomen putei, puteus viuentis.
Tertio, Infinitiuum interdum capi pro pręterito, & perfecto, & imperfecto, vt apud Latinos: pro Participio, Imperati-

uo,Futuro,& pro Nomine,vt psal. 101.3. עֲשֹׂה facere declinationes odiui,pro opus declinationum. De aliorum temporum permutatione vide,quæ diximus p.3.c.4. Quarto, Futura plurimum Imperatiui, vel optatiui modi esse,Primo in precationibus, quales solent esse psalmi.Secundo in mādatis,& pręceptis, vt Non occides, idest Ne occidas.Tertio quando expressè imperatiuus præcessit; nam posteriora tempora, & Modi à præcedentibus concipiuntur, eorumq; rationem sequuntur. Quinto,Interdum verbo plurali subiungi relatiuum is,ea,id, numeri singularis.quę phrasis distributionē importat, vt Esa.8. 20. Si non dixerint iuxta verbum hoc, quòd non ei aurora,ideft quicumque non ita responderit, huic profectò nondum refulsit aurora.

Sexto, Significatio verbi, Habeo,effertur per verbum substantiuū הָיָה fuit,vt apud Latinos: est mihi liber. Sępe tamen hoc verbum omittitur וּלְשָׂרָה בֵּן, & Sarę filius, scilicet Erit.

Septimo, Verbis,quę voluntatem, vel facultatem significant, additur Infinitiuus,

seu Gerundiū cū ל, vt לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ Non volui accipere eam. לֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק Non potuit Ioseph continere se. Interdum tamen ל omittitur.

Octauo, Infinitiuus, augendę significationis gratia, sui verbi pręterito, aut futuro sępe pręponitur; imperatiuo vero postponitur, vt: רָאֹה רָאִיתִי videndo vidi, בֹּא יָבוֹא veniendo veniet, שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo.

VI. Relatiuum אֲשֶׁר cum sit vtriusque generis, ac numeri nec declinetur per casus, non potest non conuenire cum antecedente. Sed aduertendum est 1. Relatiuum interdum omitti, ac subintelligi, vt Esa.6. Et in manu eius calculus, forcipe tulit de altari, idest quem forcipe tulit. 2. Interdum omitti, ac subintelligi antecedens, vt Gen.44.1. וַיְצַו אֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ et pręcepit (ei, subintellige) qui super domum suam prępositus erat. 3. Interdum subiungi relatiuo pronomen, quod apud Gręcos, et Latinos superuacaneum videretur, vt Gen.1.ij. אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ cuius semen eius in ipso sit.

VII. Cir-

VII. Circa constructionem seruilium illud notandum, quod litterę משה וכלב sępe in contextu desiderantur, sicut et dictiones aliæ; quę sunt ex orationis filo supplendę. Solent enim graues auctores supprimere, quæ ineptè scriptores non graues exprimunt.

ה Cum Numeris vario modo iungitur. Quando ponitur numerus iuxta numeratum, ה iungitur numerato, vt Iosue 2.4. et tulit mulier אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים duos viros. Gen. 41.20. et comederunt, etc. שֶׁבַע הַפָּרוֹת septem vaccas pulchras. Quando est coniunctio numeri ad numerum, ה modo in priori, modo in posteriori numero, modo cum quolibet numero, modo cum numerato ponitur.

DE POETICA:
Cap. III.

PRo intelligentia sacrarum Scripturarum, quam in primis hę nostrę Institutiones spectant, nihil iuuant quæ de Poetica hebraicę linguæ magistri scribunt. Sumuntur enim ex obseruatione Canticorum. quę à recentiori-

bus Hebræis ſcripta ſunt. Vetus Poetica Moſis, et Prophetarũ penitus ignoratur. Quare non putamus eſſe operæ prætium fuſiorem hoc in libro de hebraica Poetica tractationem texere. Legat alios, qui volet. Quia tamen Poeſis delectatione ſua incitamentum eſſe ſolet àd ſcribendũ: ſcriptio autem efficacitatem magnam habet ad linguarum peritiam animis inſerendam: vt nihil in hoc opere deſit eis, qui hoc etiam incitamento vti volent ad linguam hebraicam ediſcendam; de Poetica quoque dicemus quantum ſatis eſt.

Ex obſeruatione recentiorum Hebræorum, ad verſus ſcribendos hebraicos, qui quidem iucunditatem auribus afferant, ea ſunt præcepta præcipua.

I. Singulos verſus non debere magnum habere numerum ſyllabarum. Cum enim apud Hebræos omnes vocales pro longis habeantur, exceptis sheuà, et punctis raptis; non eſt admodum laborandum de ſyllabarum quantitate, ſed tantum de numero, ne tam magnus ſit, vt verſus in longum ductus reddatur auribus inſuauis. Non videtur facile protrahendus vltra ſyllabas vndecim.

II. Poſ-

II. Posse versum quemq; quatuor, quinque, sex, septem, octo, alio syllabarum numero constare.

III. Versum hebraicum vtramque scriptionis formam admittere & liberam, seù rhythmo solutam, et vinctam rhythmo.

IIII. Carmen, siue scriptionem integram, et singulas strophas posse et vno, et pluribus versuum generibus constare: vt et in latinis odis cernimus apud Horatium, et in italicis apud Petrarcham, & alios.

V. Carmen rhythmicum posse varium esse. vel singulis strophis eodem rhythmo. vel in eadem stropha quatuor versuum, primo, et secundo versu eodem rhythmo; tertio, et quarto alio rhythmo: aut primo, et quarto vno; secundo, et tertio alio rhythmo, seu terminatione: aut tribus primis eadem, quarto alia terminatione. vel in eadem stropha trium versuum, primo, et secundo versu consentientibus, tertio discrepante: aut consentiente primo cum tertio, secundo discrepante. vel in eadem stropha duorum versuum, vtroque versu eodem rhythmo. vel vna stropha alteri strophæ vario mo-

do ſuis verſibus reſpondente. vel alia ratione.

V I. Rhythmum, ſiue terminationem ſimiliter cadentem, poſſe vel ſecundum vnam tantum vltimam litteram cum alterius verſus terminatione conſentire, vt hæ duæ dictiones ſibi reſpondent *a amàr dibbèr*. vel ſecundum vltimam litteram, et vltimum punctum, vt *b amàr shabhàr*. vel ſecundum vltimam ſyllabam; qui modus terminationis iucundiſſimus eſt, vt *c amàru shàru*.

a אָמַר דִּבֵּר

b אָמַר שָׁבַר

c אָמָרוּ שָׁרוּ

Quamquam hęc præcepta ex latinorum, ac vulgarium noſtrorum carminum pręceptis, ac exemplis facile intelliguntur: ad maiorem tamen facilitatem aliquot hebraicorum verſuum exempla ſubijciamus.

Exem-

Exemplum carminis soluti septem syllabarum.

æterni Solis In ortu

בְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלָם

nocte in media qui

אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה

alter plusquam Sol splenduit

נָגַהּ מִשֶּׁמֶשׁ אַחֵר

meridiei in medio

בְּתוֹךְ הַצָּהֳרַיִם׃

Similes hi versiculi sunt versiculis adonicis Græcis, ac Latinis, vt his Grecis in puerum Iesum.

Πρῶτον τεὸν τὸ δάκρυ	Prima tua lachryma
Ἐξ ὀμμάτων καταῤῥοῦν	Ex oculis defluens
Ἔτυψε τοὐμὸν ἦτορ.	Percussit meum cor.

Exemplum carminis soluti sex-syllabarum.

dilectus meus	myrrhæ	Fasciculus
דּוֹדִי	הַמֹּר	צְרוֹר
commorabitur.	vbera mea	Ergo inter
יָלִין׃	שָׁדַי	וּבֵין

Exemplum carminis rhythmici. Elias Cant. 5.

אַחֲוֶה אֶת-דֵּעִי Indicabo scientiam meam
בְּשֵׁם הָאֵל רוֹעִי In nomine Domini pascētis me:
וְהוּא יִתֵּן יִשְׁעִי Et ipsa dabit auxilium mihi
לְיַשֵּׁר מַעְגָּלִים׃ Ad dirigendas semitas.

Finis Libri Secundi.

Psalmus Alphabeticus, trigesimus tertius, secundum Hebræos trigesimus quartus.

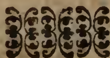
מזמור לד

לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ
וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ׃

א אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד
תְּהִלָּתוֹ בְּפִי׃
בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ
עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ׃
גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו׃
דָּרַשְׁתִּי אֶת־יְהוָה וְעָנָנִי וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי׃
הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל־יֶחְפָּרוּ׃
זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ׃
חֹנֶה מַלְאַךְ־יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם׃
טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה־בּוֹ׃
יְראוּ אֶת־יְהוָה קְדֹשָׁיו כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃
כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא־יַחְסְרוּ
כָל־טוֹב׃

לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם׃
מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב׃
נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה׃
סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃
עֵינֵי יְהוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם׃
פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃
צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָם הִצִּילָם׃
קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב וְאֶת־דַּכְּאֵי־רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃
רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְהוָה׃
שֹׁמֵר כָּל־עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה׃
תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ׃
פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ
כָּל־הַחֹסִים בּוֹ׃

EXERCITATIO GRAMMATICA IN PSALMVM XXXIII.

Secundum Hebræos XXXIIII.

AVCTORE ROBERTO BELLARMINO SOCIETATIS IESV S.R.E. Cardinali.

א

Versus I.

ſemper tempore omni in Dominum Benedicam

אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד

tamid bbeth becbol Adonai eth Auarechà

in ore meo. laus eius.

תְּהִלָּתוֹ בְּפִי׃

bbephi. tehillathò

(אֲבָרְכָה) BEnedicam. Eſt prima perſona ſingularis futuri à verbo a barèch in coniugatione Piel. Itaque prima littera b Aleph eſt formatiua primæ perſonæ futuri, vide in Grãmatica pag. 108. Deberet autem hæc littera habere ſub ſe sheua ſimplex: id enim requirit coniugatio Piel: tamen habet sheuà compoſitum, quia litteræ gutturales, qualis eſt Aleph, non patiuntur ſub ſe initio dictionis sheuà ſimplex, vide pag. 128. Secunda littera c Beth, eſt prima radicalis, & habet ſub ſe kamèts, non pathahh,

a בֵּרֵךְ
b א
c ב

thâhh, vt coniugatio Piël requir... et; quia sequens littera deberet habere dagnèsh forte, quod est signum coniugationis Piël, cuius tamen non est capax; & proptereà suppletur per longam vocalem præcedentem. vide pag. 221. Linea, quæ sequitur post kamèts, est accētus rhetoricus, qui dicitur Metheg, cuius officium est retinere syllabam, sine quo illud Kamèts non esset kamèts, sed kamèts bhatuph. vide pag. 20. & 172.

ר d Tertia littera quæ est d *Resh*, est secunda radicalis, & deberet habere sub se punctum tserè, sed habet sheuá

ה e mobile propter e *He* super additum in fine, de quo

כ f mox dicemus. Quarta littera, quæ est f *Kaph*, est vltima radicalis, & habet sub se kamèts propter sequentem litteram; nam alioqui sheuá quiescens habere

אֲבָרֵךְ g deberet hoc modo g *abbarècb*. Vltima littera est paragogica, ornatus gratia superaddita, vide pag. 121.

[אֶת־] Est articulus accusatiui casus, vide pag 30. Linea sequens, est accentus rhetoricus, qui dicitur Makkaph, & coniungit vnam dictionem cum altera, vide pag. 173. & prætereà puncta longa mutat

אֵת h in breuia, h vt hoc loco tserè in segòl sub voce eth. pag. 144.

אֶת

[יְהוָה] Nomen est proprium Dei, cuius radix est i *haiá*, quod verbum significat esse.

הָיָה i Itaque prima littera, quæ est Iod, est formatiua nominis proprij, vide pag. 84. Reliquæ tres litteræ radicem ipsam exprimunt. Nisi quod loco Iod quæ esse debuit secunda radicalis, ponitur vau. Sunt enim hæ litteræ permutabiles, pag. 121. Sanè pronunciatio huius nominis vera, atq; germana ignota est: & idcircò qui primi puncta vocalia repererunt, cum huius vocabuli sonum proprium ignorarent, puncta ei aliena, idest, no-

אֲדֹנָי k minis k *Adonài* subiecerunt, nimirum vt vbi hoc no-

יְהוָה l men l *Iehouà* inueniremus, per aliud nomen Dei sonum eius efferremus. Neque nos mouere debet, quod

אֲדֹנָי m in voce m *Adonài* primum punctum est sheuá compositum, in voce autem n *Iehouà* simplex. Id enim

יְהוָה n ex eo accidit, quod nec Aleph initio dictionis sheuá simplex ferre possit, cum sit gutturalis littera: nec jod

sheuá

sheuà compositum sub se vnquam habere soleat. Quod verò alioqui puncta nominis o *Iehouà* sint ipsa puncta nominis p *Adonài*, & Adonai legendum sit, non Iehouà, cum occurrit nomen Dei q *Iehouà*, quatuor rationibus ostendi potest. Primo quia vbicunque simul occurrunt hęc duo nomina, ne cogamur bis dicere Adonai, ipsi nomini r *Iehouà* puncta subijciciuntur nominis s *Elohìm*, vt initio Abdiæ Prophetæ, t *Co-amar Adonài Iehouì*; & in fine Habacuc u *Iehouì Adonài hheli*. Secundo, quia si præcedat hoc nomen littera seruilis Beth, vel Kaph, vel Lamedh, aut vau, non scribitur x *Bihouà* y *Kihouà* z *Lihouà* a *Vihouà*, vt secundum regulas scribendum esset si Iehoua pronunciaremus; sed *Bahouà*, c *Kahouà* d *Labouà* e *Vabouà*, vt nomen ipsum Adonai requirit. vide pag. 139. 140. Tertio, quia post f *Iehouà* litteræ g *Begàd* h *Cephàth* recipiunt daghèsh lene, vt in hoc ipso primo versu psalmi perspicuum est: at hoc non posset fieri, si legeremus Iehoua, & non Adonai. Siquidē vltima littera vocis Iehouà est Hè quiescens, vltima verò vocis Adonai est Iod mobile. Litteræ autem illæ Begad Cephath initio dictionis semper habent daghèsh lene, nisi præcedat immediatè littera quiescēs, vide pag. 132. §. 6. Cur denique Prouerb. 16 scribitur i *Mehouà*, nisi, quia in pronunciatione huius vocis post Mem sequitur Aleph, quæ littera non est capax daghèsh, & ideo verti debet hhirik in tserè sub littera Mem, vide pag. 137. Neque vero Rabbini punctorum inuentores primi sunt, qui nomen Dei K *Iehouà* per l Adonài efferre cœperunt. Siquidem D. Hieronymus istis Rabbinis antiquior Exod. c. 6. ver. 3. ita vertit illa Hebraica verba m *Vmihi Iehoua lo nodhabbhti labèm*. Et nomen meum Adonai non indicaui eis. Origenes quoq; D. Hieronymo vetustior in tetraplis, atque exaplis suis in ea columna, in qua voces Hebraicas Græcis litteris descripsit, vbique pro יהוה ἀδωνάι posuisse fertur. Ipsi etiam lxx. vetustissimi Interpretes semper nomen n *Iehoua* per κύριος reddiderunt, quod Latine Domi-

o יְהֹוָה
p אֲדֹנָי
q יְהֹוָה
r יְהֹוִה
s אֱלֹהִים
t כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה
u יֱהֹוִה אֲדֹנָי חֵילִי׃
x בִּיהֹוָה
y כִּיהֹוָה
z לִיהֹוָה
a וִיהֹוָה
b בַּיהֹוָה
c כַּיהֹוָה
d לַיהֹוָה
e וַיהֹוָה
f יְהֹוָה
g בגד
h כפת
i מֵיהֹוָה

יְהֹוָה k nus, Hebraice o *Adonai* dicitur. & quod est omnium maximum, Christus, & Apostoli cum sępè ex testamento veteri proferant testimonia, in quibus hoc nomen continetur; nunquam tamen Iehoua dixerunt, semper Dominus. cum tamen alia nomina propria suis vocibus expresserint, vt Adam, Noe, Abraham, Euam, Saram, Mariam. Denique apud veteres omnes inauditum fuit semper nomen Iehoua: & licet aliqui nomen p *Iehoua* per Iaho, vt Clemens Alexand. lib. 5. strom. Macrobius l. 1. Saturna. cap. 18. & Diodorus Siculus lib. 1. Bibliothecæ: aliqui per Iaue, aut Iah, vt Theodor. q. 15. in Exodû, exprimi posse crediderunt: plures tamen hoc nomen τετραγράμματον, & ἄῤῥητον, atque ἀνεκφώνητον vocauerunt. vide Origen. homil. 14. in lib. Numer. Euseb. l. 11. de præpar. Euang. cap. 8. Greg. Nazianz. oratione 4. de Theologia. Theodoret. q. 15. in Exod. Hierony. epist. 136. ad Marcellam, & in cap. 16. Ezech. Non displicet tamen eorum coniectura, qui nomen hoc nihil aliud esse credunt, quam tertiam personam futuri verbi substantiui, & hunc in modum scribi, & efferri debere q *ybiè* quod significat, Erit, siue Erat, siue Est; quod propriè Deo soli cōuenire docemur Exod. 3.

אֲדֹנָי l

וּמֹשֶׁה m

יְהֹוָה

לֹא

נוֹדַעְתִּי

לָהֶם׃

יהוה n

אדני o

יהוה p

יִהְיֶה q

[בְּכָל] in omni. Littera r Beth cum sheuà mobili deseruit loco pręppositionis, in, pag. 109. & 140 vox autem ſ *kol-* est nomen indeclinabile; significatq; omne, totum, vniuersum, in quolibet genere, numero, & casu Deriuatur per detractionē vnius litteræ à verbo t *Kalal*, quod perficere significat, pag. 185. lin. vlt. & si quidem non sequatur accentus makkaph, vt hoc loco, scribitur per hhòlem u *kol*, pag. 144.

בְּ r

כָּל־ ſ

כָּלַל t

כּוֹל u

[עֵת] tempore. Nomen est deriuatiuum formatum per detractionem à radice x *hhhauath*, quod est iuuertere; quia tempus videlicet omnia mutat, & inuertit. Sed fortasse verius diceremus radicem eius esse y *hhhathath*, quod verbum non est amplius in vsu. Nam in plurali z *hhheth* facit a *hhhittim* vbi punctum daghèsh indicat defectū alterius tau radicalis, pag. 134.

עָוַת x

עָתַת y

עֵת z

עִתִּים a

porro

Porro furcula inuersa, quæ subiecta est huic voci b bhbeth, est accentus distinguens mediam periodum, diciturque athnahh, vide pag. 168. b עֵת

[תָּמִיד] semper. Aduerbium temporis est, significatq; quotidie, sēper, iugiter, pag 166. Est etiam nomen significans quotidianum, continuū, iuge.

[תְּהִלָּתוֹ] laus eius. Nomen est fœmininum cū pronomine affixo tertiæ personæ. Radix est c halal laudare, inde fit nomen. d tehilla laus, vbi tau est littera formatiua nominis, pag. 184. littera He, & Lamed sunt prima, & tertia radicalis; secunda radicalis deest, sed loco eius est daghèsh forte in tertia. Postrema littera he cum præcedente kamèts est signum generis fœminini, pag. 28. & 111. in regimine genitiui vertitur he in tau, & pro e tehilla dicitur f tehillath pag. 31. addito autem pronomine affixo redit Kamets, & fit g tehillathò laus eius, vide pag. 150.

c הָלַל d תְּהִלָּה e תְּהִלָּה f תְּהִלַּת g תְּהִלָּתוֹ

[בְּפִי] in ore meo. Littera Beth est præpositio, in, vt supra diximus, & caret daghesh leni propter præcedentem litteram quiescentem. vox autem h phi est nomen cum affixo pronomine primæ personæ. Radix est i Pè os, & tam in regimine simplici, quam cum affixo primæ personæ facit K Pi in plurali l Pim ora, pag. 148. linea subiecta huic voci m Pi est accentus distinguens integram periodum, diciturq; soph pasuk pag. 166. 168.

h פִּי i פֶּה k פִּי l פִּים m פִּי

ב

Versus II.

audient	mea anima	laudabitur	In Domino
יִשְׁמְעוּ	נַפְשִׁי	תִּתְהַלֵּל	בַּיהוָה
ĭshmehhhù	*naphshì*	*tithhallèl*	*Badonai*

lætabuntur. &	mansueti.
וְיִשְׂמָחוּ׃	עֲנָוִים
ĭsmàhhu. ve	*hhhanauìm*

[בַּיהוָה] IN Domino. Littera Beth seruit loco
n יהוה׃ præpositionis, in. n *Iehoua* est nomen
Dei, de quo supra diximus.

o הָלַל [תִּתְהַלֵּל] laudabitur. Est tertia persona futuri generis fęminini, verbi o *halal* in coniugatione Hithpael, vide pag. 228. Quia vero verba in coniugatione Hithpael significant actionem eiusdem
p תִּתְהַלֵּל in seipsum, ideo p *titbhallèl* significat, laudabitur anima à seipsa, sed in domino, non in seipsa, idest, laudando
q נֶפֶשׁ dominum, seipsam quodammodo laudabit, cum laus domini in seruos etiam redundet. Nisi magis placeat,
r נַפְשִׁי hic laudari accipi pro lætari, & gloriari.

s שָׁמַע [נַפְשִׁי] anima mea. Nomen est fœmininum cum affixo pronomine primæ personæ.
t לָמַד Radix est ipsum nomen q *nèpbesh* anima, & cum affixo r *naphshi* anima mea. De ista punctorum muta-
u יִלְמְדוּ tione, vide pag. 82. & 145.

x שָׁמַע [יִשְׁמְעוּ] audient. Tertia persona est futuri, numeri multitudinis verbi s *shamahbb* in
y יִשְׁמְעוּ coniugatione Kal, sicut enim à t *lamadh*, fit u *ÿlmedù* ita à x *shamahbb* audiuit, fit y *ÿshmehbbù* audient, pag. 56. Quia tamen Hebræi carent Imperatiuo tertię personæ, & pro eo vsurpant futurum: idcircò noster Interpres rectè vertit, audiant.

z עָנָה [עֲנָוִים] mansueti. Nomen est masculinum numeri multitudinis. Radix est z *bbbana*
a עָנָו quod verbum significat respondere, humilem, pauperem, mitem esse. Inde fit nomen a *bbbanàu* mitis,
b עֲנָוִים mansuetus, humilis, vbi vau est loco Hè vltimæ radi-
c דָּבָר calis, in plurali b *bbbanauìm* sicut à c *dabbàr* fit
d דְּבָרִים d *debbarìm* nisi quod sub prima littera vocis e *bbanauìm* est sheuá compositum, quia aijn est littera gutturalis. De formatione pluralis numeri à singulari, vi-
e עֲנָוִים de pag. 29.

f יִשְׂמְחוּ [וְיִשְׂמָחוּ׃] lætentur. Littera vau est seruilis, significatq; hoc loco, Et, pag. 111.
g שָׂמַח vox autem f *ÿsmàbbu* est tertia persona pluralis futuri verbi g *samàbb* in coniugatione Kal. Debuit

autem

autem secundum regulam scribi h *ÿsmebbù* sicut i *ÿsh-* h יִשְׂמְחוּ
mebbou, tamen propter accentum soph pasuk, qui in-
dicat finem periodi, mutatum est sheuà secundæ radi- i יִשְׁמְעוּ
calis in Kamets. Hoc etiam loco pro futuro lætabuntur, recte vertit Interpres per modum imperandi, læ-
tentur, quod careat Hebræi tertia persona imperatiui.

ג

Versus III.

exaltemus, &	mecum	Dominum	magnificate
וּנְרוֹמְמָה	אִתִּי	לַיהֹוָה	גַּדְּלוּ
unromemà	*itti*	*ladonài*	*Gaddelù*

pariter.	eius nomen
יַחְדָּו׃	שְׁמוֹ
iabbdàu.	*shemò*

[גַּדְּלוּ] magnificate. Est secunda persona numeri multitudinis, modi imperatiui, verbi k *ga-* k גָּדַל
dhàl in coniugatione Piel. Itaque l *gadbal* signifi- l גָּדַל
cat magnus fuit, in Piel m *giddèl* magnificauit, in m גִּדֵּל
imperatiuo n *gaddelù* magnificate, sicut o *lammedù* n גַּדְּלוּ
pag 220. o לַמְּדוּ

[לַיהֹוָה] Dominum. Littera lamed est seruilis, deseruitq; hoc loco pro articulo accusatiui casus, vide pag. 109 De יהוה dictum est.

[אִתִּי] Mecum. Præpositio est cum affixo pronomine primæ personæ. Nam p *etb* est præ- p אֵת
positio, cum, pag. 30. & 269. & recipit affixa more nominum.

[וּנְרוֹמְמָה] Et exaltemus. Littera vau seruilis est, significans, &, habet autem punctum in ventre loco sheuà propter aliud sheuà sequens,
pag. 139. Vox q *neromemà* est prima persona pluralis q נְרוֹמְמָה

r רים futuri in Piel à verbo r *rum* cum ſuperaddito Hè pa-
ſ רום ragogico. Radix ergo eſt ſ *rum* quod eſt verbum ex quieſcentibus Aijn vau, & ſignificat exaltare. In Piel,
t רוֹמֵם ſiue Poel facit t *romem* exaltauit, in futuro u *aromèm, leromèm, teromèm, neromèm*, addito autẽ Hè pa-
u אֲרוֹמֵם ragogico fit x *neromemà* exaltabimus, vel exaltemus
יְרוֹמֵם de more Hebræorum, qui per futurum exprimunt
תְּרוֹמֵם etiam imperatiuum.
נְרוֹמֵם
x נְרוֹמְמָה
y שֵׁם
z שְׁמוֹ

[שְׁמוֹ] Nomen eius. Nomen cum affixo tertiæ perſonæ. Radix eſt y *ſhem*, & cum affixo z *ſhemò* nomen eius, vide pag. 148.

a יַחַד
b יַחַד
c יַחְדָּו

[יַחְדָּו] Pariter. Aduerbium à radice a *iabbad* quod verbum ſignificat vnire. Inde enim fit aduerbium b *iàbbad*, & c *iabbdàu* pariter, ſimul, vide pag. 268.

ד

Verſus IV.

Omnibus ex & me audiuit & dominum Quæſiui

וּמִכָּל־ וְעָנָנִי אֶת־יְהוָה דָּרַשְׁתִּי

vmiccòl vebbbandni Adonài etb Daràsbt

me liberauit meis pauoribus.

הִצִּילָנִי: מְגוּרוֹתַי

bizzilàni megurotbài

d דָּרַשׁ
e עָנָה

[דָּרַשְׁתִּי] Quæſiui. Prima perſona ſingularis, præteriti verbi d *daràsb* in coniugatione kal, ſicut lamadthi, vide pag. 47.

[וְעָנָנִי] Et audiuit me. Tertia perſona ſingularis præteriti verbi e *bbbanà* audiuit, reſpondit, in coniugatione *kal*, cum affixo primæ perſonæ. Siquidem tertia radicalis ad præſen-

tiam

tiam affixorum excidere lo et. Itaque à f *hhhanà* addito g *ni* quod est affixum primæ personæ, & remota littera He fit h *hhhanàni* audiuit me, siue respondit mihi, pag.88.

f עָנָה
g נִי
h עָנָנִי

[וּמִכָּל] Et ex omnibus. littera vau seruilis est, significans, Et; habet autem punctum in ventre loco sheua propter sequentem litteram labialem, vide pag. 139. Sequens particula i *mi* est præpositio k *min* quæ significat, ex, ab, de; sed euphoniæ causa vbique perdit litteram Nun, & loco eius infigit daghesh in seq. pag. 134. & 137. De voce l *col.* dictum est versu primo.

i מִ
k מִן
l כָּל־

[מִגּוּרוֹתַי] pauoribus meis. Nomen est fœmininum numeri pluralis cum affixo primæ personæ. Radix est, m *gur*, quod verbum significat peregrinari, & pauere. Inde fit nomen masculinum n *magbòr* siue o *magbùr* pauor, vbi littera Mem est formatiua nominis, vide pag. 114. & 184. Ab hoc masculino p *magbùr* fit fœmininum q *megburà* pag. 28. in plurali r *megburòth* pauores, pag. 29. & cum affixo f *megburothài* pauores mei, pag. 38.

m גּוּר
n מָגוֹר
o מָגוּר
p מָגוּר
q מְגוּרָה
r מְגוּרוֹת
f מְגוּרוֹתַי

[הִצִּילָנִי׃] liberauit me. Præteriti persona tertia singularis verbi t *natsàl* in coniugatione Hiphil cum affixo primæ personæ. Itaque à u *natsàl* quod est verbum ex defectiuis Pe Nun, fit in Hiphil x *hitstsil* liberauit. vide pag. 63. & cum affixo הִצִּילָנִי liberauit me pag. 88. sub littera Lamed est kamets pro pàthahh, si quidem ante affixum primæ personæ in verbis ponitur pathahh, vide pag. 88. tamen propter accentum soph pasuk vertitur hoc loco pathahh in kamets, vide pag. 143

t נָצַל
u נָצַל
x הִצִּיל

ה

Versus V.

sunt illustrati &	eum ad	aspexerunt
וְנָהָרוּ·	אֵלָיו	הִבִּיטוּ·
venabàru	*elàu*	*Hibbitu*
confundentur.	non	eorum facies &
יֶחְפָּרוּ׃	אַל	וּפְנֵיהֶם
iehhpàru	*al*	*vphnehèm*

[הִבִּיטוּ·] Aspexerunt. Tertia persona pluralis præteriti verbi a *nabbàt* in Hiphìl; verbum b *nabbàt* ex defectiuis Pe Nun, in Hiphil facit c *hibbit* aspexit. Inde d *hibbitu* aspexerunt, pag. 49. & 63. Sciendum est D. Hieronymum, & lxx. Interpretes non legisse e *hibbitu*, sed f *habbitu* in Imperatiuo, & ideo vertisse, accedite, videlicet oculis, idest respicite.

[אֵלָיו] Ad eum. Præpositio cum affixo. Radix videtur esse g *alà*. inde fit præpositio h *el* ad, & scribitur cum segòl, vt distinguatur ab i *el* quod est vnum ex nominibus Dei. cum affixo personę mutat segòl in tserè, & additur jod post lamed, & fit אֵלָיו ad eum, vide pag. 270.

[וְנָהָרוּ·] Et illuminati sũt. Tertia psona pluralis verbi k *nabàr*, quod in Kal significat confluere, & illuminare: in tertia persona plurali facit l *nabarù* vbi sub littera He est sheua cõpositum, non simplex de more aliorum verborũ; quia He littera gutturalis est, & propterea non patitur sub se sheuà simplex, vide pag. 128. Hoc autem loco propter accentum distinctiuum, non est etiam sheuà cõpositum

a נָבַט
b נָבַט
c הִבִּיט
d הִבִּיטוּ
e הִבִּיטוּ
f הַבִּיטוּ
g אָלָה
h אֶל
i אֵל
k נָהַר
l נָהֲרוּ

positum, sed Kamèts, vide pag. 143. Porro D. Hieron. qui vertit confluite, & lxx. Interpretes, qui verterunt illuminamini, non legerunt m *nabàru* sed in imperatiuo n *nabarù*.

(וּפְנֵיהֶם) & facies eorum. Littera vau habet punctum in ventre loco sheua, quia pręcedit litteram labialem, nimirum Pe, vide pag. 139. illud autem o *penehèm* nomen est plurale cum affixo. radix est p *panà* aspexit; inde fit nomen q *panìm* facies, & solum inuenitur in numero plurali. in regimine facit r *penè* & cum affixo s *penehèm* facies eorum, pag. 38. Est autem obseruandum D. Hieronymum, & lxx. qui verterunt, facies vestræ. non legisse t *penehèm*, sed u *penechèm*.

[אַל] non. Aduerbium negandi, sicut etiam לֹא, vide pag. 267.

[יֶחְפָּרוּ:] Confundentur. Tertia persona pluralis futuri Kal à verbo x *hhaphàr* quod est erubescere, & confundi. Habet autem sub littera Iod punctum segòl propter sequentem gutturalem; & sub littera Hheth habet sheuà simplex pro composito ad pronunciationis decorem. vide pag. 129. denique sub littera Pe habet Kamets pro sheua propter accentum distinctiuum, vide pag. 143.

m נָהֲרוּ
n נַהֲרוּ:
o פְּנֵיהֶם
p פָּנָה
q פָּנִים
r פְּנֵי
s פְּנֵיהֶם
t פְּנֵיהֶם
u פְּנֵיכֶם:
x חָפַר

ז

Versus VI.

audiuit	dominus &	clamauit	pauper	Iste
שָׁמֵעַ	וַיהוָה	קָרָא	עָנִי	זֶה
shamèabhh	*vadonài*	*karà*	*hhhanì*	*ze*

eum. saluauit	eius angustijs	omnibus ex &
הוֹשִׁיעוֹ:	צָרוֹתָיו	וּמִכָּל-
hoscibhhò	*tsarothàu*	*umiccòl*

Iste,

[זֶה] Iste, Pronomen demonstratiuum, generis masculini, iste, hic. pag. 39.

עָנָה a — [עָנִי] pauper, à verbo a *hhhanà* quod est humilem, & pauperem esse, fit nomen
עָנִי b — b *hhhani* pauper, vbi Iod est loco Hê vltimæ radicalis.

[קָרָא] clamauit, est persona tertia singularis præteriti masculini generis, & proinde ipsa radix.

[שָׁמַע] audiuit, est etiam ipsa radix, dicimus enim שָׁמַע & שָׁמֵעַ pag. 211. Porrò pàthahh sub littera Ajin est additum propter pronunciationem litteræ Ajin pag. 21. & 131.

[וּמִכָּל־] vide supra versu 4.

צוּר c — [צָרוֹתָיו] Angustijs eius, à verbo c *tsur*, quod est
צָרָה d — angustijs afficere, fit nomen fœmininū
d *tsarà* angustia. In plurali e *tsaròth* angustiæ, cum
צָרוֹת e — affixo tertiæ personæ f *tsarothàu* angustiæ eius pag. 38.
צָרוֹתָיו f — [הוֹשִׁיעוֹ] saluauit eum. Radix est g *iashàhhh* vnde fit h *ièshahhh* salus. Inde fit
יָשַׁע g — verbum in Hiphil i *hoshìahhh* saluauit. vide quiescentia Pe Iod pag. 70. & 239. addito affixo fit k *ho-*
יֵשַׁע h — *shìhhhò* saluauit eum pag. 93. Inde est nomen l *Iebo-*
הוֹשִׁיעַ i — *shùahhh* Iesus. Nec enim scribi debet m *Iesbù*, vt
הוֹשִׁיעוֹ k — Iudæi per contemptum scribunt; nec etiā n *ièshuhhhà*
יְהוֹשֻׁעַ l — quod salutē, non saluatorē significat, sed o *tehoshùahhh*
יֵשׁוּ m — quod semper lxx. Interpretes verterunt Ἰησοῦς, vnde est latinum Iesus; & quod nomen fuit Iesu Naue, & Iesu Iosedech, qui typum gesserunt Saluatoris nostri;
יְשׁוּעָה n — & quod denique veram habet formam nominis proprij, & Saluatorem significat, cum Iod initio positum sit proprij nominis formatiuum, & reliquę litteræ sint
יְהוֹשֻׁעַ o — verbi p *hoshìahhh* quod est saluare.
הוֹשִׁיעַ p

ח

Versus VII.

circa	domini	angelus	Castrametatur
סָבִיב	יְהוָה	מַלְאַךְ	חֹנֶה
sauibb	*Adonài*	*malàch*	*Hbonè*

eos. eripuit &	eum timentes.
וַיְחַלְּצֵם׃	לִירֵאָיו
vaihballetsem	*lireàu*

[חוֹנֶה] Castrametatur. Participium presens à verbo q *bbanà* quod propriè significat castrametari. Sed quia carent Hebrei presenti tēpore, & pro eo vtuntur plerumque participio presenti, ideò r *bbonè* rectè vertitur, castrametatur, siue circundat more castrorum. vide inflexionem verborũ quiescentium lamed Hè pag. 75. q חָנָה r חוֹנֶה

[מַלְאַךְ] Angelus. Nomen est hemanticum deductum à verbo ſ *laàch* inusitato per additionem litterę Mem pag. 184. ſ לָאַךְ

[סָבִיב] Præpositio est, significatq; in circuitu, in gyro, circa, à verbo t *Sabbàbb* quod est circuire, vide præpositiones pag. 269. t סָבַב

[לִירֵאָיו] Timentes eum. Littera lamed est articulus, & habet hhirik loco duorum sheuaim, quorum vnum sub jod, alterum sub ipsum lamed esse debuisset. Eadem enim est ratio litterę lamed, & litterę vau quoad puncta subiecta, de quo vide pag. 139. & 140. Remota igitur littera lamed, sequens dictio integra est u *iereàu* quę quidem est participium generis masculini, numeri pluralis cum affixo, à verbo x *iarè* timuit. participiũ enim est etiã y *iarè* nec à preterito u יְרֵאָיו x יָרֵא y יָרֵא

יָרֵא z terito vllo modo differt. pag.211. porro z *iarè* timēs in plurali facit a *iarèim* timentes, iuxta regulas mu-
יְרֵאִים a tationis punctorū. pag.82.& 83. & cū affixo יְרֵאָיו timentes eum, pag.38.

[וַיְחַלְּצֵם] & eripuit eos, Littera vau est seruilis, vertitq; significationem futuri in præteritum, vide pag.112. 139. 140. vox autem
יְחַלְּצֵם b b *iebballetsèm* est persona tertia generis masculini, numeri singularis futuri in coniugatione Piel cum affi-
חָלַץ c xo tertię personę pluralis masculini generis. Radix est c *bhaldts* recessit: inde d *bbillèts* remouit, eripuit;
חִלֵּץ d inde in futuro e *iebballèts* eripiet, & cum affixo f *ie-*
יְחַלֵּץ e *bballetsèm* eripiet eos, & cum vau versiuo g *va-*
יְחַלְּצֵם f *ibballetsèm* & eripuit eos, uide de affixis uerborum in Piel pag.93.
וַיְחַלְּצֵם g Obseruandum est D. Hieronymum, & 70. Interpretes, qui uerterunt, & eripiet eos, non legisse uau cum
וִיחַלְּצֵם h pàtahh, sed cum hhirik, hoc modo h *vibballetsèm*, & eripiet eos.

ט

Versus VIII.

Dominus bonus quoniam videte & Gustate

טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה׃

Adonài *tobb* *ki* *vrù* *Tabbbamù*

eo in sperabit vir ille beatus

אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה־בּוֹ

bò *iebbsè* *baggbèbber* *asbrè*

טָעַם i [טַעֲמוּ] Gustate, à præterito i *tabbbàm* gustauit, fit in imperatiuo secunda persona pluralis.

lis, k *tahbhamù* guſtate, vbi pàthahh eſt ſub prima radicali pro sheuà, aut hhirik propter ſequentem gutturalem, vide pag. 215. — k טַעֲמוּ — l רָאָה

[רְאוּ] videte, à preterito l *raà* vidit, fit in imperatiuo m *reè* vide, & n *reù* videte, vide inflexionem verborum quieſcentium Lamed He, pag. 75. — m רְאֵה — n רְאוּ

[כִּי] Coniunctio eſt, ſignificatq; quoniam, quod, quia, & ſimilia, pag. 270.

[טוֹב] bonus, à verbo o *tubb* quod ſignificat bonum eſſe, fit nomen p *tobb* bonus. Sciendum eſt autem ſubintelligi verbum ſubſtantiuum, cũ dicitur, guſtate, & videte, quoniam bonus, dominus, pag. 276. — o טוּב — p טוֹב

[אַשְׁרֵי] beatus. A radice q *ashèr* fit verbum r *ashàr* beatificauit, & nomen ſ *ashrè* beatus, & beati. eſt enim vtriuſque numeri, licet formam prę ſeferat nominum numeri pluralis, & in regimine exiſtentium. — q אֵשֶׁר — r אִשַּׁר — ſ אַשְׁרֵי

[הַגֶּבֶר] ille vir. Littera He ſeruilis eſt vim habens pronominis demonſtratiui, more Gręcorum articulorum. Punctum eius ordinarium eſt pàthahh ſequente daghèsh, vide pag. 137. Nomen autem t *gèbber* fit à verbo u *gabbàr* quod eſt roborare; & ideo propriè ſignificat virum, qui etiã apud Latinos à viribus ſic appellatur. — t גֶּבֶר — u גָּבַר

[יֶחֱסֶה] ſperabit. Futuri tertia perſona ſingularis generis maſculini à verbo x *hhasà* ſperauit, vide inflexionem verborum quieſcentium Lamed He, pag. 75. cur autem ſub littera Iod ſit ·.·, & ſub hheth ſit sheuà, vide pag. 129. Et quamuis y *iehhsè* ſit futurum; tamen rectè vertitur a D. Hieronymo, & à lxx. Interpretibus per tempus præſens. Vtuntur enim Hebręi futuro pro pręſenti, pręſertim quando ſignificatur continuatio actionis, vide pag. 40. Notandum eſt etiam deeſſe hoc loco pronomen relatiuum, & ſub intelligendum eſſe, qui, vide pag. 278. — x חָסָה — y יֶחֱסֶה

[בּוֹ] in eo. Littera ſeruilis cum affixo, vide pag. 108.

Verſus

Versus IX.

quoniam	eius sancti	Dominum	Timete
כִּי־	קְדֹשָׁיו	אֶת־יְהוָה	יְראוּ
Ki	*kedoshàu*	*Adonài eth*	*Ierù*
cum. timentibus		defectus	non
לִירֵאָיו׃		מַחְסוֹר	אֵין
lireàu		*mahhsòr*	*en*

[יְראוּ] Timete. Secunda persona pluralis
a יְרַא numeri, generis masculini, modi im-
peratiui à verbo a *iarè* timuit. & quidem secundum
b יְרָא regulas deberet esse imperatiuus b *ierà* time c *ijrù*
c יִרְאוּ timete, vide pag. 55. quia tamen à verbo etiam d *raà*
vidit, fit c *ijrù* videre; ne ista verba confundantur, in
d רָאָה priori dicimus f *ierù* cum Aleph penitus quiescente.
[קְדוֹשָׁיו] Sancti eius, à verbo g *kadbash*
e יִרְאוּ sanctus fuit, descendit nomen
h *Kadbosh* sanctus, in plurali i *kedoshìm* sancti, cú
f יְראוּ affixo K *kedboshàu* sancti eius, vide de mutatione
g קָדַשׁ punctorum, pag. 84.
[כִּי] vide supra versu 8.
h קָדוֹשׁ
i קְדוֹשִׁים [אֵין]. Aduerbium negandi, pag. 267.
K קְדוֹשָׁיו [מַחְסוֹר] defectus, à verbo l *hhasàr* defe-
cit, formatur nomen per additio-
l חָסַר nem Mem, quę vna est ex litteris Hemanticis, m *ma-
hhsòr* defectus, inopia, vide pag. 184.
m מַחְסוֹר [לִירֵאָיו׃] Timentibus eum, vide supra
versu 8.

Versus

כ

Verſus X.

quęrentes &	eſurierunt &	eguerunt	Leunculi
וְדֹורְשֵׁי	וְרָעֵבוּ	רָשׁוּ	כְּפִירִים
vedboreshè	*verabbbèbbu*	*ràshu*	*Cephirim*

bono.	omni	deficient	non	Dominum
טוֹב׃	כָל־	יַחְסְרוּ	לֹא־	יְהֹוָה
tobb	*col*	*iabbſerù*	*lo*	*Adonài*

[כְּפִירִים] Leunculi. à verbo n *Kaphàr* fit nomen o *Kephir* & ſignificat propriè leunculum iam grandiuſculum,&c. ad prędandũ idoneum,vt patet ex libro Ezech.c.19.v.3.& per metaphoram intelligitur tam hoc loco, quàm apud Ezech. per leunculum homo diues,& potens, alienorum bonorum cupidus, direptorque.

[רָשׁוּ] eguerunt. Tertia perſona numeri pluralis,tẽporis pręteriti à radice p *rush* egere. ſic autem flectitur pręteritum q *ràsh ràshta ràshti ràshu* vide pag.71.

[רָעֵבוּ] eſurierunt. r *rabbhàbb* eſurijt, inde in tertia perſona plurali רָעֲבוּ eſurierunt, & propter accentum diſtinctiuum רָעֵבוּ vide pag.143.

[דֹורְשֵׁי] quęrentes. Eſt participium actiuũ, numeri multitudis in regimine, à verbo ſ *daràsh* quęſiuit. Hinc enim t *dorèsh* quærens.& in plurali u *doreshim* & x *doreshe* quęrentes.

[לֹא] non. Aduerbium negandi. pag.267.

[יַחְסְרוּ] deficient, à verbo y *bhasar* defecit fit futurum z *iabbſerù* deficient.

[כָל] omni. vide ſupra verſu primo.

n כָּפַר
o כְּפִיר
p רוּשׁ
q רָשׁ
רָשְׁתָּ
רָשְׁתִּי
רָשׁוּ
r רָעֵב
ſ דָּרַשׁ
t דֹּורֵשׁ
u דֹּורְשִׁים
x דֹּורְשֵׁי
y חָסֵר
z יַחְסְרוּ

bono

[טֹוב] bono. Et si proprie טֹוב est nomen ge-
טוֹבָה * neris masculini, vnde fit fęmininum * tobhà bona, & Hebręi plerunque vtuntur fęminino pro neutro, quo carent, vt D. Hieronym. docet in cap. 7. Ecclesiastę, tamen vtuntur etiam non raro ipso masculino, vt hoc loco, & alibi.

ל

Versus XI.

Domini	timorem	me	audite	filij	Venite
יְהוָה	יִרְאַת	לִי	שִׁמְעוּ־	בָנִים	לְכוּ
Adonai	*ÿrath*	*li*	*shimbbbù*	*bbanim*	*Lechù*

a יֵלֵךְ

b יָלַךְ

vos. docebo
אֲלַמֶּדְכֶם׃
alammedkèm

c הָלַךְ

d הָלַךְ

e יֵלֵךְ [לְכוּ] Venite, secunda persona pluralis imperatiui à verbo a *ialàch* venit, vide inflexionē,
f בָּנָה pag. 68. Sciendum tamen est hoc verbum b *ialach* nō
g בֵּן esse in vsu in preterito, & participijs, sed pro eo vsurpari verbum c *halach* quod idem significat, sicut è cō-
h בָּנִים trario verbum d *halach* raro est in vsu in infinitiuo, imperatiuo, & futuro, & pro eo vsurpatur verbum
i בַּת e *ialach*.

k בֵּנַת [בָּנִים] filij, à uerbo f *bana* ędificauit, fit nomen g *ben* filius, quia est filius quasi
l בָּנוֹת opificium quoddam patris; in plurali h *banim* filij; in fœminino i *baih* pro K *benath* filia, in plurali
m שָׁמַע l *banoth* filię. vide pag. 148.

n לָמַד [שִׁמְעוּ] audite, imperatiuus à radice m *shamabbb* sicut à n *lamad* fit o *limdù*
o לָמְדוּ vide pag. 59.

Articu-

[לִי] Articulus cum affixo primæ personæ pag.34. & quamquam lamed ordinariè est articulus genitiui, aut datiui, tamen interdum etiam seruit accusatiuo. pag. 109.

[יִרְאַת] Timorem, à verbo p iarè timuit, fit nomen fœmininum q jrà timor, & in regimine genitiui r jráth vide pag.31.

[אֲלַמֶּדְכֶם] Docebo vos. Prima persona futuri Piel cum affixo à verbo ſ lamad didicit. Vide inflexionem sine affixo pag.220.& cum affixo pag.93.

p יָרֵא
q יִרְאָה
r יִרְאַת
ſ לָמַד

מ

Versus XII.

dies	diliget	vitam	vult qui	vir ille	Qui
יָמִים	אֹהֵב	חַיִּים	הֶחָפֵץ	הָאִישׁ	מִי־
iamim	ohebh	hhajim	hehhaphèts	haish	Mi

bonum.	videndum ad
טוֹב׃	לִרְאוֹת
tobh	liròth

[מִי] Quis pronomen relatiuum, & interrogatiuum, quod de solo homine dicitur. vide pag.39.

[הָאִישׁ] ille vir. Littera He deseruit demonstrationi, & habet kamets pro pathahh, quia sequens littera non est capax daghesh, vide pag. 137. Vox a ish est ipsa radix, & significat virum, vt a fœmina distinguitur, & ponitur pro marito siue masculo. Inde b ishshà mulier fœmina, vxor. dicitur etiam c ish vnusquisque, quilibet, quicumque. Deest hoc loco verbum substantiuum de more Hebræorum, integra enim sententia est: Quis est ille vir, pag.276.

a אִישׁ
b אִשָּׁה
c אִישׁ

[הַחָפֵץ] qui vult. Littera He præposita participio seruit loco relatiui d *asher* qui, & habet segòl, quia sequitur gutturalis, affecta puncto Kaméts, vide pag. 138. vox autem e *hhaphèts* est participium a verbo f *hhaphèts* voluit. Hebræi pro præsenti, quo carent vtuntur participio præcedente pro nomine, vide pag. 40.

d אֲשֶׁר
e חָפֵץ
f חָפֵץ

[חַיִּים] Vitam, nomen est pluralis numeri, nec habet singularem, vt apud Latinos opes, delitiæ, angustiæ, &c. deducitur à verbo g *hhaià* vixit, vide pag. 177.

g חָיָה

[אֹהֵב] A præterito h *ahàbb* dilexit, fit participium numeri singularis i *ohèbb* diligēs; sed explicatur per præsens, diligit, quia pertinet huc etiam relatiuum præfixum participio k *hhaphèts*.

h אָהַב
i אוֹהֵב
k חָפֵץ

[יָמִים] dies. Radix est l *iom* dies, in plurali m *iamim* dies, vide pag. 147.

l יוֹם
m יָמִים

[לִרְאוֹת] ad videndum. Infinitiuus est cum littera Lamed formatrice gerundij á verbo n *raà* vidit. inflexionem huiusmodi verborum habes pag. 75. De litteris formatricibus gerundiorum, vide pag. 54. habet autem littera Lamed sub se hhirik pro sheuà, ne duo sheua in initio concurrāt, vide pag. 162.

n רָאָה

[טוֹב] bonum. D. Hieronymus, & 70. Interpretes, qui verterunt, dies videre bonos: non ad verba, sed ad sensum, respexisse videntur. Nam o *tobb* singulare est, & in plurali habet p *tobbìm*.

o טוֹב
p טוֹבִים

נ

Versus XIII.

tua labia, &	malo à	tuam linguam	Custodi
וּשְׂפָתֶיךָ	מֵרָע	לְשׁוֹנְךָ	נְצֹר
vesphatèchа	*meràbhb*	*leshonecha*	*Netsòr*

dolum.	loquendo à
מִרְמָה׃	מִדַּבֵּר
mirma	*middabber.*

Custodi,

[נְצֹור] Custodi, Imperatiuus à verbo q *natsar* custodiuit, esse debuit נְצֹר custodi, vide pag.62. Tamen interdum etiam ver- ba ista defe- ctiua sequuntur normam perfectorum, vt hoc loco à r *natsar* fit s *netsòr* sicut a t *lamad* fit u *lemòd* vide pag. 232.

[לְשׁוֹנְךָ] linguam tuam, à verbo x *lashan* inusi- tato fit nomen y *lashòn* lingua, in re- gimine z *leshòn*, cum affixo a *leshonecha* linguam tuam, vide pag.38.

[מֵרָע] à malo. littera Mem seruit loco præpositio- nis à, ab; & habet tserê, quia sequens non capit daghesh, vide pag. 137. vox autem b *rahhh* deducitur à verbo c *rùahhh* esse. Dicimus enim d *rahhh* malus, & malum, & e *rahhhìm* mali, & mala; & scribitur quidem ordinariè cum pàthahh f *rahhh*; tamen hoc loco propter accentum distinctiuum habet kamèts, vide 143.

[וּשְׂפָתֶיךָ] & labia tua. Littera vau seruit loco coniunctionis, Et; habet vero punctum in ventre loco sheuà, propter sequens sheua, vide pag.111. & 139. g *sephàthècha* est nomen pluralis numeri, cum affixo. Radix est h *sapha* labium, in duali i *sephathaÿm* labia, & cum affixo k *sephathecha* labia tua, vide pag.38.

[מִדַּבֵּר] à loquendo. Infinitiuus cum littera Mem formatiua gerundij in coniugatione Piel à verbo l *dabhar* quod est loqui, vide pag.220.

[מִרְמָה] dolum, nomen fœmininum hemanticum. Deriuatur a radice m *rama* fraudauit, vide pag.184.

q נָצַר
r נָצַר
s נְצֹור
t לָמַד
u לָמוֹד
x לָשַׁן
y לָשׁוֹן
z לְשׁוֹן
a לְשׁוֹנְךָ
b רַע
c רוּעַ
d רַע
e רָעִים
f רַע
g שְׂפָתֶיךָ
h שָׂפָה
i שְׂפָתַיִם
k שְׂפָתֶיךָ
l דָּבַר
m רָמָה

ס

Versus XIV.

quære bonum fac & malo à Declina

סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־ טוֹב בַּקֵּשׁ

bakkesh tobh vagase merahhh Sur

eam. persequere & pacem

שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃

verodphèhu shalòm

סָר n [סוּר] Declina, imperatiuus à præterito n *Sar* ex quiescentibus Aijn Vau, pag.71.

[מֵרָע] à malo, vide superiore versu.

[וַעֲשֵׂה] & fac. Littera vau seruilis est significans, &, habet autem sub se pathahh,

עֲשֵׂה o quia littera sequẽs est gutturalis, vide pag.139. & 161. vox autem o *hhhasè* est imperatiuus à præterito

עָשָׂה p p *hhhsa* fecit, vide inflexionem, pag.75. habet vero q *hhhasè* pro sheua simplici sheua compositum sub

עֲשֵׂה q prima radicali, quia ea littera gutturalis est.

[טוֹב] bonum, vide supra versu 8. & 12.

[בַּקֵּשׁ] quære. Imperatiuus in coniugatione Piel à

בִּקֵּשׁ r præterito r *bikkèsh* quęsiuit, vide pag.220.

שָׁלֵם s [שָׁלוֹם] pacem, nomen à verbo s *shalam* pacificum esse.

רָדַף t [רָדְפֵהוּ] persequere eam. Imperatiuus cum affixo à prẹterito t *radhaph* persequutus

רְדוֹף u est, imperatiuus est u *redhoph* persequere: sed propter affixum vertitur sheua in Kamets hhatuph, & hholem

רָדְפֵהוּ x in sheua, & addito affixo fit x *rodhphèhu* pag.92. & 97. Nota etiam illud y *hu* esse affixum proprium

הוּ y verborum, vide pag. 87.

Versus

ע

Versus XV.

eius aures & iustos ad Domini oculi
עֵינֵי יְהוָה אֶל־ צַדִּיקִים וְאָזְנָיו
veoznau tsaddikkim el Adonai Hbenè

eorum. clamorem ad
אֶל־ שַׁוְעָתָם׃
shaubbbatham el

[עֵינֵי] Oculi. Radix est a hhhaġn oculus, in duali b hhhenaġm oculi, & in regimine c hhhenè, vide pag. 29. & 31. & 147.

[אֶל] ad, prępositio. vide supra versu 5.

[צַדִּיקִים] iustos, à verbo d *tsadbak* iustus fuit, fit nomen e *tsédbek* iustitia, & f *tsaddik* iustus, in plurali g *tsaddikim* iusti. pag. 29.

[אָזְנָיו] aures eius. Radix est h *òzen* auris, in duali i *oznaġm*, cum affixo K *oznau*, vide de mutatione horum punctorum, pag. 82.

[שַׁוְעָתָם] clamorem eorum, à verbo l *shaudbbb* clamauit, fit nomen fœmininum m *shaubbbà* clamor, in regimine n *shaubbbàth*, cum affixo. o *shaubbbathan* Clamor eorum, pag. 38.

a עַיִן
b עֵינַיִם
c עֵינֵי
d צָדַק
e צֶדֶק
f צַדִּיק
g צַדִּיקִים
h אֹזֶן
i אָזְנַיִם
K אָזְנָיו
l שָׁוַע
m שַׁוְעָה
n שַׁוְעַת
o שַׁוְעָתָם

פ

Versus XVI.

malum facientes in Domini Vultus
פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע
rahhh behhhosè Adonai Penè

eorum. memoriam terra de perdendum ad
לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃
zichram. meèrets lehacbrith

פָּנָה a
[פְּנֵי] Vultus, à verbo a *pana* aspexit, fit nomen plurale b *panim* facies, vultus, & per metaphoram ira, furor, in regimine c *penè*. vide supra versu 5.

פָּנִים b
פְּנֵי c
[בְּעֹשֵׂי] in facientes. Littera Beth seruilis est, deseruitque loco præpositionis, in, vide pag. 108. vox autem d *hhhosè* est participium numeri multitudinis in regimine à preterito e *hhhasa* fecit. Dicimus enim f *hhhasa* fecit g *hhhosè* faciens, h *hhhosim* facientes, i *hhhosè rahhh* facientes mali, siue malum, vt requirit latina syntaxis.

עֹשֵׂי d
עָשָׂה e
עָשָׂה f
עוֹשֶׂה g
עוֹשִׂים h
עוֹשֵׂי רַע i
[רָע] malum. vide supra 13. versu.

[לְהַכְרִית] ad perdendum. Infinitiuus cum littera seruili formatrice gerundij, in coniugatione Hiphil à verbo *carath* excidere, perdere. vide inflexionem pag. 223.

כָּרַת k
[מֵאֶרֶץ] de terra. Littera Mē seruit loco præpositionis de, ex, ab, & habet tserè pro hhirik, quia sequens littera non est capax daghes. pag. 137. Vox l *ères* est ipsa radix, & significat terram in genere.

אֶרֶץ l
זָכַר m
[זִכְרָם] Memoriam eorum, à verbo m *zacbar* recordari, fit nomen n *zecher* memoria o *zichràm* memoria eorum. pag. 38. de mutatione horum punctorum vide pag. 82.

זֵכֶר n
זִכְרָם o

צ

Versus XVII.

omnibus ex &	audiuit	Dominus &	Clamauerunt
וּמִכָּל־	שָׁמֵעַ	יְהוָֹה	צָעֲקוּ
vmiccòl	*shamèahhh*	*vadonai*	*Tsahhhaqù*

eos. eruit	eorum angustijs
הִצִּילָם׃	צָרוֹתָם
hitsilam	*tsarotham*

Cla-

[צָעֲקוּ] Clamauerunt. Tertia persona preteriti pluralis kal verbi p *tsahhhak* clamauit. Habet autem sub secunda thematis sheua compositum pro simplici, quia ea littera gutturalis est. p צָעַק

[שָׁמֵעַ] Audiuit. vide supra vers. 6.

[וּמִכָּל] ex omnibus. vide supra versu 4.

[צָרוֹתָם] angustijs eorum, à verbo q *tsur* fit nomen r *tsara* in plurali s *tsaroth* cum affixo tertiæ personæ pluralis צָרוֹתָם pag. 38. q צוּר r צָרָה s צָרוֹת

[הִצִּילָם] eruit eos à radice t *natsal* fit in Hiphil u *hitsiil* vide pag. 63. & cū affixo הִצִּילָם pag. 93. t נָצַל u הִצִּיל

ק

Versus XVIII.

& corde contritis Dominus Propinquus

קָרוֹב יְהֹוָה לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת־

veeth *lebb* *lenisbberè* *Adonai* *Karobb*

saluabit. spiritu attritos

דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃

iosbiabhh *rùahhh* *daccheè*

[קָרוֹב] Propinquus. nomen à radice a *karabb* appropinquare. a קָרַב

[לְנִשְׁבְּרֵי] contritis. Littera lamed seruilis est, seruitque pro articulo datiui casus. pag. 30. vox autem b *nisbberè* est participium numeri multitudinis in regimine à verbo c *shabhar* in coniugatione Niphal. Dicimus enim d *shabhar* contriuit. Inde in Niphal e *nisbbar* contritus est. Inde participium f *nisbbàr* contritus. In plurali g *nisbbarim* contriti, in regimine h *nisbberè*. b נִשְׁבְּרֵי c שָׁבַר d שָׁבַר e נִשְׁבַּר f נִשְׁבָּר g נִשְׁבָּרִים h נִשְׁבְּרֵי

i לֵבָב [לֵב] Cor. Radix est i *lebbabb* quod est nomen integrum,& cor significat. Inde per contra-
k לֵב ctionem dicitur k *lebb* & idem significat. vide de huiusmodi nominum formatione, pag. 185.

[אֶת] Articulus est accusatiui. vide pag. 30.

l דַּכָּא [דַּכְּאֵי] attritos, à verbo l *dacca* quod in Piel significat atterere, fit nomen m *dacca* at-
m דַּכָּא tritus, in plurali n *daccaim* attriti, in regimine
n דַּכָּאִים o *daccee*, vide pag. 31.
[רוּחַ] Spiritus, à verbo רוח quod est respirare, dilatare, fit nomē p *rùabb* spiritus, ven-
o דַּכְּאֵי tus, mens; estque nomen fœmininum habens in plu-
p רוּחַ rali רוחות pag. 178.
q יָשַׁע [יוֹשִׁיעַ] Saluabit, futurum Hiphil à radice q *iashabbh* vide supra versu 6.

ט

Versus XIX.

Omnibus his ex &	iusti	afflictiones	Multæ
וּמִכֻּלָּם	צַדִּיק	רָעוֹת	רַבּוֹת
vmiccullam	*tsaddik*	*rahhhòth*	*Rabbòth*

Dominus.	eum eruet
יְהוָֹה׃	יַצִּילֶנּוּ
Adonai.	*iatsilènnu*

r רָבַב
s רַב
t רַבִּים [רַבּוֹת] Multæ, à verbo *rabbàbb* multiplicare,
u רַבָּה fit nomen s *rabb* multus t *rabbim* mul-
x רַבּוֹת ti, & in fœminino u *rabbà* multa, in plurali x *rabbòth* multæ. vbi punctum daghesh est propter defectum alterius Caph radicalis, pag. 146.

Mala,

[רָעוֹת] Mala, afflictiones à verbo y *ròahhh* malū esse, fit nomen z *rahhh* malus, a *rahhhim* mali, b *rahhha* mala, c *rahhhòth* male. Remanet autem vbique Kamèts sub prima radicali ad significandum defectum secundę radicalis, pag.188. vbi etiam notandum tam d *rahhh* quam e *rahhha* accipi in scripturis & pro adiectiuo malus, & mala, & pro substantiuo malum, seu malitia, siue afflictio.

[צַדִּיק] iusti, vide supra versu 15.

[וּמִכֻּלָּם] Et ex omnibus illis. Littera vau est seruilis, significās, Et, habetq; punctū in vētre, quia littera sequens est labialis. vide pag.139. Littera Mem est etiam seruilis significans, ex, habetque hhirik sequente daghesh; quia integra prępositio est f *min*, sed vltima littera ornatus gratia abijcitur, & eius defectus notatur per daghesh infixum in sequenti littera, vide pag.134. Illud autem g *cullam* compositum est ex h *còl* idest, omnes, & i *hem* idest, ipsi. Et quidem k *col* de quo supra versu 1. cum affixis mutat hholem in Kibbùts, quia tūc incipit apparere daghesh forte, quod latebat in littera lamed ob defectum alterius lamed radicalis. Radix enim est l *calal* perficere; nec potest cōmodè ante daghesh forte poni longum punctum. Itaque ex m *col* & n *hem* fit o *cullhm* pag. 185.186.

[יַצִּילֶנּוּ] Eruet eum, à radice p *natsal* fit pręteritum in Hiphil q *hitstsil* eruit; inde est futurum r *iatstsil* eruet, & cum affixo ſ *iatstsilènnu* eruet eum. vide supra versu 4.

y רוֹעַ
z רַע
a רָעִים
b רָעָה
c רָעוֹת
d רַע
e רָעָה
f מִן
g כֻּלָּם
h כֹּל
i הֵם
k כֹּל
l כָּלַל
m כֹּל
n הֵם
o כֻּלָּם
p נָצַל
q הִצִּיל
r יַצִּיל
ſ יַצִּילֶנּוּ

ש

Versus XX.

eis ex	vnum	eius ossa	omnia	Custodiens
מֵהֵנָּה	אַחַת	עַצְמוֹתָיו	כָּל־	שֹׁמֵר
mehènna	*abbath*	*hhhatsmothàu*	*col*	*Shomèr*

contritum. est	non
נִשְׁבָּרָה׃	לֹא
nisbbara	*lo*

t שָׁמַר — [שׁוֹמֵר] Custodiens, à præterito t *shamar* custodiuit, fit participium u. *shomèr* cu-

u שׁוֹמֵר — stodiens; quamquam etiam rectè vertitur custodit à D. Hieronym. & à lxx. Interpretibus, quia Hebræi

x עָצַם — sæpè vtuntur participio pro presenti, quo carent.

y עֶצֶם — [עַצְמוֹתָיו] Ossa eius, à verbo x *hhhatsam* roborauit, fit nomen y *hhhètsem* os,

z עֲצָמִים — robur, fortitudo in plurali z *hhhatsamim* & a *hhhatsamòth* inde cum affixo b *hhhatsmothau* ossa eius.

a עֲצָמוֹת — [אַחַת] Vna, est numerus cardinalis generis fœminini, sicut etiam os ossis hoc loco est

b עַצְמוֹתָיו — generis fœminini; vide tabulam numerorum pag. 190.

[מֵהֵנָּה] Ex eis, prepositio cum pronomine generis feminini numeri multitudins, vide pag. 195.

[לֹא] Non. Aduerbium negandi pag. 167.

c שָׁבַר — [נִשְׁבָּרָה] Contritum est à radice c *shablar* contriuit, fit preteritum in Niphal

d נִשְׁבַּר — d *nisbbar* contritus est, & in fœminino e *nisbbara*

e נִשְׁבְּרָה — contrita est. Vertimus tamen hoc loco, contritum est; quia os apud Latinos est generis neutri. Petrò sub littera beth est Kamets pro shcua, propter acentum, vide pag. 143.

Versus

ת

Versus XXI.

odientes &	malitia	impium	Interimet
וְשׂוֹנְאֵי .	רָעָה	רָשָׁע	תְּמוֹתֵת
vesonee	*rahhha*	*rasbahhh*	*temothèth*

desolabuntur.	iustum
יֶאְשָׁמוּ :	צַדִּיק
iesbamu.	*tsaddik*

[תְּמוֹתֵת] Interimet, à verbo f *muth* mori fit in coniugatione Poel g *mothèth* interimit, inde in tertia persona futuri generis fœminini, numeri singularis h *temothèth* interimet, vide inflexionem, pag. 73. & 227.

f מוּת
g מוֹתֵת
h תְּמוֹתֵת

[רָשָׁע] Impium, à verbo i *rasbahhh* impium esse, fit nomen k *rasbahhh* impius.

i רָשַׁע
k רָשָׁע

[רָעָה] malitia, vide versu 19.

[שׂוֹנְאִים] Odientes, à preterito l *sans* odit, fit Benoni m *sonè* odiens, in plurali n *soneim* odientes, & in regim. gen. o *soneè*. participia enim flectuntur more nominum, pag. 50.

l שָׂנָא
m שׂוֹנֵא
n שׂוֹנְאִים

[צַדִּיק] Iustum, vide supra versu 15. deberet quidē verti, iusti, quia genitiui casus est apud Hebręos, tamen vertimus iustum propter Latinam syntaxim.

o שׂוֹנְאֵי

[יֶאְשָׁמוּ] Delinquent, vel desolabuntur, à pręterito p *asham* deliquit, seu desolatus est, fit futurum q *iesbemu* delinquent, siue desolabuntur. ponitur autem hoc loco kamèts pro sheua, sub littera shin propter accentum distinguentem, vide pag. 143.

p אָשַׁם
q יֶאְשָׁמוּ

Versus

פ

Versus XXII.

non & ſuorũ ſeruorũ animam Dominus Redimens

פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא

velo *hhhabbadhau* *nèpbesh* *Adonai* *Podbe*

eo. in confidunt qui deſolabuntur

יֶאְשְׁמוּ כָּל־ הַחוֹסִים בּוֹ׃

bò *hahhoſim* *col* *ieshemù*

r פָּדָה [פּוֹדֶה] Redimens, à preterito r *padhà* redemit, fit Benoni, ſ *podhè* pag.75.

ſ פּוֹדֶה [נֶפֶשׁ] Animam, eſt ipſa radix, ſiue primitiuum nomen.

t עָבַד [עֲבָדָיו] Seruorum ſuorum, à verbo t *hhhabhad* ſeruire, fit nomen u *hhhebhed* ſeruus, in plurali x *hhhabhadhim* ſerui, in regimine y *hhhabhdè*, & cum affixo z *hhhabhadhau*.

u עֶבֶד

x עֲבָדִים [הַחוֹסִים] Qui ſperant, Littera he prępoſita participio ſeruit loco pronominis relatiui. pag. 110. Illud autem a *hhoſim* eſt participium à verbo b *hhaſa* ſperauit. Hinc enim fit participium c *hhoſe* ſperans, & in plurali d *hhoſim* ſperantes. Vertimus tamen, qui ſperant, quia vtuntur Hebręi participio loco præſentis temporis, & tunc maximè cum pręcedit pronomen.

y עַבְדֵי

z עֲבָדָיו

a חוֹסִים

b חָסָה

c חוֹסֶה [בּוֹ] In eo, prępoſitio cum affixo, vide pag. 108. & 268.

d חוֹסִים

Finis ad gloriam Dei.

Aliquot Psalmi ad exercitium legendi, ac prælegendi.

Psalmus Primus, & Secundus.

א

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת
רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא
עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב׃
כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה
יוֹמָם וָלָיְלָה׃ וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם
אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא־יִבּוֹל וְכֹל
אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ׃ לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־
כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ׃ עַל כֵּן לֹא־יָקֻמוּ
רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים׃
כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים
תֹּאבֵד׃

ב

לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־רִיק׃ יִתְיַצְּבוּ
מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־יְהוָה
וְעַל מְשִׁיחוֹ׃ נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ
וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ׃ יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם
יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ׃ אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ
בְאַפּוֹ

בְּאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ׃ וַאֲנִי נָסַכְתִּי
מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר קָדְשִׁי׃ אֲסַפְּרָה אֶל חֹק
יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃
שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ
אַפְסֵי־אָרֶץ׃ תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי
יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם׃ וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ הִוָּסְרוּ
שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּיִרְאָה
וְגִילוּ בִּרְעָדָה׃ נַשְּׁקוּ־בַר פֶּן־יֶאֱנַף
וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי־יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי
כָּל־חוֹסֵי בוֹ׃ ג

מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ׃
יְהוָה מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי׃ רַבִּים
אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵאלֹהִים
סֶלָה׃ וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים
רֹאשִׁי׃ קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר
קָדְשׁוֹ סֶלָה׃ אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֱקִיצוֹתִי
כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי׃ לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם
אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי׃ קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהַי כִּי־הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי
רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ׃ לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ
בִרְכָתֶךָ סֶּלָה׃

ד

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃ בְּקָרְאִי
עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי
וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי׃ בְּנֵי־אִישׁ עַד־מֶה כְבוֹדִי
לִכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן רִיק תְּבַקְשׁוּ כָזָב סֶלָה׃
וּדְעוּ כִּי הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע
בְּקָרְאִי אֵלָיו׃ רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ
בִלְבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה׃ זִבְחוּ
זִבְחֵי־צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל־יְהוָה׃ רַבִּים אֹמְרִים
מִי יַרְאֵנוּ טוֹב נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה׃
נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם
רָבּוּ׃ בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי
אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי׃

ALPHABETVM

Litterarum Hebraicarum, quas curſiuas ſiue Rabinicas appellant.

DEſcribimus in hoc fine Alphabetum litterarum curſiuarum, quibus aliquorũ Rabinorum commentaria ſcripta ſunt. ne quid ſtudioſus Hebraicæ linguæ deſideret in hoc libello. Iuxta curſiuas litteras quadratas apponimus, & repetimus nomina litterarum, vt melius curſiuarum figura, & poteſtas apprehendatur.

א	א	A'leph	,		מ ם	מ ם	Mem	m
ב	ב	Bèth	b					
ג	ג	Gìmel	g		נ ן	נ ן	Nun	n
ד	ד	Daleth	d		ס	ס	Sàmech	ſ
ה	ה	Hè	h		ע	ע	Hhhaijn	hhh
ו	ו	Vàu	v	cōſonās	פ ף	פ ף	Pè	p
ז	ז	Zàijn	z					
ח	ח	Hhèth	hh		צ ץ	צ ץ	Tſadè	ts
ט	ט	Tèth	t					
י	י	Iòd	j	cōſonās	ק	ק	Kòph	K
כ ך	כ ך	Caph	c		ר	ר	Rèsh	r
					ש	ש	Shin Sin	s
ל	ל	Làmed	l		ת	ת	Tàu	t

INDEX CAPITVM
Libri Primi de primis rudimentis, Partis Primę.

De ratione legendi.

Partis Secundæ.
De Nomine.

Partis Tertiæ.
De Verbo.

Partis Quartæ.

De reliquis Grammaticę partibus.

Libri

Libri Secundi Partis Primæ.

De ratione scribendi.

Partis Secundæ.

De Nomine.

Partis Tertiæ.

De Verbo.

De

Partis Quartæ.

De Dictione, ac reliquis ad linguam Hebraicam pertinentibus.

INDEX ALPHABETICVS PRÆCEPTORVM.

De huius Indicis ratione, fine, vsu.

Colligimus ex his nostris Institutionibus ordine Alphabetico res præcipuas; & ad singulas omnia præcepta redigimus, quæ habentur in hoc libello, ad Grammaticam Hebraicam spectantia. Ita magna cum facilitate quisq; statim reperiet quodcumque præceptum volet. Quare hic Index erit quasi alter Grammaticus libellus nouo, & breui ordine dispositus. Porrò voces hebraicas, vt sunt nomina litterarum, & punctorum, latinis litteris in hoc Indice scribimus; exempli causa, Aleph, Beth, Hheth, Hhhaijn, Kamets, Tsere. Quare vt sine labore has voces hic reperias, scias oportet potestatem hebraicarum litterarum latinis litteris respondentem; quam potestatem legere poteris in tabella litterarum in huius libelli principio descriptam.

A

Kib-

Quam

nis

Admo-

De erratis.

Non pepercimus labori in hoc opere corrigendo. Sed magna licet diligentia fuerit adhibita; non potuit à nobis tanta adhiberi, quin error aliquis inter cudendum irreperet. Errores ergo nunc colligimus, & Lectori Hebraicarum litterarum studioso proponimus: vt antequam opus perlegat, errores, si volet, corrigat eo modo quo nos corrigendos monemus. Sciat autem, etiam his erroribus positis, non facile se harum Institutionum impressionem aliam reperturum, quæ sit hac nostra impressione correctior. Hortamur etiam, vt hanc impressionē magni faciat nulla enim hactenus de Hebraiça lingua Grāmatica edita est: quæ hac nostra editione sit præceptis locupletior, ordine elegantior, methodo facilior. Quod monendum duximus, non ad ostentationem nostram, sed ad gloriam Dei, & Ecclesiæ vtilitatem. Quam qui amant, in Sacrarum Scripturarum Studium, quantum eis licuerit, incumbant. Quis enim non videt quanta Deo gloria, & Ecclesiæ vtilitas deriuetur ex cognitione scripturarum Sanctarum, quæ sunt verbum Dei? vera autem intelligentia librorum veteris testamenti magna ex parte pendet ex intelligentia sermonis hebraici, quo primum illi libri scripti fuère. Cæterum vt aliquo modo impressorem excusemus: scito errores esse valde leues; ac tales, vt quisque rudis facile aduertere possit, ac ex se ipse corrigere. Fere enim sunt puncta pro aliis punctis posita contra aliquod grammaticum præceptum. ipsum autem præceptum eodem in loco positum monet erratum ibi à Typographo fuisse in punctis cudendis.

Errata cum correctione.

Folio 4.linea 4.fruebere, pro fruere.
f.9.l.12,Hhhaiju, pro Hhhajin.
f. 10.l. 13. vox hebræa litteræ Tau non debet habere punctum in vau.
f.17.& 18. aliquas punctorum figuras,quia nō ita clare sunt impressæ,vt imprimi debuerunt,inspice rursum in punctorum nominibus hebraicis,quę in tertia tabulæ columna apponuntur; vel in tabula folij 19.
f.22 l.24.post illa verba (bis ponatur)adde ad maiorem præcepti veritatem,(in eadem radice.
f.35.in nomin. secundæ perf.masc.est H,pro Tau.
f.38.l.vlt.quatuor vltima affixa debent habere sub prima littera punctum hhirik & sub secunda sheuà quiescens quare legendum Dibhrechem,Dibhrechen,&c.non, Deuarechem, &c.
f 47.l. 10. in prima plur. sub Mem est Kamèts pro pàthahh.
f.57.l.5 in perf.fęm.plur.Futuri Hiphil sub Mem deest tserè.
f.59 l.6 col.1.deest prima persona sing. præteriti.
f.64 & alibi sæpe hholem cum vau non habet punctū supra vau,cum debeat habere.Sed facile est agnoscere.
f.66.l.2.ponitur Imperatiuus,pro,Infinitiuus, & l.4. Infinitiuus, pro, Imperatiuus.
f.71.l.12 in plur.Benonì sub beth pone Kamèts ꝑ pàthahh.
f.73 in margine hibhin,pro, habhin.
f.76.l.16 & tertijs personis, pro, primis.
f.94.l 12.pekadànu,cum pàthahh ante nu,loco Kamets.& l. vltima sub Koph est Kamets loco pàthahh.
f.95 & alibi sępe tau post sheuà quiescens non habet daghes, cum debeat habere.
f.98. & alibi daleth post sheuà quiescens non habet daghes.
f.104. v.3. Mijjaijn sub Mem est kamèts pro hhirik. & l.15. & 20. & alibi littera Hheth ob penuriam litterarum hebraicarum est Pi græcum maiusculum.
f.102. & alibi sæpe littera Aijn ob penuriam litterarum scribitur, vt Ypsilon.
f.143.l.7. : in ∴, pro, : in ˙.

f.145.

f.145. in multis nominibus sex punctorum deest segol.
f.153.l.6. post vocem, singulari, adde vocem, Affixo.
f.190.l.13 14.15. Shin pro Sin. & Sin habet punctum extra cornu.
f.191. Shin, & Sin, sępe sunt sine puncto in cornibus, aut cum puncto extra cornu.
f.192.l.2. Alaphim hhhasèreth, pro. Hhhasèret alaphim.
f.210.l.5.col.2. lege lomèded. deest duplex segol.
f.217. litteræ Daleth, lamed, Mem, habent daghesh ubi non debent habere. sed est facile aduertere.
f.225.l.10. punctum hhateph segol non recte est impressum.
f.226.l.3.col.2. Mem habet pàthahh pro Kamets.
f.227.l.8.col.1. lomadeù, pro lomedù, & l.4. col.3. lomad, pro lomed.
f.236.l.12. vltimam vocem lege ijddammù.
f.237.l.9 deest daghesh in Koph secundæ vocis juhhakkù.
f.250.l. antepenultima, post hhhaijn debet esse hholem; hhotejà.
f.252.§.2 l.16. sub hè deest tserè, heraò.
f.257.l.10 Iod non est recte expressum in jagà.
f.269.l. vltima, sub Aijn vocis hhhebher est tserè, vel segòl.

LAVS DEO.

XXXVIII
C
42